

ОДБРАНА

Година XIII ■ Број 275 ■ 1. март 2017. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

ВЕК ОД ТОПЛИЧКОГ
УСТАНКА

ВЕРНОСТ
ВЕЧИТОЈ
СЛОБОДАРСКОЈ
ИДЕЈИ

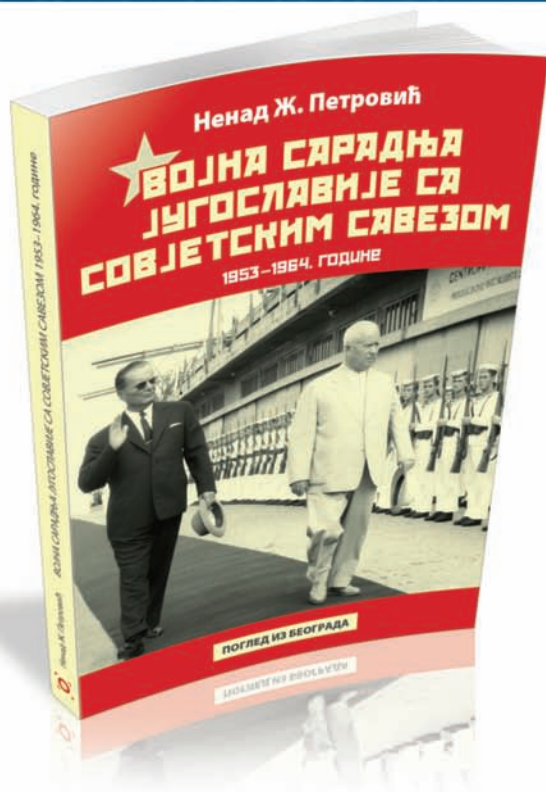
ХЕЛИКОПТЕР Н145М

НОБНА ПТИЦА
ЗА СПЕЦИЈАЛНЕ
ОПЕРАЦИЈЕ

НОВО

ВОЈНА САРАДЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ СА СОВЈЕТСКИМ САВЕЗОМ 1953–1964. ГОДИНЕ, Поглед из Београда

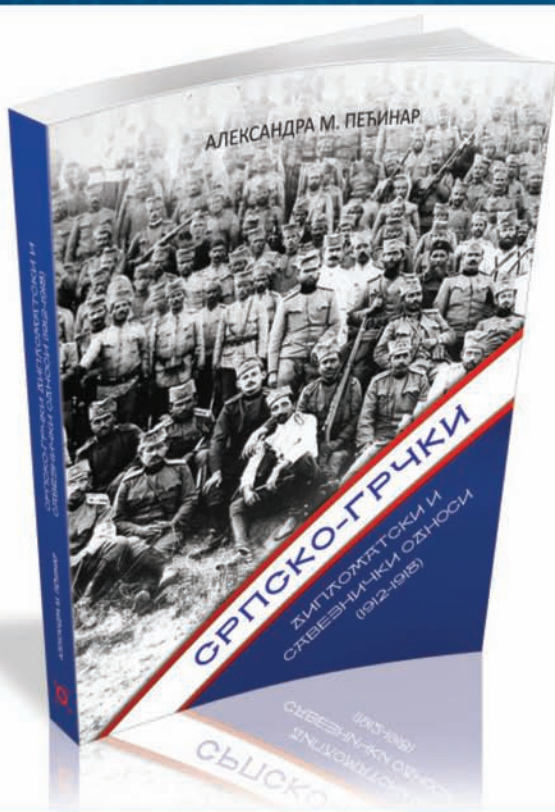
Ненад Петровић
Броширано,
ф. 17×24, 260 стр.
шифра: 111358
цена: 1.815,00
са попустом: 1.270,00

У књизи се расветљава одељак послератне историје Југославије омеђен смрћу Ј. В. Стаљина (1953) и одласком са власти Н. С. Хрушчова (1964), те међусобне везе две армије. Након краткотрајног побољшања, већ са устанком у Мађарској (1956) долази до новог затезања односа, што се одразило и на тек обновљену војну сарадњу. Идеолошки спорови нарочито су заоштрени 1958. године, а тек почетком шездесетих година уследило је постепено побољшавање.

ОДБРАНА

НОВО

СРПСКО-ГРЧКИ ДИПЛОМАТСКИ И САВЕЗНИЧКИ ОДНОСИ (1912–1918)

Александра М. Пећинар
броширано, ф. 15×23, 310 стр.
шифра: 111355
цена: 1.375,00
са попустом: 962,50

Књига нуди могућност детаљнијег сагледавања грчке стварности у периоду од 1912. до 1918. године, стварности подељеног друштва, његове актере и судбинске дилеме. Грчки извори говоре за себе и дају нови угао гледања на српско-грчке односе. Књига српској јавности представља и грчку историографију, како ону између два светска рата, тако и данашњу. На појединим местима осећају се разлике у односу на наратив који је просечном српском читаоцу близак и познат. Управо због те чињенице, ова књига је својеврсно отварање прозора ка грчком углу гледања на односе са Србијом, што јој обезбеђује адекватно место у српској историографији.

ОДБРАНА

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
УПРАВА ЗА ОДНОСЕ СА ЈАВНОШЋУ
Медија центар „Одбрана“

ИЗЛОЖБА ФОТОГРАФИЈА

Томислав Петернек

45

ПАКЛЕНИХ НОЋИ
НАД БЕОГРАДОМ

Отварање изложбе
петак, 3. март 2017. у 13.00 часова

Мала галерија Дома Војске Србије
3–27. март 2017. године

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапандин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Швелић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић
Владимир Вјештић
Миријана Крстовић, поручник
Биљана Миљић

Стални сарадници

др Себастијан Балаш, др Славиша Влачић,
Милосав Ц. Ђорђевић, др Милан Мијалковски,
др Зоран Миладиновић, др Миљан Милкић,
Будимир М. Попадић, Милош Стругар,
Никола Остојић, Александар Радић, Бојан Рајић,
Влада Ристић, Милена Милетић, Александар Киш,
Драгана Барјактаревић

Дизајн и предом

Енес Међедовић (ликовни уредник)
Станислава Струњаш (техничка уредница)

Фотографија

Даримир Банда, Душка Стефановић, Јово Мамула
(фото-репортери)

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски,
Јелица Живановић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Предом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

Продаја 3201-810; 3241-254; 23-810

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штељонице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 275

Почасни
строј
Гарде

Снимио
Горан СТАНКОВИЋ

СПЕЦИЈАЛНИ
ПРИЛОГ 164

ИНФОРМАТОР

Обележена стогодишњица
Топличког устанка

ВЕРНОСТ
ВЕЧИТОЈ
СЛОБОДАРСКОЈ
ИДЕЈИ

12

14

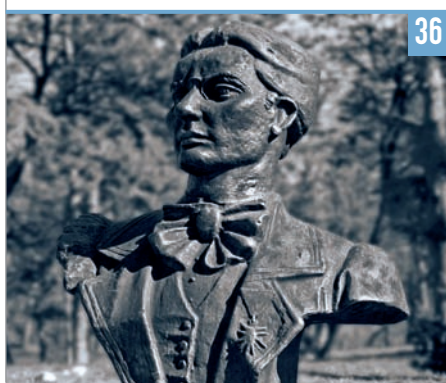
Мигранти
и лажни идентитети

ЉУДИ
БЕЗ
БУДУЋНОСТИ

Хеликоптер Н145М

НОЋНА ПТИЦА
ЗА СПЕЦИЈАЛНЕ
ОПЕРАЦИЈЕ

22

36

Поводом 155 година од рођења
књижевнице
Јелене Ј. Димитријевић

ПЕРОМ БОДРИЛА
СРПСКЕ ВОЈНИКЕ

У овом броју...

- 8 С пуковником проф.
др Мирославом Вукосављевићем,
заступником начелника ВМА
**СТАБИЛИЗАЦИЈА,
ОБНОВА
И РЕФОРМА**
- 18 Бригадни генерал
Ћезаре Маринели, шеф Војне
канцеларије за везу са НАТО-ом
**СРБИЈА ЈЕ УСПЕШАН
И ПОУЗДАН
ПАРТНЕР**
- 20 Брига о војним пензионерима
ПАЖЊА НЕ КОШТА
- 32 Занимљиве чињенице
о Првом светском рату
**ОДЛИКОВАНИ ГОЛУБ И
ЧЕЛИЧНИ ШЛЕМОВИ**
- 39 Четрнаести
„Београдски фестивал игре”
ПОКРЕТ КАО ИЗРАЗ
- 40 Куба после смрти
Фидела Кастро (3)
ХАРИЗМАТИЧНИ ЧЕ
- 44 Битка код Београда 1456. године
**ПОДВИГ СРПСКИХ
ШАЈКАША**
- 47 Војна дипломатија
у одређивању државне границе
ДЕВИНСКИ СПОРАЗУМ

Ознаке РВ и ПВО средином 2018. године добиће први од шест примерака хеликоптера Н145М, четири у борбеној и два у вишенаменској варијанти, који су наручени од „Ербаса”. Новом техником Војска Србије добиће нове оперативне способности – од инфилтрације и ватрене подршке противтерористичким снагама до медицинског превоза са пружањем помоћи још током лета хеликоптера. Део уговора биће подршка за одржавање, укључујући резервне делове, алате и потребну техничку документацију, али и трансфер технологија за више нивое одржавања. Осим тога, део пакета уговореног са „Ербасом” јесу и сертификација ремонтног завода „Мома Станојловић” из Батајнице, који ће постати центар за одржавање на нашим просторима добро познате „газеле”, као и интеграција завода у мрежу „Ербасових” активности на техничкој подршци корисницима. То ће обезбедити нову перспективу за 50 „газела”, које су сада у наоружању РВ и ПВО и у полицији, и потенцијално економске користи од радова на „газелама” других корисника. Такође, тиме је отворен пут за укључивање одбрамбене индустрије Србије и научноистраживачких установа у послове које води „Ербас”. У овом броју „Одбране” можете прочитати детаљне тактичко-техничке карактеристике нове Ербасове птице.

Пресек сарадње Србије и НАТО-а у оквиру Програма „Партнерство за мир” даје бригадни генерал Ћезаре Маринели, шеф Војне канцеларије за везу са НАТО-ом. „Веома ми је драго што могу да кажем да НАТО сматра Србију поузданим партнером. У протеклој деценији, захваљујући многобројним успешно реализованим активностима, продубили смо и ојачали наше везе у корист Србије, али и у корист Алијансе. Обука коју заједно спроводимо помогла је Војсци Србије да повећа интероперабилност и учествује у операцијама Уједињених нација и Европске уније. Могу да похвалим професионалност српских војника у тим мисијама”, каже Маринели.

Војномедицинска академија ће 2. марта обележити 173. године постојања. У својој столетној историји пролазила је кроз периоде напретка и времена великих изазова и искушења. Спрам тих прилика стасавао је и калио се и њен кадар, захваљујући коме је опстајала и била препознатљива у друштву. Поводом дана те установе за „Одбрану” говори пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић, доскорашњи начелник Клинике за очне болести ВМА, који је од 17. јануара, указом председник Републике Србије, постављен за заступника начелника ВМА.

Тема броја посвећена је техникама које кријумчари користе како би илегалне мигранте пребацили у земље западне Европе. Неколико акција европских полиција показале су да многи мигранти и избеглице користе лажне идентитете како би се домогли жељених земаља. Оно што се мање зна је да чим стигну у неки избеглички камп у западној Европи, или било где тамо, они одмах постају изложени најразличитијим притисцима да се прикључе криминалцима у разним преварама или да пристану на нељудске услове рада. Суочени са негостољубивим системом који не познају и не разумеју, ти људи тако улазе у нови круг пакла и постају посебан безбедносни изазов за земље у којима су, пише ауторка текста Милена Милетић. ■

МИНИСТАР ЋОРЋЕВИЋ И ГЕНЕРАЛ ДИКОВИЋ ОБИШЛИ ПОВРЕЂЕНЕ ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ

У недељу, 26. фебруара министар одбране Зоран Ћорђевић и начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић, са сарадницима, обишли су припаднике Војске Србије који се опорављају у нишкој Војној болници након саобраћајне незгоде, у којој је аутобус са припадницима 4. бригаде Копнене војске слетео с пута код Владичиног Хана.

Заступник управника Војне болнице пуковник др Јовица Станојковић информисао их је о току опоравка повређених који су након незгоде задржани на лечењу у тој болници. Пуковник др Станојковић је том приликом рекао да је један припадник који је имао теже телесне повреде пребачен на даље лечење у Војномедицинску академију, а да ће лакше повређени бити ускоро пуштени на кућно лечење. У разговору са повређеним припадницима 4. бригаде, министар Ћорђевић и генерал Диковић распитивали су се о току њиховог опоравка и уверили се да је здравствено стање повређених стабилно и задовољавајуће. ■

САСТАНАК С ДИРЕКТОРИМА И ПРЕДСТАВНИЦИМА СИНДИКАТА ОДБРАМБЕНЕ ИНДУСТРИЈЕ

Министар одбране Зоран Ћорђевић састао се у петак 17. фебруара с директорима и представницима синдикалних организација одбрамбене индустрије Србије. Састанку су присуствовали државни секретар у Министарству одбране Ненад Нерић и начелник

Управе за одбрамбене технологије генерал-мајор Бојан Зрнић. Повод сусрета била је збирна анализа пословања за 2016. годину и иницијалне поставке планова о пословању за 2017. годину, као и разговор о проблемима који имају заједнички карактер за сва предузећа те групације.

Министар Ћорђевић је, истакао да је током обиласка предузећа одбрамбене индустрије Србије био у прилици да се информише о њиховом пословању, али и изазовима са којима се суочавају, наглашавајући да су овакви састанци постали један вид добре праксе с циљем анализе постигнутих резултата и проблема са којима се сустрећу у раду. ■

ВОЈНИ СВЕШТЕНИЦИ НА МЕЂУНАРОДНОЈ КОНФЕРЕНЦИЈИ

Делегација Војске Србије, коју су чинили главни војни свештеник мајор Слађан Влајић, главни војни имам мајор Мустафа Јусуфспахић и главни војни капелан мајор Горан Аврамов, од 30. јануара до 3. фебруара, први пут је учествовала на Конференцији главних војних капелана, која је у британском Портсмуту организована 28. пут.

Организатор скупа био је US EUCOM (Европска команда оружаних снага САД), основана након Другог светског рата, са мисијом да учествује у чувању мира и стабилности у Европи. Свечано отварање конференције, чија је тема била „Улога религије у јавној свери и војној средини“, започело је богослужењем и заједничком молитвом у англиканској катедрали у Портсмуту. Осим радног дела, за учеснике су организоване и посете знаменитостима Лондона, а приликом посете замку Виндзор, делегацију свештеника примила је представница краљевског двора, Њено краљевско височанство Камилла, војвоткиња од Корнвола.

Представници Војске Србије истичу да је током боравка у Великој Британији исказано велико интересовање осталих делегата за рад верске службе у Војсци Србије и проширење сарадње, па су инициране активности пружања помоћи за стручно усавршавање војних капелана, свештеника и имама, припадника Војске Србије. ■

РУСКИ АМБАСАДОР УРУЧИО МЕДАЉЕ ПРИПАДНИЦИМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

На свечаности поводом Дан бранилаца отаџбине, амбасадор Руске Федерације у Србији Александар Чепурин, због јачања пријатељства и војне сарадње, као и учешћа у достављању хуманитарне помоћи сиријском граду Алепу, уручио је у среду, 22. фебруара медаље припадницима Војске Србије.

Награђени су капетан бојног брода Милан Коњиковац, пуковници Јовица Станојековић и Станко Милић, потпуковници Драган Петковић и Небојша Милић, мајор Саша Јовановић, заставник Дејан Тасић, старији водник прве класе Ненад Коцић, те десетари Љубиша Ивановић и Сања Перуничкић.

Пријему поводом Дана бранилаца отаџбине – 23. фебруара, који је организован у руској амбасади, присуствовао је председник Владе Србије Александар Вучић, министри у Влади Зоран Ђорђевић и Зорана Михајловић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, српски патријарх Иринеј, чланови дипломатског кора, уз представнике културног и јавног живота. ■

ПРИЗНАЊА ДОБРОВОЉЦИМА

У Дому Гарде у Београду и Дому Војске Србије у Нишу, 14. фебруара, делу војних обвезника који су добровољно служили војни рок са оружјем у генерацији септембар 2016. уручене су значке и захвалнице.

Признања војницима у Београду уручио је начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић у присуству чланова Колегијума министра одбране и начелника Генералштаба, представника Регионалног центра Београд и скупштина градских општина. Изражавајући захвалност младим људима што су се, као војници на добровољном служењу, ставили на располагање својој земљи, генерал Диковић подвукао је да је служба својој држави увек био частан и узвишен задатак. ■

ПРОМОЦИЈА НАЈМЛАЂИХ РЕЗЕРВНИХ ОФИЦИРА

На Војној академији, 24. фебруара, промовисана је класа слушаца за резервне офицере генерације септембар 2016. Свечаности су присуствовали начелник Војне академије генерал-мајор Горан Зековић, представници Министарства одбране и Војске Србије, родбина и пријатељи резервних потпоручника.

Начелник Школе националне одбране пуковник др Мирослав Талијан, обраћајући се најмлађим резервним официрима, подвукао је значај и вредност њихове обуке за систем одбране у целини и нагласио да ће лична искуства стечена војничким животом свакако допринети њиховом будућем раду.

У септембарској класи 2016. године КСРО успешно је завршило тридесет полазника, међу којима се просеком истакао резервни потпоручник Момир Марковић, свршени дипломац цивилних студија Војне академије, који је највећу жељу, да обуче униформу Војске Србије, остварио у протеклих шест месеци. ■

ИНТЕРВЈУ

С ПУКОВНИКОМ ПРОФ. ДР МИРОСЛАВОМ ВУКОСАВЉЕВИЋЕМ,
ЗАСТУПНИКОМ НАЧЕЛНИКА ВМА

СТАБИЛИЗАЦИЈА, ОБНОВА И РЕФОРМА

При крају смо процеса реорганизације војног здравства и сачуваћемо ВМА са свим њеним специфичностима. У наредном периоду очекују нас стабилизација и обнова установе, истакао је наш саговорник.

Војномедицинска академија ће 2. марта обележити 173. године постојања. У својој столетној историји пролазила је кроз периоде напретка и времена великих изазова и искушења. Спрам тих прилика стасавао је и калио се и њен кадар, захваљујући коме је опстајала и била препознатљива у друштву. Поводом дана те установе разговарали смо с пуковником проф. др Мирославом Вукосављевићем, доскорашњим начелником Клинике за очне болести ВМА, који је од 17. јануара, указом председник Републике Србије, постављен за заступника начелника ВМА.

О Професоре Вукосављевићу, од 2014. дужности начелника ВМА обављају заслуженици и заменици. Да ли установа овог реномеа може да функционише са тако честим променама челних људи?

– Тачно је да претходне две године Војномедицинска академија није имала постављеног начелника, али су моји претходници пуковници, проф. др Зоран Шегрт и проф. др Драган Динчић, и у компликованим околностима дали свој максимум да ВМА несметано функционише. Војномедицинска академија је, као део система војног здравства, тако организована да систем рада функционише неvezано од

кадровских решења. То, наравно, има својих ограничења и зато је важно да ова институција, чији значај превазилази војну компоненту и има национални значај и светски углед, поново што брже дође у режим веће предвидивости, са јасним мандатом и овлашћењима менаџмента да унапреди квалитет рада, на првом месту пружену медицинску услугу.

О Ваше постојање за заслуженица саопштено је јавности истог дана кад је министар одбране дошао у ненајављену посету ВМА и обишао Центар хитне помоћи и неке од клиника. То је врло необичан почестак рада на овој дужности. Јесће ли били изненађени?

– Био сам изненађен јер ни ја ни сам знао за министрову посету. Ипак, моје постављење није било део импулсивне, већ добро промишљене одлуке мојих претпостављених. Веома сам почастиован чињеницом да су мени ukazали част и одговорност да дам свој допринос у враћању ВМА оне репутације какву с правом заслужује. А кад поминете изненадне обиласке министра, они нису ограничени само на ВМА, већ и на цео систем одбране и део су удружених напора министра и његових сарадника да стекну непосредни увид у ситуацију на терену како би доносили квалитетније одлуке о даљем правцу реформе система одбране, а у њему и војног здравства.

Протеклих дана на друштвеним мрежама појавили су се коментари о томе. Морам да кажем да људи не схватају како функционише наш систем. Мисле да је ВМА обична болница, али она то није, нити ће икад бити. Јер ко осим нас има под једним кровом лечење, научноекспериментални рад, школовање типа додипломске наставе Медицинског факултета, специјалистичке наставе, постдипломске, типа доктората, а ево сад и Високу медицинску школу за медицинске техничаре, потом мировне операције и много тога другог. То нема нико у земљи.

О Хоћеће ли Ви и Ваши сарадници бити ефикасни у томе да исправите све пропусте у раду на које вам је указано током ненајављених посета министра одбране? Тачније, који ће бити ваши наредни кораци?

– Примедбе и предлози за побољшање увек су добродошли, посебно када су стручни и добронамерни, као што је овде случај. Моји сарадници немају избора него да буду стручни и ефикасни. Предстоји нам напоран рад и онај ко може да издржи тај темпо, остаће део тима. Неке промене у менаџменту већ су направљене, а биће увек пружена прилика онима који могу више и боље. Промене су добродошле, јер је спој искуства и нове енергије увек био добитна комбинација. Наравно, оно што је добро нећемо мењати, већ подржати и унапређивати. Полазимо од себе – своју каријеру и већи део живота посветио сам ВМА, спреман сам да радим и залажем се максимално у складу са својим могућностима, па то очекујем и од мојих сарадника. Пред нама је напоран период да нађемо оптималну меру како би ВМА била постављена тако да нуди најбоље и пацијентима и запосленима.

Желим да нагласим да је већ потписан уговор о сарадњи са РФЗО за 2017, тако да настављамо са одличном сарадњом са њима, као и претходних година.

О Војномедицинска академија оштражано је функционисала и 2016. због проблема око снабдевања лековима и пошрошним саниџацијским средствима и опремом. Недавно је у разговору са лекарима ВМА министар Ђорђевић пошврдио да је за ову годину из буџета издвојено више новца за те намене. Очекујете ли да се ти проблеми реше и врати некадашња динамика набавке?

– Очекујем, јер је сада ситуација боља него што сам затекао када сам преузео дужност. Министар Ђорђевић је већ одобрио додатних 250 милиона динара за набавку лекова. Одличну сарадњу остварили смо и са Републичким фондом за здравствено осигурање јер, захваљујући оквирним споразумима које су у децембру потписали пуковник проф. др Драган Динчић и професорка Мирјана Антуновић са члановима свог тима, брже долазимо до неопходних ствари преко њихових тендера за набавку одређених лекова и уградних материјала. Оно што РФЗО од материјала нема, ми набављамо преко тендера које сами организујемо, односно преко војног фонда СОВО. И ево већ ових дана потписујем на десетине уговора за набавку. Стижу имплантациони материјал, стен-

тови и много тога другог. Надам се да ће у наредних месец дана бити нормализована набавка највећим делом свих потрошних санитарних средстава и опреме.

О На процедуру јавних набавки има доста примедби а, признаћеће, није исто набављање техничку робу и медицинску опрему, лекове. Да ли се за набавке у вашој области рада може рећи да су најбоље могуће за одређену цену?

– Набавка јесте процес на којем треба заједничким напорима радити да постане још ефикаснији. Али са сваким великим пројектом увек буде проблема док се не започне и профункционише. Идеја централизованих набавки неспорно је добра јер подразумева да се планским и систематским приступом обезбеде неопходни лекови и медицинска средства на потпуно транспарентан начин. Замерке су више везане за саму тендерску процедуру и брзину њеног спровођења, него за испоручене лекове и медицинска средства. Али, већ сам рекао да у сарадњи са РФЗО преко оквирних споразума решавамо кључни део набавке. Проблем постоји и са одређеним фармацеутским кућама. Ипак, све проблеме решавамо тако да не угрожавају квалитет лечења наших пацијената.

О Зна ли се у ком правцу ће се развијати најављена обнова ВМА, зграде која на Бањици постоји више од 35 година?

– Планира се и инфраструктурна и технолошка обнова. Већ се договарамо на састанцима око набавки у оквиру расположивих средстава планираних буџетом и оних која смо недавно добили из Министарства одбране, а реч је о 293 милиона динара. Имамо обећања из Сектора за буџет и финансије да ће нас пратити са реализацијом наших планова и да нам финансијска средства неће недостајати. А када је реч о медицинској опреми, за почетак, требало би ускоро да инсталирамо гама камеру, магнетну резонанцу и ултразвучне уређаје. После дужег периода у најави су озбиљније технолошке инвестиције у медицинску опрему на ВМА.

О Какви су Ваши планови са Центром хитне помоћи, на чију рад је министар имао највише замерки, а који није конципиран за пријем онолико људи колико тамо долази средом из целе земље?

БИОГРАФИЈА

Пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић завршио је Медицински факултет Универзитета у Београду, потом специјализацију из области офталмологије на ВМА, а магистрирао је и докторирао на Медицинском факултету Универзитета у Београду. Од 1992. до 2005. био је одељењски лекар на Одељењу за задњи сегмент ока Клинике за очне болести ВМА. На дужности начелника те клинике налази се од 2005. године. У чин пуковника унапређен је 2004. године. Члан је више струковних домаћих и страних удружења и председник и оснивач Витреоретиналног удружења Србије. Професор је на Медицинском факултету ВМА и аутор и коаутор више од 100 стручних радова, апстраката и чланака, те монографија и уџбеника.

– Дежурства средом, када Центар хитне помоћи збрињава хитне пацијенте на нивоу целе Србије, велико је оптерећење за нашу установу – и кадровски и просторно. Ми немамо као Ургентни центар КЦС посебно запослене људе који раде само на том месту, већ за Центар хитне помоћи користимо ресурсе из других клиника. То значи да на те људе сутрадан, после дежурства средом, не можемо да рачунамо, па морамо да смањимо број операција или да прерасподелом кадра покушамо на неки други начин да се организујемо, што је проблем који нас мучи годинама. Илустрације ради, једне среде у јануару имали смо чак 193 хируршке интервенције збрињавања ургентних стања. А то је велико оптерећење за нашу организацију.

Када је о простору реч, министар Ђорђевић је током недавне посете ВМА увидео проблем неусловности. То је мали простор, који није наменски грађен за дежурство средом, током којег у просеку буде збринута око 500 пацијената. Архитектонско-грађевински намењен је за збрињавање повређених и оболелих за време рата и у случају масовних катастрофа, тј. за збрињавање војних осигураника у време мира. Нема довољно простора, чекаоница, дијагностичких уређаја за тај број пацијената који се средом сливају ка нашој установи. Због

тога смо предузели низ корака. Први је адаптација простора и набавка уређаја. Министарство одбране одвојило је новац како бисмо добили један модеран центар, који ће моћи адекватно да збрине све повређене и оболеле.

О У чему ће се састојати адаптација простора тог центра?

– Биће свега – и архитектонског, грађевинског побољшања и технолошко-техничког у постојећим габаритима. Постоје још две веће просторије чију намену можемо променити. У једну може малтене да се смести скенер. Када тај простор очистимо, пулт у Центру хитне помоћи моћи ће да се помери за 5–10 метара и тако ћемо добити велику, пространу и лепу чекаоницу за наше пацијенте и њихове пратиоце. Добићемо простор и за скенер. У згради имамо три скенера, а планирали смо набавку најмодернијег, 128-каналног, јер се не исплати поправка уређаја набављеног 2008. године. Нови скенер, који ћемо купити, биће постављен на најфреквентније место – у Центар хитне помоћи. Ускоро нам стиже и купљен магнет. Из Центра ћемо изместити један рендген апарат, који се често квари, а још је у гарантном року. Не можемо да га заменимо, али смо тражили да му промене све делови који се кваре, па ћемо га поставити на неко мирније место.

Q У шоку је реорганизација војног здравства и у оквиру њега ВМА, а рок за завршетак је крајак – 1. март. У чему се састоје ње нове организацијске промене? Било је речи о укидању неких одељења, сјајању клиника. Шта је истина?

– Реорганизација ВМА је у току и на њој вредно раде тимови на нивоу војног здравства. Не бих сада излагао детаље у смислу одређених организационих целина, јер тиме ствари извлачимо из контекста. Полазна основа реорганизације је да се сагледа систем војног здравства у целини и да се пронађе модел који би боље одражавао реалност и потребе првенствено система одбране, али са могућношћу да се одређени капацитети ставе на располагање и цивилном здравству. То је наша и морална обавеза, јер много грађана жели да искористи могућност да се лечи на ВМА, што ми сваке године дефинишемо споразумима са РФЗО, са којима изузетно коректно сарађујемо. То ћу илустровати податком да је у прошлој години попуњеност цивилним осигураницима на основу уговора са РФЗО била на нивоу од 97,5 процената.

Дакле, при крају смо процеса реформе и сачуваћемо ВМА са свим њеним специфичностима. У наредном периоду очекује нас стабилизација и обнова установе.

Q Хоће ли бити оштришћања зајонслих?

– Реорганизација не подразумева отпуштања, да отклонимо ту осетљиву могућност погрешне интерпретације предузетих напора. Напомињем – сврха рационализација система је да се бољом организацијом рада побољша квалитет пружене здравствене услуге нашим пацијентима. Људе нећемо отпуштати. Никог. Испоштоваће се тренутно бројно стање, а биће прерасподела у оквиру клиника и института. И још нешто, реформом је предвиђена и развојна компонента кадра.

Q Како ћеће решићи проблеме одласка лекара у пензију по разним основама и недостатак средње-медицинског кадра?

– На старосну пензију не можемо да утичемо, али можемо на оне који одлазе у превремену, који траже било какав основ за пензионисање јер су незадовољни условима рада, односно тре-

нутном стимулацијом, мотивисаношћу за рад. Нико од нас не може да утиче на плату, али можемо да утичемо на то да нам услови рада буду бољи. Ако видите да су вам резултати рада сваког дана бољи, онда је нормално да ће вас то стимулисати да радите даље. Ми из Управе морамо свим запосленим да омогућимо боље услове и средства за рад. Кад је то омогућено и кад су распоређени на одговарајућа формацијска места према својим звањима, квалификацијама, онда могу да дођу до нас и полажу рачуне. Ми смо ту да будемо сервис наших клиника и института, а не обрнуто. И мислим да се на то раније погрешно гледало и да су начелнике клиника кривили за разне ствари, иако су они само радили свој посао у датим околностима.

Q Зар не демонишу прековремене саћи, чесћа дежурства...

– Ми водимо евиденцију о преко-временим сатима, поготово медицинских сестара и техничара, али немамо законског основа да им то додатно платимо, а било би угрожено функционисање установе ако би узимали слободне дане, јер и овако имамо мањак средње-медицинског кадра.

Q Јесте ли о шоме разговарали са министром приликом његове посете?

– Како да не. Он је потпуно свестан тог проблема и управо из тих разлога нам је и помогао додатним новчаним средствима за обнову ВМА и рекао да ће нам у будућности изаћи у сурет да непосредним пријемом запослимо дефицитан кадар. Тако смо сад примили два педијатра и једног физиокохемичара. Тај физиокохемичар у Институту за медицину рада неопходан нам је не само због контроле свих запослених који раде са изворима опасног зрачења, већ и да бисмо добили одговарајуће сертификате. Било је проблема. Најпре су рекли да нико неће да ради за те паре. Међутим, нашли смо човека који хоће и који је сертификован за оно што нама треба. Зашто? Зато што је ово ВМА. То не можете да објасните људима са стране. Знате ли колико људи није отишло у иностранство да би остали да раде у ВМА. Сачували смо трансплантациони тим јер су врсни хирурзи због поверења у ВМА и из љубави према њој остали и одбили врло примамљиве понуде из иностранства.

Управо се бавимо ревитализацијом трансплантационог тима и програма трансплантација ткива и органа. Очекујемо да се реализује и прва, права очна банка, за коју смо квалификовани јер подразумева спремност да се узме ткиво од донора, да се на правилан начин конзервира и употреби у року од 60 дана. За то имамо пројекат и чекамо већ пет година да се реализује. Ми смо чланица Еуротрансплант организације и кад будемо имали очну банку, моћи ћемо да размењујемо и та ткива.

Q У својим обраћањима стално истичете речи – рад, ред и дисциплина. Зашто?

– Без тога нема ничега. Прођите мало ходницима па ћете видети промене, а поготово још кад донесемо Правилу о изгледу и понашању, које ће бити промовисано за Дан наше установе. Већ имамо нацрт тог акта који је, условно речено, прошао јавну расправу. Он би требало да буде подсетник. Знају људи како треба да се понашају, а ми ћемо само да их подсетимо да су у обавези да се тог правилника и придржавају. Ништа више. И мислим да ту неће бити проблема.

Q Како видиће будућност и најре-дак ВМА?

– У медицини се може напредовати једино ако сте у сталном контакту са својим колегама из земље и иностранства, за шта на ВМА, захваљујући управо репутацији ове куће, функционише разграната и веома интензивна међународна војна и цивилна медицинска сарадња. Када говоримо о будућности, ту имамо стабилно обезбеђену попуњеност свршеним кадетима Медицинског факултета ВМА, о чијем квалитету сведоче њихове оцене и њихови професори. А кад и плате запослених буду конкурентне другим здравствено-образовним установама, тек онда то неће бити тема нашег разговора. Ми и сада имамо и те како звучна и позната имена лекара у готово свим областима деловања на ВМА, са престижним међународним ре-номеом, а постоји и посебна приврженост запослених Војномедицинској академији, која није толико честа у другим институцијама и није мерљива материјалним категоријама. А то је оно што морамо да подржимо и награђимо, јер је у томе будућност. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимео Срђан ХАЈСТЕР

ОБЕЛЕЖЕНА СТОГОДИШЊИЦА ТОПЛИЧКОГ УСТАНКА

ВЕРНОСТ ВЕЧИТОЈ СЛОБОДИ

Устанак се десио у малој Србији, у нашој Топлици, крају познатом по гостопримљивим и вредним људима, који не одступају пред злом и не мире се са ропством, макар пред собом имали хиљаду пута јачег непријатеља и највећу војну силу тог доба — рекао је премијер Вучић, подсетивши да тај устанак заузима посебно место у срцу и памћењу јуначке Топлице

Крај споменика Топличанима палим у ратовима 1912–1918. и жртвама народног устанка 1917. године у центру Прокупља одржана је централна државна церемонија поводом стогодишњице подизања Топличког устанка.

Председник Владе Србије Александар Вучић предводио је државну церемонију, којој су присуствовали и председница Народне скупштине Републике Србије Маја Гојковић, председник Републике Српске Милорад Додик,

изасланици председника Републике, министар одбране Зоран Ђорђевић, министри у Влади Србије, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, представници Министарства одбране и Војске Србије, локалне самоуправе, дипломатског кора, удружења за неговање традиција ослободилачких ратова Србије и многобројни грађани.

Након верског обреда, уз највише војне и државне почасти, премијер Вучић и председник Републике Српске До-

дик положили су ловорове венце крај споменика, а исто су учинили и представници удружења која негују традиције ослободилачких ратова наше земље.

Говорећи о историјском значају Топличког устанка, председник Владе Александар Вучић истакао је да је реч о првом и једином устанку против тиранске власти у било којој окупираној држави у току Великог рата.

– Устанак се десио у маленој Србији, у нашој Топлици, крају познатом по гостопримљивим и вредним људима, који не одступају пред злом и не мире се са ропством, макар пред собом имали хиљаду пута јачег непријатеља и највећу војну силу тог доба – рекао је премијер Вучић, подсетивши да Топлички устанак заузима посебно место у срцу и памћењу јуначке Топлице.

Премијер је подсетио да је упоредо са нељудским угњетавањем окупатор покушао да укине српски језик, при

сле” у Народном музеју Топлице, а окупљеним грађанима приказан је и документарни филм „Топлички устанак” посвећен том јубилеју у продукцији Војнофилмског центра „Застава филм”.

Устанак, који је крајем фебруара и почетком марта 1917. године захватио Топлицу, Јабланицу и проширио се на остале делове под бугарском окупацијом, саставни је део ослободилачке борбе српског народа у Првом светском рату. Био је то једини и прави устанак у позадини фронтова иза кога су постојале елементарна организација и јасна концепција борбе за слободу. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

АРСКОЈ ИДЕЈИ

чему су књиге спаљиване, свештеници стрељани, а од изазване глади умрло је више хиљада људи.

– Данас, овде пред вама, драги јуначки народе српске Топлице, желим да се захвалим на свему што сте дали, и у Другом светском рату и у рату током деведесетих, јер никад нисте питали ни за шта друго, већ сте давали своје животе за Србију, јер вам је она и само она, била важнија од свега – поручио је председник Владе Србије.

У оквиру државне церемоније уприличен је и обилазак поставке „Топлички устанак 1917 — 100 година по-

СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА ПОВОДОМ СТОГОДИШЊИЦЕ ТОПЛИЧКОГ УСТАНКА

У Дому културе у Прокупљу вече пре државне церемоније одржана је свечана академија у оквиру обележавања стогодишњице од подизања Топличког устанка. Свечаности су присуствовали командант Копнене војске генерал-потпуковник Милосав Симовић, представници Министарства одбране и Војске Србије, локалне самоуправе, дипломатског кора, верских заједница и многобројни грађани Прокупља.

Говорећи о значају јубилеја, председник општине Прокупље Александар Симоновић истакао је да се широм Топличког и Јабланичког округа низом манифестација обележава стогодишњица Топличког устанка.

– Сећајући се тих догађаја, поново смо се надахнули поносом због јунаштва и храбрости наших предака, који су тада потврдили свој патриотизам и слободољубље и као припадници малог народа уписали се у књигу вечитих страдалника у борби за праведнији и бољи свет – поручио је градоначелник Симоновић.

Према његовим речима, памтећи њихову несебичну жртву, ми потврђујемо верност вечитој слободарској идеји српског народа, као и то да грађани Србије не заборављају своју славну прошлост.

Културно-уметнички програм свечане академије посвећене стогодишњици од подизања Топличког устанка обогатио је и наступ Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички”.

МИГРАНТИ И ЛАЖНИ ИДЕНТИТЕТИ

ЉУДИ БЕЗ БУДУЋА

Пише: Милена МИЛЕТИЋ

Жена са марамом на глави и покривена од главе до пете прилази банкомату и подиже максимални дневни износ који појединац може подићи са једног апарата. Убрзо потом иста особа ће са других банкомата у том истом месту подићи још доста новца, истом картицом или са више њих, у просеку око 5.000 евра. За само неколико дана, иста особа подићи ће преко 20.000 евра, користећи једну или више картица, самим тиме и један или више различитих идентитета. И пре него што се банке освесте и схвате да је реч о превари, жена ће нестати и добити други идентитет. Она је дошљакиња из Азије или Африке, која због вере мора имати покривено тело и самим тиме биће тешко препознатљива. И ухватљива. Она није власник тог новца, већ само једног малог дела, рецимо 20 одсто. Власници 80 одсто новца су они који су јој направили лажни идентитет и убедили је да учествује у превари – шверцери уз чију је помоћ стигла у ЕУ, трговци људима, локални преваранти. И ту се круг зла не завршава, а слика коју воле десничари – зла мигранткиња која је дошла да уништи лепо лице Европе – пада у воду. Јер ту жену, баш као и хиљаде миграната, ишчупану из своје домовине и затечену у јед-

Неколико акција европских полиција показале су да многи мигранти и избеглице користе лажне идентитете како би се домогли жељених земаља. Оно што се мање зна је да чим стигну у неки избеглички камп у западној Европи, или било где тамо, они одмах постају изложени најразличитијим притисцима да се прикључе криминалцима у разним преварама или да пристану на нељудске услове рада. Суочени са негостољубивим системом који не познају и не разумеју, ти људи тако улазе у нови круг пакла и постају посебан безбедносни изазов за земље у којима су.

НОСТИ

ном непријатном и негостољубивом свету чија правила не разуме и не зна, са свих страна напали су криминалци разних фела, шверцери, локални преваранти, који би да изврдају банке и осигурања, трговци људима...

– Све се дешава око избегличких кампова у ЕУ, пре свега у Немачкој – каже за „Одбрану“ о проблеме лажних идентитета и безбедности један извор који је желео да остане анониман. – Трговци људима и они који пребацују мигранте вребају око избегличких кампова и врше притисак на људе који су тек стигли у ЕУ да им се прикључе у хаковању банковних рачуна, преварама банака преко зајмова, преварама социјалне помоћи итд. Или је, као и многи други, већ стигла са лажним документима и лажним идентитетом, које је добила негде успут. То је зато што многи од њих изгубе документа или у рату или на путу, па морају да их набаве. Међутим, многи да би прошли и стекли шансу за азил, добијају лажне папире и идентитете иако нису изгубили своје пасоше. Јер, многи беже од беде у својим земљама, нису избеглице из ратних зона. Самим тиме, они имају мале шансе да добију азил ЕУ.

Овако, укратко, почиње прича о новом пратећем феномену нове велике сеобе народа, који је изузетно велики изазов за безбедност, било да говоримо о обичном криминалу или тероризму – многи мигранти који дођу у Европу и ЕУ имају потпуно лажне идентитете. Да подсетимо, то је један од разлога зашто је немачка полиција имала потешко-

ће да пронађе Тунижанина који је камионом убио више људи на Божићном тргу, у децембру 2016. године.

Две анализе које су узбуниле Европу

15

Када су у пролеће прошле године европске полиције ухапсиле две међународне групе шверцера у Грчкој и Чешкој, заплењени су бројни лажни лични документи – пасоши, шенген визе, личне карте итд. Истраге су биле паралелне и координисане у Еурополу. Чеси су 2014. године приметили да се међу мигрантима који стижу из Украјине или азијских и афричких земаља појављују лажни идентификациони документи (украдени или фалсификовани), који потом, како је показала истрага, одлазе у Грчку. Истраге су резултирале хапшењем двадесетак особа и открићем да у Атини постоје две групе које се баве логистиком за шверц мигранта из Азије обезбеђујући лажне папире. Роб Вејнрајт, директор Еуропола, изјавио је потом да је у последње две године примећено да криминалци све више улажу у прављење лажних папира како би помогли шверц мигрантима и тако искористили још боље мигрантску кризу.

– Лажирање докумената сада је веома важан чинилац организованог криминала, којим руководе групе укључене у крађу и производњу лажних пасоша и других путних исправа – рекао је Вејнрајт, подвлачећи да је реч о новом нивоу ове врсте криминала који производи низ нових безбедносних изазова.

Истовремено, полиције многих европских земаља сусреле су се са поплавом шверцерских група које пребацују мигранте из разних делова света. Бројна хапшења у последње две године показала су да су криминалци нашли нове начине да из људске муке исцеде максималну добит. Али и да један од најгорих типова криминала – трговина људима – опет добија на замаху и да има све софистицираније начине да се изводи. Тако је немачка полиција почетком 2015. године ухапсила групу од шест људи пореклом са Балкана, који су се бавили шверцом миграната. У тренутку хапшења, у једној кући у Немачкој држали су две мигрантске породице, које су ту морале да бораве делом против своје воље, јер нису имале пара да плате пут. Ово је само један од случајева због којих су се све државе определиле да шверц миграната уско повежу са трговином људима и тако га третирају у правосудним процесима.

Колико је ситуација озбиљна, видело се и по два извештаја Еуропола и Фронтекса (ЕУ организација за контролу граница) из прошле године. Еуропол је у свом извештају из маја прошле године закључио да у Европи (ЕУ, остале европске земље) има око 250 врућих тачака за пребацивање илегалних миграната, те да је шверцовање тих људи посао који је у 2015. криминалцима донео око шест милијарди долара профита. Идентификујући проблем лажних докумената и идентитета, та организација закључила је да је путовање авионом вид транспорта који најчешће изискује лажна документа.

Са друге стране, Фронтекс је утврдио да је број оних који покушавају да уђу у ЕУ преко аеродрома користећи лажне документе и идентитете релативно мали – око 9.000, али је, наравно, број оних који копненим путевима иду ка

својим одредиштима под лажним идентитетима у порасту. Најчешћи прекршиоци били су Албанци (нарочито с Космета), Украјинци, Мароканци и Сиријци. Такође, поплава мигранта из 2015. године и одлуке ЕУ земаља о расподели мигранта и праву на азил наметнули су поплаву лажних сиријских пасоша, личних карти, војничких књижица и било којих других идентификационих докумената из те земље. Велики број тих докумената су украдени, изгубљени или чак позајмљени током путовања. Сасвим разумљиво јер Сиријци могу да рачунају на азил кад уђу у ЕУ, за разлику од економских миграната.

Ствар са документима нарочито је погоршана, признаје се у извештају Фронтекса, тиме што су тзв. опозиционе групе у Сирији, кад год би заузеле неко место, плаћале канцеларије државне управе и крале формулара за пасоше, а потом их продавале шверцерима миграната.

Како купити нови идентитет

– Знам да су им документи лажни али не могу да обезбедим валидан доказ на суду да они нису Сиријци – рекао је британским медијима прошле године Јерг Аенлих, немачки полицијски стручњак за лажна документа, о бројним подносиоцима захтева за азил у његовој земљи, који су тврдили да долазе из Сирије, чак и ако су били више налик житељима Конга, на пример. Аенлих је био јасан – сиријски пасоши и сви идентификациони документи су данас нарочито на цени, јер обезбеђују азил у ЕУ. Колико је озбиљна ситуација било је јасно кад је новинар Дејли мејла купио сиријски пасош за 2.000 долара, на име човека који је погинуо у Алепу. Фалсификатор који му је продао пасош објаснио је шта се дешава.

– Сви сада желе да буду Сиријци. Ал Нусра, ИДИЛ, Слободна сиријска армија, сви знају вредност сиријских пасоша и кад дођу до њих узму их, дају нам да им направимо лажне идентитете. Нешто формулара оставе нам да их сами продамо. Много је оних из Сирије који су у ратном хаосу изгубили своје папире, а желе да иду у Европу.

Трговина том врстом робе просто је процветала у Турској и свим пограничним зонама уз конфликтне регионе, али и дуж рута којима се мигранти крећу. Цене су различите – од неких 300 долара, колико коштају у Србији или Хрватској, преко 700, до 1.500 и више.

Занимљиво је да и друштвене мреже погудују тој врсти криминала. Traveller's Platform, група на Фејсбуку, има 120.000 чланова, махом из азијских земаља. Одличан је водич за набављање нових докумената и идентитета. Сваког дана ту се појави на стотине огласа оних који би да купе пасош, али и оних који тврде да имају везе (било преко Хезболаха, било преко тзв. сиријске умерене опозиције или чак „Исламске државе“) са онима који поседују оригиналне формулара пасоша. О коликој маси докумената је реч, најбоље говоре два податка: прошле године чак 10.000 оригиналних формулара за сиријске пасоше нестало је у Бугарској, а сиријска влада је тада издала више стотина хиљада нових личних исправа подносиоцима захтева.

Дешава се и да шверцери и трговци људима који помажу мигрантима издају документе на лизинг или било какву другу врсту позајмице. Они који користе такве папире морају да их по доласку у ЕУ врате неким другим каналима назад. Разуме се, све плаћају. Но, ово није једини начин на који криминалци користе избеглице и мигранте. Заправо, често је лажни документ и пребацивање само пут ка новом типу експлоатације тих људи.

Како избеглице користе криминалци

– Многи од њих не схватају да ће заправо радити и становати у подруму тог неког свог „ујака“ за никакве паре, да ће бити ужасно експлоатисани, што ће их све одвести у велико незадовољство, многе у радикализацију – рекла је прошле године, на Београдској аутобуској станици, аутору овог текста једна хуманитарка, која је желела да остане анонимна.

Данас је то прилично јасно. Многи од тих људи постаће жртве криминалаца и, што је најгоре, трговаца људима. Јер систем у ЕУ њима је потпуно непознат и неразумљив, не говоре језике довољно добро, и јако дуго биће изоловани од домицилног становништва, самим тиме упућени на „своје“ или на оне који ће их на први поглед лако прихватити – криминалце.

– Има много начина да се такав човек искористи. Довољно је да одете у камп, да им понудите да на релативно лак начин зараде 2.000 евра. Многи се неће упецати на то, али онима који траже жртве, лако је да уоче колебљивце и почну да их притискају. Ти људи у камповима махом немају новца код себе, а паре су им преко потребне. Они често ду-

гују за свој пут неке у домовини, породице су им уцењене и морају да врате новац што пре. Многи су и кренули на пут уз договор да ће за оног ко им позајмљује паре одрадити „једну ствар“ кад стигну где желе. Тако се опредељују да ураде нешто што се њима чини као ситан прекршај – каже поменути анонимни извор „Одbrane“.

И онда добијамо сцену са почетка овог текста – жену из неке од исламских земаља која због вере носи мараму... Слично је и са мушкарцима мигрантима.

А криминалци их најчешће користе за ужасно суров рад на пословима које житељи земље домаћина не би радили или не би радили за мале паре. Затим, користе их за преваре разних врста – хаковани банковни рачуни, социјална помоћ, кредити разних врста итд. Нису стране ни крађе.

Међутим, оно што сви ти људи не знају, јесте да је реч о замци – када једном ураде нешто слично, излажу себе ризику уцене да стално понављају кривично дело. А то ће да раде они са којима су одрадили превару.

Еуропол у својој анализи тврди да се само у 0,2 одсто случајева путовање тих људи наплаћује присилним радом, те да чак у 52 одсто плаћају кешом. Међутим, рекло би се да та бројка заправо замагљује стварну слику. Није реч само о плаћању путовања, већ и о томе како у земљи у којој су могу да зараде новац. Управо зато Еуропол је закључио да су мигранти све више изложени могућности да постану жртве присилног рада, тј. трговине људима, те да ће шансе да ствари иду управо овим током, кад је реч о тој групи људи, све више расти.

Лажни пасош – корист за терористе

Свет је на ноге подигла вест да су прошле године истражитељи у Грчкој пронашли неколико пасоша за које се показало да су их користили припадници „Исламске државе“. Било је јасно, барем на основу истрага, да су се двојица учесника терористичког напада у Паризу, новембра 2015, вратила у Европу користећи мигрантску руту и лажне папире. Податак да је нападач на Божићни трг у Берлину, децембра 2016, био тешко доступан немачкој полицији и полицијама ЕУ управо зато што је имао више идентитета, био је више него алармантан.

Ако томе додамо и оно што су за стране медије рекли фалсификатори докумената у Турској и Либану – да формуларе често добијају од Ал Нусре и „Исламске државе“ да би им правили лажне идентитете, како би они и чланови њихових породица могли да путују ван Сирије и Ирака – јасно је да места за бригу има. Уосталом, чињеница је да многи мигранти и избеглице кад дођу где су намерили заправо доживљавају судар са системом који им не даје много шансе, што производи тешка разочарења и доводи их у реалну опасности да буду радикализовани.

Еуропол није нашао директну и несумњиву везу између група организованог криминала

и терориста. Али, као што су јасно нагласили, недостатак доказа не значи да се било ко сме опустити – терористи и те како могу користити ове групе и њихове начине и руте да уђу у Европу.

Ако већ све полиције у Европи упозоравају на то да ће расти број лажних докумената (самим тиме и идентитета), јасно је да нова мигрантска криза производи потпуно нови ниво ризика. Незадовољан човек је гневан, а гневна особа врло је подложна манипулацијама сваке врсте и криминализацији. Уопште не треба ни помињати тероризам. Жртве трговине људима су више него довољан изазов за све системе.

С тим у вези разумљиво је да су многи у Европи поставили питање вредности постојећих механизма заштите граница и безбедности. И сам шеф Фронтекса, Фабрис Лежери, објаснио је зашто EUDAC систем контроле докумената и идентитета има бројне недостатке

– Мигрантска криза показала је да, барем што се тиче ЕУ, и сами апарати који се користе за отиске прстију и провере папира имају велике техничке мањкавости. Лоши су. Осим тога, криминалци су увек два корака испред, па је самим тим потребно доста времена да се прво сазна шта се дешава, а онда и реагује. С тим у вези, ваља подсетити на препоруке које су дали Фронтекс и Еуропол – стварање неке врсте европске пограничне контроле и обалске страже, увођење нових механизма контроле, боље увезивање свих агенција унутар ЕУ које се баве проблемима миграната, те откривање врућих тачака за пребацивање ових људи.

Међутим, изгледа да се нико не бави оним што највише потпомаже искоришћавање тих људи и њихово гурање у криминал – геополитичким решењима за сукобе и постконфликтне ситуације из којих они долазе, решавањем кризе хране која се само појачава, сиромаштва... Или стварањем таквог система унутар ЕУ који би лакше усвојио дошљаке и натерао их да унапред одустају од било какве сумњиве комбинације тако што ће осетити и знати да имају шансу. Разумљиво, ту су већ уплетени неки други интереси. Ипак, чини се да ће утолико сва решења имати једну велику рупу. По средини. ■

БРИГАДНИ ГЕНЕРАЛ БЕЗАРЕ МАРИНЕЛИ, ШЕФ ВОЈНЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ ЗА ВЕЗУ СА НАТО-ОМ

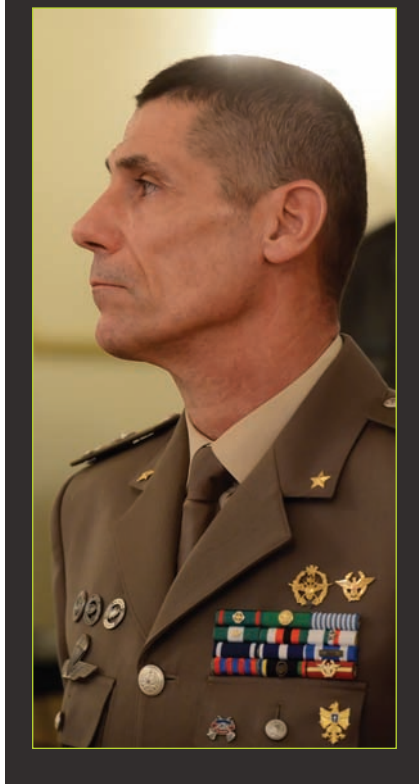
СРБИЈА ЈЕ УСПЕШАН И ПОУЗДАН ПАРТНЕР

Значајну улогу у реализацији више од 1.400 заједничких активности и пројеката Алијансе и Србије имала је Војна канцеларија за везу са НАТО-ом у нашој земљи, основана крајем 2006. године. Од фебруара 2016. њоме руководи италијански бригадни генерал Бездаре Маринели. Он је седми шеф Канцеларије у Београду, основане како би се олакшала сарадња Србије с том организацијом и омогућило ефикасније остваривање пројеката од заједничког интереса, попут реформе система одбране, или активности у области јавне дипломатије.

О бележавање десет година успешне сарадње Србије и НАТО-а прилика је да се осврнемо на све што је до сада урађено, али и да јасније сагледамо наредне кораке. Током протекле деценије, пре свега због немилих догађаја из 1999. године, који несумњиво још оптерећују односе две стране, није било једноставно осмислити, организовати и реализовати многобројне активности које су Алијанса и Србија заједно остварили. Ипак, уз обострану спремност на компромис, реализовано је више од 1.400 различитих активности, углавном у оквиру Програма „Партнерство за мир”. Велики значај за успех тих пројеката имала је Војна канцеларија за везу са НАТО-ом, којом већ годину дана руководи италијански бригадни генерал Бездаре Маринели.

„Господине генерале, прошло је годину дана од Вашег доласка на чело Војне канцеларије НАТО-а у Србији. Какви су утисци и како сје задовољни реализацијом досадашњих заједничких пројеката, пре свега многобројних војних вежби, али и других садржаја у оквиру „Партнерства за мир”?”

– Веома ми је драго што могу да кажем да НАТО сматра Србију поузданим партнером. У протеклој деценији,

захваљујући многобројним успешно реализованим активностима, продубили смо и ојачали наше везе, у корист Србије, али и у корист Алијансе. Обука коју заједно спроводимо помогла је Војсци Србије да повећа интероперабилност и учествује у операцијама Уједињених нација и Европске уније. Могу да похвалим професионалност српских војника у тим мисијама. Такође, имамо конкретну сарадњу у оквиру пројеката

уништавања вишка муниције, борбе против корупције, повећања транспарентности и многим другим. Влада Србије угледа се на стандарде НАТО-а када је реч о начину рада, обуци и доктрини. Како су то стандарди и за Европску унију, за Србију то значи корак ближе стратешком циљу приступања Унији. Дакле, после десет година чланства Србије у „Партнерству за мир”, наше партнерство је веома добро, засновано на узајамном поштовању, поверењу и све већој сарадњи.

„Шта канцеларија НАТО-а конкретно предузима да би се односи између две стране стално побољшавали и успешно развијали?”

– Војна канцеларија за везу са НАТО-ом је витална тачка која свакодневно олакшава сарадњу Алијансе и Србије у различитим областима. Наравно, наш план рада се развијао на исти начин на који су наши односи напредовали од оснивања Канцеларије. Осим што омогућава да Србија ефикасније учествује у активностима „Партнерства”, наша канцеларија усмерена је на подршку спровођењу Индивидуалног акционог плана партнерства (IPAR), посебно у области јавне дипломатије. Штавише, подржавамо Процес планирања и ревизије (PARP), којим се промовише развој интероперабилних снага, а постоји и иницијатива за покрета-

ње нових пројеката у Програму „Наука за мир“. Поменути активностима пружа се подршка Србији да жељеним нивоом сарадње достигне међусобно договорене циљеве партнерства.

О Садарња Алијансе и Србије реализује се, углавном, учењем Србије у Програму „Партнерство за мир“, који представља веома флексибилан програм заснован на принципима билатералне сарадње. Колико сте задовољни темпом развоја међусобних односа?

– Алијанса и Србија сарађују на много различитих начина. Као што сам поменуо, IPAP је важан инструмент и помоћи ће нам да боље дефинишемо своје приоритете и прилагођавамо их са сваким новим двогодишњим циклусом. Нови Поверљачки фонд НАТО-а је важан, добро функционише, а ми помажемо да се врши одлагање опасне муниције. Дозволите ми да подсетим да смо током последње деценије потрошили око 15 милиона евра на различите пројекте у Србији, укључујући и помоћ војним лицима да се преквалификују за цивилне каријере, као и за помоћ у реализацији одлагања вишка неексплодираних убојних средстава, малокалибарског и лаког наоружања, чиме ову земљу, заједно са српским властима, чинимо

безбеднијом. И ми учимо од вас, јер официри из НАТО-а и партнерских земаља сада могу да добију сертификовану обуку у Центру за обуку кадрова АБХО у Крушевцу, који је признат као партнерски центар НАТО-а за школовање и обуку официра из Алијансе и партнерских земаља. Наше партнерство доноси резултате и НАТО-у и Србији.

О Садашњи IPAP је скоро у потпуности остварен, углавном у области система одбране и безбедности. Како оцењујете ефикасност српске стране у остваривању преузетих обавеза?

– Србија је несумњиво један од наших најуспешнијих партнера када говоримо о спровођењу циљева наше војне сарадње. Војска Србије је учинила много да побољша интероперабилност, а учешће у Концепту оперативних способности НАТО-а представља промену у тој области. У заједничким вежбама с чланицама Алијансе и „Партнерства за мир“, српски војници увек показују одличне резултате и борбену готовост. Упркос тешким економским временима, Србија наставља да примењује стандарде НАТО-а у даљој модернизацији своје војске и надам се да ће у том правцу наставити и у будућности.

О Односи између две стране развијају се уз одређен одрез, корак по корак, уз много компромиса на обе стране. Колико јавна дипломатија доприноси постизању циљева партнерства између Србије и НАТО-а?

– Јавна дипломатија и обавештавање о томе шта заједно радимо увек је представљала значајан део наше сарадње, али је у овој фази наших односа, по мом мишљењу, важнија него икад. Подразумева информисање људи о томе шта радимо, јер заиста много радимо. Верујем да ће на тај начин грађани Србије на бољи начин моћи да перципирају НАТО.

О Да ли је тачно да прокламована војна неутралност Србије не нарушава развој односа између Србије и Алијансе?

– Апсолутно. Суверена одлука Србије о војној неутралности је њен избор. Алијанса има чврсту сарадњу и одличне односе са великим бројем неутралних земаља партнера, укључујући на пример Аустрију, Финску и Шведску. То нас не спречава да имамо заједничке вежбе, да радимо на интероперабилности, да размењујемо стратешке процене или сарађујемо у низу других активности у оквиру партнерства. Увек ћемо поштовати суверен избор Србије. ■

БРИГА О ВОЈНИМ ПЕНЗИОНЕРИМА

Често се мисли да смо
заборављени као старосна
популација, али акција
бесплатних систематских
прегледа то демантује.
Старом човеку треба мало
пажње,
а овде је добијамо много
— каже Живан Миловић.

У Дому здравља Смедеревска
Паланка крајем децембра за-
почела је акција бесплатних
систематских прегледа за вој-
не пензионере. Иза идеје, коју
су подржале локалне власти, стоји ди-
ректорка локалне здравствене уста-
нове др Ивана Ђурђевић Старовић.

Др Ивана Ђурђевић Старовић

— На састанку с представницима
локалне самоуправе, Дома здравља и
Удружења војних пензионера Смедер-
евске Паланке, једна од тема било је

ПАЖЊА НЕ КОШТА

и то колико водимо рачуна о старијим
суграђанима, међу којима су и војни
пензионери. Предложила сам да им
се омогући да у једном дану обаве
прегледе лекара опште праксе, ин-
тернисте, офталмолога и оторинола-
риголога. Наравно, уколико постоји
потреба, пацијенти ће бити упућени
на даље претраге — каже др Ђурђевић
Старовић.

Први термин прегледа био је 28.
децембра, наредни 25. јануара, па 18.
фебруар. Једном месечно војни пензио-
нери могу да обаве бесплатни системат-

ски преглед у просторијама где су сме-
штене специјалистичке службе, лабо-
раторија и изабрани лекари.

— Колико знам, нема сличних ак-
ција у другим општинама. Жеља нам
је да се на овај начин одужимо војним
пензионерима. Пажња не кошта и
преглед такве врсте може да се оба-
ви на опште задовољство. Треба по-
казати старијим људима да бринемо
о њима и о њиховом здрављу — пору-
чује директорка Дома здравља.

Једна од ангажованих лекара
др Тања Ракоњац истиче да је одзив

Др Тања Ракоњац

војних пензионера добар и да се прегледи заказују на по 15 минута како нико не би дуго чекао.

– Када се пролепша време сигурно ће одзив бити и већи. Реч је о превентиви и овде имају комплетну услугу током које се, осим лекарских, обављају и лабораторијски прегледи, уколико је то потребно. Војни пензионери су презадовољни, а ми ћемо таквим приступом радити на превенцији обољења именитних њиховом животном добу – каже др Ракоњац.

Војни пензионер Живан Миловић има само речи хвале за акцију ор-

ганизованих систематских прегледа.

– Акција је одлична, а посебно ми је драго што су је покренули млади људи који су препознали проблем војних пензионера, навиклих на „следовања“, па самим тим и на редовне систематске прегледе, док су активно у служби. Међутим, одласком у пензију та пракса престаје и многи се недовољно брину о здравственом стању. Докторка Ђурђевић Старовић је то одлично препознала и понудила помоћ, баш као и доскорашњи командант гарнизона у Смедеревској Паланци мајор Марко Катанић, који је такође пружио велику подршку ак-

цији. Често се мисли да смо заборављени као старосна популација, али ова акција то демантује. Старом човеку треба мало пажње, а овде је добијамо много – каже Миловић.

У Смедеревској Паланци живи око 240 војних пензионера. У децембру је на систематском прегледу било њих тридесет, у јануару нешто мање јер су временски услови били тежи, а у наредном периоду очекује се већи број пацијената јер се може чети да за акцију бесплатних прегледа влада велико интересовање. ■

Сања Анђелковић
Снимио Даримир БАНДА

ХЕЛИКОПТЕР H145M

НОВИ ПТИЦА ЗА СПЕЦИЈАЛНЕ ОПЕ

Ознаке РВ и ПВО средином 2018. године добиће први од шест примерака H145M, четири у борбеној и два у вишенаменској варијанти, који су наручени од „Ербаса”. Новом техником Војска Србије добиће нове оперативне способности – од инфилтрације и ватрене подршке противтерористичким снагама до медицинског превоза са пружањем помоћи још током лета хеликоптера.

Званично, 28. децембра 2016. потписан је уговор између Министарства одбране и Министарства унутрашњих послова Србије и „Ербаса” („Airbus Helicopters”) за набавку девет хеликоптера H145M – шест за потребе РВ и ПВО и три за полицију. Део уговора биће подршка за одржавање, укључујући резервне делове, алате и потребну техничку документацију, али и трансфер технологија за више нивое одржавања. Осим тога, део пакета уговореног са „Ербасом” јесу и сертификација ремонтног завода „Мома Станојловић” из Батајнице, који ће постати центар за одржавање на нашим просторима добро познате „газеле”, као и интеграција завода у мрежу „Ербасових” активности на техничкој подршци корисницима. То ће обезбедити нову перспективу за 50 „газела”, које су сада у наоружању РВ и ПВО и у полицији, и потенцијално економске користи од радова на „газелама” дру-

гих корисника. Такође, тиме је отворен пут за укључивање одбрамбене индустрије Србије и научноистраживачких установа у послове које води „Ербас”. Све у свему, није реч о једноставном уговору о набавци технике, већ о сложеном потезу с политичко-економском позадином.

Израда је почела потписивањем уговора

Девет H145M биће потпуно нови и њихова израда почела је после потписивања уговора. Први ће бити завршени 2018. године у „Ербасовој” фабрици у баварском месту Донауорт. У међувремену, биће потребно да се изведе велики скок у оперативним способностима авијације за потпуно нове задатке, које H145M може да извршава и у сложеним метеоролошким условима и по ноћи, захваљујући савременој опре-

РАЦИЈЕ

ми. Од шест хеликоптера за РВ и ПВО, четири ће бити у борбеној конфигурацији. Два H145M биће израђена у вишенаменској конфигурацији, која је погодна за примену на широј листи задатака – од Службе трагања и спасавања (СТС) у миру, борбеног СТС у рату, медицинског превоза, летова за подршку цивилима угрожених поплавама, пожарима или разним другим природним или вештачки изазваним катастрофама.

Свих шест летелица представља нови авијацијски елемент подршке противтерористичким и противпобуњеничким дејствима. На H145M биће уграђена авионика која је сертификована по EASA и у сваком погледу представља „прикључак“ на водеће светске токове у авијацији.

Пилоти и техничари сада су пред професионалним изазовом да овладају новом техником и новим вештинама. Посебан изазов биће оспособљавање снага и установа за које ће

радити посаде H145M за сврсисходну и пуну примену потенцијала летелице. Такође, изазов ће бити и заједничка обука хеликоптерских јединица и Специјалне бригаде, а њени резултати мораће да буду изузетни јер је за заштиту безбедносних интереса Србије сада потребно стећи нове способности за брзо реаговање у претпостављеним сложеним безбедносним кризама на Балкану. Пример масовног мигрантског таласа јасно показује како се безбедносне прилике преко ноћи могу погоршати због фактора на које Србија не може да има утицаја. Зато се у увођењу у наоружање H145M мора кренути од повезаности потенцијала технике и људи који на њој раде и потреба корисника за флексибилно реаговање.

Мигрантска криза јесте добар пример где H145M из састава РВ и ПВО и полиције могу да буду од велике важности за даноноћно патролирање брдско-планинским теренима и брзи превоз интервентних тимова. Ако затреба да се силе

безбедности Србије боре против терориста или побуњеника, H145M може да се користи за уништавање ватрених тачака противника у условима у којима мрак или слаба видљивост могу да заштите посаде и технику од противдејства.

Четири примерка у борбеној конфигурацији имаће на сваком боку по један носач наоружања носивости до 200 килограма. Под „Ербасовим“ називом пакета HForce 1 обухваћен је оружни систем са рачунаром, инсталацијама за наоружање, укључујући команде на палици, контролну таблу и систем за приказ нишанске слике на показивачу на пилотској кабини. Избор средстава која ће H145M користити у РВ и ПВО биће прилагођен намени – ватреној подршци у противтерористичким и противпобуњеничким дејствима са оруђима калибра од 7,62 до 20 mm и невођеним ракетним зрнима. Реч је о средствима која су погодна за уништавање објеката дејства која нису рентабилна за утрошак софистицираних вођених пројектила високих цена.

Борбена живавост H145M заснива се на избору погодне тактике, али и на техничким предностима – летелице ће имати систем за самозаштиту са четири детектора приласка ракете MILDS AN/AAR60 и два контејнера са мамцима. Реч је о једном од најраширенијих и најпоузданијих система на свету који се користи у оружаним снагама високоразвијених земаља. На H145M се уграђује балистичка заштита, коју чине модуларне плоче од материјала HPRP на бази полиетилена, за пилотска седишта и теретну кабину, које могу зауставити зрно калибра 7,62 милиметара. Расходни резервоари за гориво су самозаптивљајући и могу да преживе поготке калибра до 7,62 mm и да обезбеде до 112 l горива за наставак лета од минимално 20 минута, што се процењује да је довољно време за проналажење погодног и безбедног места за слетање.

За задатке СТС примерци H145M у вишенаменској конфигурацији имаће од „алата“ спољашњу бочну дизалицу са ужетом дужине 90 m носивости до 272 килограма. На H145M за РВ и ПВО биће уграђен фар за трагање и слетање од 400 W за видљиву светлост и 200 W у инфрацрвеном моду.

Унутрашњи простор H145M прилагођен је за постављање до 10 седишта у „најгушћој“ конфигурацији. Уобичајено решење је да се поставља девет седишта – по три на боковима са војницима који су окренути једни ка другима, и три седишта на предњем телу теретне кабине са погледом према назад. То су „борбена“ седиштима која су пројектована да

ПОДРШКА ОДРЖАВАЊУ ГАЗЕЛА

Сертификација Завода „Мома Станојловић“ биће од велике користи за РВ и ПВО јер ће омогућити продужење животног века за најбројније летелице које су сада у инвентару вида – за 45 комада СА 341X/СА 342L „газела“ (СА 341H/СА 342L). У полицији има још пет примерака. Према договору са „Ербасом“, у Батајници ће се радити и за кориснике „газела“ из региона. Сада се у Босни и Херцеговини налази 13 комада у саставу оружаних снага и три у Хеликоптерском сервису Владе Републике Српске. Војска Црне Горе има 13 „газела“, а једна је у полицији. Уз све државне кориснике, треба додати и седам приватних „газела“, које су регистроване префиксом „YU“. Укупно има 87 „газела“, које су потенцијални „клијенти“ завода.

Носивост бочне дизалице је до 272 kg, а шерећи веће масе до 1.500 kg могу да се носе подвесно закачени за куку испод шрупа

НЕМАЧКИ H145M

25

Прва два H145M LUH SOF немачке оружане снаге преузеле су 8. децембра 2014, а последњи петнаести примерак биће јуна ове године у својој јединици – у 4. ескадрили 64. пука (Hubschraubergeschwader 64) у Базу „Лаупфајм“, у федералној држави Баден Виртенберг. Реч је о наменској јединици за подршку Команди специјалних снага немачке војске (Kommando Spezialkräfte – KSK). Зато су немачки H145M прилагођени посебној намени и наоружани су за ватрену подршку са шестоцевним митраљезом M134 „миниган“ (Minugun), калибра 7,62×51 милиметар. Борбена живавост повећана је уградњом балистичке заштите и система за самозаштиту MILDS AN/AAR-60, који детектује ултраљубичасту емисију ракете која се приближава летелици. За летове у условима ограничене видљивости уграђен је сензорски систем MX-15 са ТВ камером и ИЦ уређајем. По захтеву KSK хеликоптером H145M могу се превести четири потпуно опремљена војника на задацима извиђања, СТС, медицинске евакуације и ватрене подршке.

Немачки H145M обојени су тамносиво, јер је процењено да је то најбољи избор, под претпоставком да ће њихов примарни амбијент за дејства бити ноћ.

приме на себе знатан део енергије удара у случају пада летелице. Алтернативно решење је осам седишта за путнике израђених на нивоу удобности путничких авиона за задатке превоза важних особа.

Бочна врата на H145M су клизна и то ће бити посебна погодност за специјалце за брзо укрцавање и истрцавање или излазак из хеликоптера на конопцима (тзв. fast roping), који омогућава да се истовремено истрца до четири војника – по два са сваке стране.

Кука за подвесни терет има носивост до 1.500 килограма. Велику корист задацима превоза подвесног терета, примене бочне дизалице и истрцавања припадника специјалних јединица са fast roping системом представља камера постављена на вертикалном стабилизатору у висини фенестрона, која пилоту омогућава добар увид у ситуацију у којој се налазе људи или терет.

За медицински превоз у комплекту H145M налазе се преклопна носила димензија 1.850×450×110 милиметара. Заједно са летелицама набавља се сет за пружање медицинске помоћи у лету са монитором и дефибрилатором, системом за давање инфузионог раствора, уређајем за мерење количине шећера у крви и комплетом медицинских инструмената потребних код пружања прве помоћи и превоза повређеног или оболелог, затим комплетом за успостављање дисања и имобилизацију цервикалног дела код хитне неодложне помоћи пре укрцавања повређеног у летелицу.

Опрема за нову епоху

Посебну димензију способности, које су омогућене набављеним хеликоптерима, представља улазак у нову категорију стандарда, нарочито по аспектима употребе најсавременије ваздухопловне електронске опреме. У овом сегменту H145M вероватно представља највећи искорак које је РВ и

ПВО направило од распада СФРЈ 1991. године. На тај начин, први пут ће се на једној серијској летелици у саставу хеликоптерских ескадрила наћи комплексни електрооптички сензори, наочаре за ноћно летење, електронски рачунарски систем за управљање летом, четвороканални дигитални аутопилот, дигитално радно окружење са великим колор приказивачима, електронско управљање погонском групом и сл.

Прво што се уочава по уласку у пилотски простор хеликоптера јесте „стаклени кокпит“ са три велика приказивача у боји дијагонале 17,8 cm који чине срце Helionix кокпита. На овим приказивачима приказују се летни и моторски параметри, навигацијски подаци, покретна мапа, информације о ваздушном саобраћају, слике са електрооптичких сензора и метеоролошких радара... Пилоти по потреби комбинују податке који се приказују на показивачима. Основна слика на показивачу означава се као FND (Flight and Navigation Display). Секундарна, на којој су подаци погонске групе, ротора и система, назива се VMS (Vehicle Monitoring System). Крајњи леви приказивач, који се налази испред другог пилота, истовремено може да пројектује информације из групе FND, навигацијску страницу (NAVD), планове лета, оријентире, податке са покретне мапе, синтетичку слику терена са препрекама, информације из „електронске пилотске торбе“ (EFB –Electronic Flight Bag), са уграђених сензора (Star Safire или метеоролошки радар), слику са репне камере за надгледање терета и друго. Пилоти, по свом нахођењу и потреби, комбинују графичко окружење и ниво података, који им се пројектује на три доступна дисплеја, у складу са фазом лета и врстом задатка.

Да би посада имала на располагању све ове податке, који знатно превазилазе оне на хеликоптерима старијих генерација који су у саставу РВ и ПВО, било је потребно пажљиво одмеравање основне и додатне опреме, како би се одржао баланс између задовољавања стандарда ваздушне пловидбе и

Хеликоптери „лакоша“ америчке коњичке војске у конфигурацији за медицински превоз и шрагање и спасавање опремљени су бочном дизалицом

ХЕЛИКОПТЕР ЛАКОТА

Највећи корисник летелица породице EC 145 јесте америчка армија, која је наручила 423 примерка и показала интерес за додатним набавкама у скорој будућности. У складу са интерним системом означавања, „американизоване“ летелице носе ознаку UH-72A и назив „лакота“, по једној индијанској племенској заједници. Зато је примопредаји првог примерка 11. децембра 2006. присуствовао индијански поглавица. Место догађаја био је Колумбус, где је подигнута фабрика за монтажу UH-72A, у складу са америчким прописима који налажу да се наоружање за САД мора израђивати на домаћем терену.

За стотине UH-72A који су сада у служби америчких оружаних снага одређена је изузетна листа задатака – од подршке отаџбинској безбедности у складу са антитерористичким прописима, одржавања везе, логистике, медицинске евакуације, подршке центрима за обуку, подршке цивилним безбедносним службама у сузбијању шверца наркотика, патролирању и заштити границе према Мексику... На UH-72A проводи се обука нових пилота хеликоптера и то у центру за обуку у бази Fort Rucker у Алабами.

специфичних војних потреба. Хеликоптер H145M, по наводима произвођача, прошао је сертификацију према следећим стандардима и захтевима у разним доменима – CS/FAR 29, EASA, FAA, Cat A, SP/DP IFR, NVG.

Примера ради, да би у складу са међународним стандардима хеликоптер могао да буде сертифициран за употребу у сложеним метеоролошким условима, односно по правилима инструменталног летења, подразумева се употреба одређених радио-навигацијских и комуникацијских система, од којих су поједини и удвојени. Дугогодишњи стандард представљају, поред осталих, уређаји као што су радио-компас, VOR, DME (мерење удаљености од радио-средства), ILS (инструментално вођење на слетање), транспондер, две радио-станице и слично. Хеликоптери двоструке намене, као и у овом случају, често се опремају тактичким радио-станицама које, осим опсега комуникација предвиђених за ваздушни саобраћај, могу да комуницирају у ширем фреквентном опсегу, било да је реч о заштићеној вези са садејствујућим јединицама или о сарадњи са цивилним структурама током извођења мисија подршке цивилном становништву. Иста ситуација је и са транспондером који се цивилној контроли лета идентификује дефинисаним кодом. Војна верзија овог уређаја за идентификацију „свој-туђ“ позната је по скраћеници IFF. На хеликоптеру H145M оба мода рада остварују се једним уређајем.

РАЗВОЈ

Хеликоптер Н145М води порекло из следа развоја пројеката високе технологије, чији је родоначелник прототип двомоторног ВК 117 полетео јуна 1979. године. Реч је о немачко-јапанском заједничком подухвату фирми МВВ (данас део „Ербаса“) и „Кавасаки“ (Kawasaki), који је довео до настанка робусне и врло популарне летелице са 7–10 седишта, погоњене са два мотора америчке производње снаге по 442 kW, која се користи за медицински превоз, СТС, полицијске задатке, превоз људи и терета... До 2004. године произведена су 443 примерка ВК 117, рачунајући и прототипове у погонима у две земље.

Следећи корак била је модернизација, са тежиштем на новој авионици и новим моторима „Ариел 1Е2“ (Ariel 1E2), произведеним у Француској, као и пространом кабином. Тако је јуна 1999. године полетео први ЕС 145, како гласи ознака за летелице израђене у немачком погону у Донаувурту, односно ВК 117С2 за примерке које „Кавасаки“ продаје на азијском, аустралијском и океанском тржишту.

Посебан значај у развоју ЕС 145 има одлука америчких оружаних снага да набави стотине тих хеликоптера.

Нови захват у модернизацији довео је до ЕС 145Т2 (касније преименован у Н145) са двоканалним дигитално контролисаним (FADEC) моторима „Ариел 2Е“, фенестроном и побољшањима на носећем ротору и најсавременијим решењима у авионици, од којих је посебно велики искорак четвороосни дигитални аутопилот. Први примерак из производње предат је 31. јула 2014. фирми „DRF Luftrettung“, која је набавила 20 комада за службу хитног медицинског превоза. Поверење тржишта, које је одавно задобила породица ВК117, отворило је пут продаји десетина Н145.

У „Ербасу“ су пројектовали наменску војну варијанту Н145М. Главне новине су систем за самозаштиту и пасивна балистичка заштита, затим заштићени резервоари, носачи за наоружање, интеграција ЕО/ИЦ сензора и авионика прилагођена војној намени. Немачке оружане снаге наручиле су 15 примерака, ратна морнарица Тајланда пет, а Британци за програм обуке пилота четири комада. Четврти војни наручилац јесте Србија.

Својеврстан „мозак“ који координише и управља радом низа навигацијских и комуникацијских подсистема јесте систем управљања летом (FMS – Flight Management System). Основни циљ примене FMS јесте оптимизација лета хеликоптера, било са аспекта перформанси, горива, тактичких захтева или употребе ваздушног простора. Магистралом података стандарда ARINC 429 на рачунар који припада FMS повезани су подсистеми као што су GPS, AHRS (инерцијални референтни систем), VOR/DME, радио-компас, ADC (рачунар летних података), ауто-пилот, давач стања горива.

Преко управљачке јединице пилот програмира жељену маршруту или активира маршруту унесену путем спољне меморијске јединице. У властитој бази података FMS може да садржи на стотине навигацијских тачака, а могуће је и активирање појединих процедура лета које ће аутопилот самостално да изведе. Ова опција нарочито је примењива у шаблонима претраживања терена током мисија трагања и спасавања или током инструменталних прилаза на слетање, односно аутоматског залебдења на одређену тачку. У овом конкретном случају хеликоптер поседује покретну дигиталну мапу, те се подаци о терену и маршрути сликовито приказују на мапи. FMS примењен на хеликоптеру H145M носи ознаку CMA-9000 и представља један од најраширенијих уређаја из ове категорије. Примењен је на великом броју савремених путничких и транспортних авиона, али и на различитим типовима хеликоптера Западне производње.

Осим система управљања летом, који је ефикасно упарен са четвороканалним дигиталним ауто-пилотом, безбедност лета на виши ниво подиже и примена хеликоптерског система за свесност и упозорење на близину терена (Helicopter Terrain Awareness and

ОБУКА ПИЛОТА НА H145

Две велике силе у домену авијације – САД и Велика Британија – обуку пилота проводе на „Ербасовим“ летелица – Американци на „Лакотама“, а Британци на новим H145 Jupiter. Први од четири наручена H145 за програм обуке пилота за британске оружане снаге (UK Military Flying Training System – UKMFTS) предат је кориснику новембра 2016. године. Сада је у току преобука пилота на H145. Они ће бити део тима који ће од априла 2018. кренути са обуком ученика на „Ербасовој“ техници и то на дан када ће се обележити 100 година постојања РВ Велике Британије (Royal Air Force – RAF). Програм UKMFTS је здружени посао војне организације и цивилних пилота и техничара, који ће радити по потребама и захтевима оружаних снага са ученицима пилотима на „Ербасовим“ H135 Juno HT1 и касније на већим и снажнијим H145 Jupiter HT1.

Овде се уочава приступ да будући пилоти од почетка лете на двомоторним хеликоптерима, имајући у виду проблеме са експлоатацијом претходног једномоторног типа у обуци. Такође, класична преобука са хеликоптера H135 на H145 није потребна, што смањује трошкове.

Уговорна обавеза ка британском министарству одбране је годишње школовање 121 пилота и 80 летача, који чине посаду, али нису пилоти. Ради веће ефикасности, безбедности и нивоа знања, Британци су велику пажњу посветили набавци и примени низа наставних средстава, пресека, макета, интерактивног софтвера, виртуелних тренажера, који су увод за летење на симулатору лета и правом хеликоптеру. H145 Jupiter HT1 ће у обуци заменити хеликоптере Bell 212 и претежно ће се користити за обуку посада које ће задатке изводити изнад мора.

Произвођач „Ербас“ посебно је поносан на низак ниво буке
H145M, који по мерењима ИСАО износи
у полетању 86,5 децибела, а у крстарењу 84,7 децибела

Warning System, односно H-TAWS) и техника виртуелног приказа терена (SVS – Synthetic Vision System). Систем H-TAWS комбинује слику терена заједно са напредним системом упозорења који упозорава на потенцијалне претње које представља околни терен. H-TAWS користи сигнал GPS система за мерење висине како би упоредио позицију и путању ваздухоплова са детаљном базом података терена и препрека.

H-TAWS даје визуелне и звучне индикације за опасне ситуације као што су, између осталог, велика брзина снижавања, велика брзина приближавања терену, губитак висине након полетања, (не)контролисани лет у терен, постојање препрека у пројектованој путањи лета. Целокупан систем прилагођен је примени на хеликоптерима, укључујући и вертикалне режиме лета.

Техника виртуелног приказа терена (SVS-Synthetic Vision System) такође подиже ниво безбедности лета. Стандардна мапа терена интегрисана је у виртуелни приказ терена (SVS) да би се обезбедило визуелно и звучно обавештење на присуство потенцијалне опасности од удара у терен и препрека релативно у односу на пројектовану путању лета. Поред упозорења о терену, SVS на приказивачу даје тродимензионални приказ терена и препрека и у условима када пилот нема визуелни контакт са земљом. Терен и/или препреке који представљају потенцијалну опасност за летелицу у ваздуху засенчени су одговарајућом бојом. У SVS је првенствено укључен компјутерски генерисан тродимензиони терен, чији је приказ подешен тако да пилот види терен испред себе као из перспективе.

Комплетно осветљење пилотског и теретног простора, као и спољње осветљење прилагођено је употреби наочара за ноћно летење. Ово оптичко средство које ради на принципу појачавања светлости данас је стандардни део опреме посада хеликоптера. Без организованог ноћног старта и употребе спољњег осветљења посада проналази одређене тачке на земљи или воденој површини, води навигацију, укључујући и навигацију на малим висинама, а уз адекватну обуку у ноћним условима може безбедно да слеће. Употреба овог, данас приступачног средства увелико повећава дијапазон примене хеликоптера. Међутим, за комплексније мисије, поготово у сложеним метеоролошким условима, неопходна је софистициранија опрема.

Прву ставку представља савремени метеоролошки радар типа RDR 2000, који колор слику метеоролошке ситуације пројектује не само у хоризонталној, већ и у вертикалној равни, што са старијом опремом ове категорије није био чест случај.

Изузетно значајну новину на хеликоптеру H145M доноси електрооптички систем Star Safire, који садржи термалну камеру високе резолуције, жиро-стабилисану TV камеру и ласерски даљиномер/осветљивач. Уколико се лети у условима смањене видљивости, облачности, магле, термална ИЦ камера пружиће слику терена у предњој полусфери. Такође, дигитални четвороканални аутопилот пружа могућност аутоматског вођења хеликоптера по програмираним

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКЕ ОДЛИКЕ H145M

Посада..... 1–2 пилота
Носивост до 10 војника, или до осам путника или до два повређена на носилима са до три медицинска пратиоца или 1.500 kg терета унутар кабине волумена 6,03 m³ или 1.500 kg подвесног терета

Мотор

– два мотора Ariel 2E
– највећа снага у полетању.....2×667 kW
– највећа трајна снага.....2×575 kW
– највећа снага једног мотора у трајању од 2 min.....775 kW
– гориво.....886,3 l
– додатни кабински резервоар за прелете.....219 l

Димензије

– пречник носећег ротора.....11,00 m
– дужина преко свега.....13,64 m
– дужина трупа.....11,69 m
– висина до врха вертикалног стабилизатора..... 3,95 m
– висина до врха носећег ротора.....3,46 m
– ширина са скијама.....2,40 m

Масе

– празан у основној конфигурацији.....1.931 kg
– највећа у полетању.....3.700 kg

Перформансе

– највећа брзина, маса 2.700 kg.....278 km/h
– највећа брзина, маса 3.700 kg.....265 km/h
– брзина крстарења, маса 3.700 kg..... 240 km/h
– врхунац лета, маса 2.700 kg.....6.096 m
– врхунац лета, маса 3.700 kg.....5.029 m
– врхунац лебдења са утицајем земље, маса 2.700 kg.....4.877 m
– висина лебдења са утицајем земље, маса 3.700 kg.....3.825 m
– врхунац лебдења без утицаја земље, маса 2.700 kg.....4.191 m
– висина лебдења без утицаја земље, маса 3.700 kg.....2.332 m
– долет, маса 3.700 kg..... 638 km
– долет, маса 3.700 kg, са додатним резервоаром горива.....803 km
– трајање лета, маса 3.700 kg.....3 h 32 min

процедурама инструменталног летења.

Велике могућности праћене су и вишом ценом те опреме, због чега се таквим електрооптичким сензорима опремају варијанте намењене специјалним мисијама. Сви хеликоптери поседују инсталацију која омогућава повезивање електрооптичког система и његову интеграцију са системом наоружања. На тај начин, осим летења ноћу и у сложеним метеоролошким условима, биће могуће и испољавање ватреног дејства у условима ограничене видљивости.

Анализом примењене опреме може да се уочи знатан помак у могућностима практичне примене хеликоптера у ноћним условима, као и условима смањене видљивости. Ниво безбедности летења се повећава, различите мисије, било борбене или неборбене, моћи ће безбедно да се изводе и у до сада незамисливим условима уз висок ниво аутоматизације. Примера ради, споменито могућност ноћне инфилтрације специјалних јединица без икаквог додатног осветљења или евакуације рањених и повређених војника, затим извиђачке или задатке борбеног трагања и спасавања ноћу.

Ради објективне контроле посаде и уређаја на хеликоптеру постоји више система који прате и снимају летне параметре као и рад посаде, било да је у питању визуелно или звучно снимање, тзв. црне кутије. У случају удеса хеликоптера, систем Emergency Locator Transmitter (ELT) спасиоцима аутоматски одашиље сигнал о позицији срушене летелице. Војну специфичност представља могућност да посада путем једног прекидача избрише све осетљиве податке у хеликоп-

ТАЈЛАНДСКИ ХЕЛИКОПТЕРИ

Ратна морнарица Тајланда набавила је 2016. године пет комада H145M прилагођених за СТС, укључујући дизалицу, куку за подвешавање терета, метеоролошки радар, унутрашњи додатни резервоар за гориво. Независно од те набавке, директно од „Ербаса“, преко америчког производног ланца, тајландске оружане снаге набавиле су шест UH-72A Lakota.

терским уређајима као што су IFF, видео-рекордер, тактичка радио-станција, FMS (фреквенције, маршруте, позиције и тачке унесене у навигацијски систем) и мапа података.

Безбедност је повећана низом других решења за свакодневну примену хеликоптера као што су „маказе“ за сечење напонских каблова на које хеликоптер у ниском лету може да наиђе.

Сигурност посаде приликом извођења захтевних маневара такође знатно повећава дигитализација у контроли рада погонске групе мотора (FADEC). Уколико током лебдења и извлачења унесређеног путем дизалице дође до отказа једног мотора, управљачка јединица аутоматски ће да повећа снагу другог мотора и спречи пад. Овакве ситуације на хеликоптерима старије генерације готово сигурно би имале опасније последице.

Помак у способностима

Процес увођења у наоружање Х145М 2018. и 2019. године отвориће низ питања о томе како најбоље у пуној мери искористити потенцијале нове технике. Веома велики ресурс и дуги рокови између прегледа и техничких радова оставиће простор да се Х145М користи динамично, за много различитих задатака.

Један пример поузданости је искуство мексичке фирме „Pegaso“, која је током 2008. године само на једном примерку хеликоптера EC145 успела да постигне налет од 1.889 сати. Са високим искоришћењем ресурса Х145М у РВ и ПВО може да се покаже савестан одговоран приступ према најсавременијој техници која ће бити поверена посадама српске авијације. ■

Др Славиша ВЛАЧИЋ
Александар РАДИЋ
Фотографије „Ербас“, КоВ САД

Срце Helionix кокпита чине три велика приказивача у боји дијагонале 17,8 cm

ЗАНИМАЉИВЕ ЧИЊЕНИЦЕ О ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

ОДЛИКОВАНИ ГОЛУБ
И ЧЕЛИЧНИ ШЛЕМОВИ

Сто година касније интересовање за догађаје и битке које су обележили Велики рат не јењава, а томе колики је његов утицај на свет какав данас познајемо тема је која окупља истраживаче свих меридијана. принуђени да у ходу проналазе одговоре на изазове које је крвави сукоб таквих размера наметнуо, савременици Великог рата пионери су у многим областима без којих, век касније, не можемо ни да замислимо свакодневицу.

Први светски рат у историјским уџбеницима називан је различитим именима, попут „Рат који ће окончати све ратове“, „Рат нација“ и „Велики рат“. Реч је о шестом најсмртоноснијем оружаном конфликту у светској историји, који је започео 28. јуна 1914, а званично је завршен четири године касније, 11. новембра 1918. године.

Процењује се да се више од 65 милиона људи из 30 земаља борило у Првом светском рату, а скоро 10 милиона изгубило живот. Највише жртава било је међу силама Антанте, више од шест милиона, а међу онима који су се борили на страни сила Осовине настрадало је око четири милиона људи. Од укупног броја оних који су дали животе у том рату, две трећине настрадало је у борби, за разлику од претходних ратова где су болести узимале највећи данак.

Русија је током Првог светског рата мобилисала приближно 12 милиона војника, формирајући на тај начин најбројнију војску. Нажалост, само трећина војника од тог броја дочекала је крај рата, а остали су убијени, рањени или нестали у акцији. Сједињене Америчке Државе укључиле су се у Први светски рат током последње године његовог трајања, а укупни трошкови ангажовања САД износили су више од 30 милијарди америчких долара.

Четири царства нестала су после Првог светског рата – Отоманско, Аустроугарско, Немачко и Руско, а крај рата био је почетак независности за Финску, Естонију, Летонију, Литванију, Пољску.

УСНУЛЕ МИНЕ

Током Првог светског рата испаљено је више од милијарду и по граната, а век касније многе од њих и даље изазивају деструктивне последице. Тимови који се баве деактивирањем заосталих пројектила у Белгији детектују у просеку око 150 тона неексплодираних убојитих средстава годишње током акције познате као „Гвоздена жетва“. Упркос тим напорима, више од 260 цивила и 20 припадника тих тимова настрадали су од заосталих граната из Првог светског рата од 1919. године.

Тенк — брод који земљом плови

Као војно средство, тенк је развијен у у редовима војске. Тај процес је од почетка имао ознаку „строго поверљиво“, а тајило се до те мере да чак ни радници фабрике која их је произвела нису знали о чему је реч, а објашњено им је да раде на изradi мобилних резервоара за воду (water tanks) за потребе пустињског рата. Тенкови су првобитно називани landships (бродови који плове земљом), али је у намери да се збуни непријатељ, коришћен кодни назив „тенк“.

Током Првог светског рата британски тенкови у почетку су разврставани као „мушки“ и „женски“. Први су имали

МОМЧИЛО ГАВРИЋ НАЈМЛАЂИ ВОЈНИК

Осмогодишњи Момчило Гаврић је најмлађи војник у Првом светском рату који је учествовао у борби. Храбри дечак придружио се 6. артиљеријској дивизији српске војске, након што су му аустроугарски војници убили оца, мајку, баку, његове три сестре и четири брата. Сажаливши се на дечака који је остао сам, српски војници примили су га у своје редове. Био је учесник Солунског фронта, где је и рањен. После Церске битке, 1914. године, с осам година стекао је чин каплара, а војвода Живојин Мишић га је на Кајмакчалану, 1916. године, у десетој години унапредио у чин поднаредника. Демобилисан је у 12. години као најмлађи подофицир на свету.

топове, док су „женски“ били опремљени митраљезима. „Мали Вили“ био је први прототип тенка у Првом светском рату. Конструисан је 1915. године и с трочланом посадом могао је да развије брзину од око четири километра на час.

Док су тенкови полако, али сигурно, освајали бојишта на земљи, Први светски рат обележиле су битке на небу, које су исписале прве странице у историји ратног ваздухопловства бројних земаља. Најуспешнији борац Првог светског рата био је немачки пилот Манфред Албрехт Фрајхер фон

Рихтхофен (1892–1918), познатији под надимком Црвени барон. Оборио је 80 авиона, више него било који други пилот у том сукобу, а трагично је настрадао након што је оборен у близини Амијена. Француски пуковник Рене Фонт (1894–1953) био је најуспешнији пилот на страни савезника, коме се приписује обарање 75 непријатељских авиона.

НАТОПЉЕНЕ ЧАРАПЕ ПРЕТЕЧА ЗАШТИТНЕ МАСКЕ

Више од 30 различитих отровних гасова коришћено је у Првом светском рату. Током четири ратне године немачке снаге употребиле су више од 68.000 тона гаса, а Британци и Французи око 51.000 тона, што је проузроковало смрт више од милион војника на обе стране, који су умирали у великим мукама. Нажалост, ефикасна гас-маска није постојала на почетку рата, а једина заштита коју су користили војници против гасних напада била је тканина, често стара чарапа, натопљена сопственим урином.

Тек у последњој години рата конструисане су ефикасне гас-маске с филтером и респираторима, али због нехуманих последица употребе гаса, многе земље убрзо су потписале споразуме о забрани употребе хемијског оружја у рату.

Такође, на почетку рата многе војске слале су своје борце на прве линије фронта у униформи која је подразумевала капе

од тканине, које нису пружале никакву заштиту од повреда. Срећом, 1915. године савезничке снаге увеле су у употребу челичне „Броди шлемове“, које су немачки војници са подсмехом називали „чиније за салату“, алудирајући на њихов незграпан облик. Иако врло непријатни за ношење, пружили су војницима заштиту од повреда током борбе у првим годинама рата.

ЧУМАНОСТ ЛЕКАРА ИНОВАТОРА

Први светски рат у великој мери убрзао је напредак медицине, а лекари су се због великог броја рањеника на фронту извештали у санирању рана и ортопедским захватима. Огроман број оних којима је била потребна медицинска нега у Првом светском рату допринела је обуци лекара и медицинских сестара, намећући неопходност специјализације и професионалног управљања санитетским формацијама.

Гелери су били узрок многих повреда главе у Првом светском рату, јер за разлику од праволинијских повреда задобијених од метака, металне крхотине настале приликом експлозије шрапнела често су наносиле повреде на незаштићеним лицима војника. Због великог броја тешких повреда с којима се свакодневно на фронту сусретао, хирург Харолд Гилис узео је на себе задатак да помаже војницима који су претрпели тешке повреде лица и сматра се пионом пластичне хирургије.

Британска војска започела је рутинску употребу трансфузије крви у лечењу рањених војника, а крв је директно пребацивана из крвног система једне особе на другу. Амерички војни доктор капетан Освалд Робертсон основао је прву банку крви на Западном фронту 1917. године, користећи натријум-цитрат да спречи коагулацију која би због тога постала неупотребљива. Крв је чувана на леду до 28 дана, а потом транспортована до пацијената на одећењима где је била неопходна.

Окружене великим бројем рањеника, како би их збринуте на прави начин, медицинске сестре почеле су да употребљавају упијајуће целулозне материјале у својству завоја, који су данас примену нашли у бројним хигијенским и козметичким производима. Исти материјал коришћен је за креирање онога што ће касније постати папирна марамица.

ЕМАНЦИПАЦИЈА ЖЕНА

Први светски рат је подоста допринео еманципацији жена. После масовне мобилизације радно способних мушкараца током Великог рата, жене су биле принуђене да преузму многе традиционално мушке послове, а испоставило се да могу да их обављају подједнако добро као и мушкарци. То је за последицу имало и чињеницу да је већ крајем 1918. већина жена старијих од 30 година добила право гласа на британским парламентарним изборима, а две године касније, на основу 19. амандмана, жене у Америци такође добијају право гласа.

ПОУЗДАНИ КУРИРИ ИЗ ЖИВОТИЊСКОГ СВЕТА

Пси су у Првом светском рату коришћени као курири и преносили су поруке до првих линија фронта у капсулама које су им биле фиксирани на телима, а њихова брзина и спретност коришћене су и приликом постављања телеграфских жица.

Више од 500.000 голубова за време Великог рата преносило је поруке између штабова и првих линија фронта. Групе голубова обучених да се врате на прве линије фронта спуштани су падобранима у окупирани подручјима, где су чувани до тренутка када је било неопходно послати повратну поруку. Подаци сведоче да су добро тренирани голубови обављали поверене им задатке с успешношћу од чак 95 одсто.

Голубица Шер ами одликована је Француским ратним крстом са палмама јер је успешно пренела 12 важних порука током битке код Вердуна. Током тог задатка у октобру 1918. године долетела је с поруком упркос томе што је погођена поред крила, преносећи важан свитак парира смештен у капсули, која је висила с лигамента њене сломљене ноге. Том поруком спасена су 194 америчка војника из 77. пешадијске дивизије. ■

Биљана МИЉИЋ

ПОВОДОМ 155 ГОДИНА
ОД РОЂЕЊА КЊИЖЕВНИЦЕ
ЈЕЛЕНЕ Ј. ДИМИТРИЈЕВИЋ

Пером бодрила српске војнике

Животни пут српске књижевнице, светске путнице и добротворке Јелене Ј. Димитријевић испунили су родољубље, жудња за путовањима и упознавањем других култура, борба за права жена и љубав према писању и сазнавању. Прва од свих љубави, која је била покретач свега, јесте свакако она према српском роду, посвећеност православној вери и добротворности рад.

Јелена Ј. Димитријевић (Крушевац, 1862 – Београд, 1945) по мајци Стаменки води порекло од алексиначког великаша кнез Милојка, који се истакао у ослобађању Ниша од Турака. Иако рођена у Крушевцу, као дете кренула је на пут. Након смрти оца Николе Миљковића са мајком се преселила у Алексинац, где је живела у кући свог имућног и образованог ујака Милисаву Кнез-Милојковића, да би се 1881. године, као деветнаестогодишња девојка, удала за тада младог артиљеријског потпоручника Јована Димитријевића. Он је након службовања у Алексинцу добио прекоманду у Ниш, где се заједно са својим супругом Јеленом настанио и живео пуних 17 година.

У том граду, тек ослобођеном од Турака, Јелена је почела да открива свет харемских жена. Живот у Нишу омогућио јој је да боље упозна начин живота турских жена и тиме јој приближио оријентални свет. Интересовање за живот жена у нишким харемима претворило се у опчињеност Истоком, која ће Јелену пратити читавог живота. У том периоду учила је и стране језике – енглески, немачки, француски, грчки, а код нишког муфтије и турски језик. Иако никада није стекла формално образовање, понајвише због повреде ока коју је задобила као девојчица, и која ју је омела у даљем школовању, Јелена Ј. Димитријевић стицала је знање посредно – од учених људи из свог окружења. Касније, на својим бројним путовањима, израсла је у српску интелектуалку и истинског ерудиту.

Живот обележен писањем и путовањима

Њена радозналост и спремност да учи и да се усавршава били су главни покретач за њено, испоставиће се, животну опредељење – писање и путовања. Уз свог супруга Јована Димитријевића, који је био частан и посвећен војник Српске краљевске војске, Јелена је успела да пише и објављује своја дела, да путује и да оствари свој сан – живот самомислеће жене! Томе је свакако допринео и њен долазак у космополитски Београд, у коме је живела од 1898. године па све до смрти.

Немерљив допринос њеном богатом књижевном опусу свакако да је понајвише дао њен одани пријатељ и са-

путник Јован Димитријевић, који ју је, уз дивљење, несеквично подржавао у раду, неретко је пратећи на њеним путовањима. Након што је Јован Димитријевић 1915. године умро од последица рањавања у рату, Јелена је на путовања одлазила сама. У свом последњем путопису забележила је потресне редове поводом смрти свога супруга Јована:

„Путовала сам у туђе земље доста, али све до рата никада сама, него са својим сапутником. Мој сапутник! Отишао је на пут са кога се нико не враћа, не сам већ са милионима најбољих. Отишао је кад се морем лила мушка крв и када се до неба дизао женски лелек”.

Љубав према свом роду Јелена Ј. Димитријевић искалала је небројано пута. Још као веома млада постала је добровољна болничарка за време балканских ратова.

Поред књижевног, Јелена Ј. Димитријевић била је предана друштвеном и хуманитарном раду. Истакла се као најмлађа чланица Подружине женског друштва у Нишу, затим као управна чланица Кола српских сестара, члан књижевног одбора београдског листа „Домаћица” и један од покретача календара „Вардар”. Такође, била је члан Друштва српских књижевника. За заслуге је одликована Орденом Светог Саве четвртог степена, који је лично потписао краљ Александар Карађорђевић.

Деценију након тога, тачније 30. децембра 1928, прослављен је јубилеј поводом тридесетогодишњице њеног књижевног рада, а на иницијативу Удружења југословенско-руских студената. Свечаност поводом тог јубилеја одржана је у великој универзитетској дворани, а том скупу је присуствовао и краљев изасланик, тада министар просвете Милан Грол. Свечаности је требало да председава Богдан Поповић, тада председник Удружења, али је због болести то уместо њега учинио угледни професор универзитета др Иван Ђаја. Поводом њеног јубилеја про-

читано је и писмо Павла Поповића. Тај податак говори о значају који је имало дело српске књижевнице Јелене Ј. Димитријевић и част која јој је указана за њен предан књижевни и хуманитарни рад.

Сунце јарко на Солунском фронту

Јелена Ј. Димитријевић исписала је бројне родољубиве стихове, но једна песма истакла се више од свих. „Сунце јарко” (објављена у збирци „Песме Јелене Јов. Димитријевића”, 1894), првобитно написана као љубавна песма, у којој двоје заљубљених раздваја „окупано море”, а чију љубав преноси „сунце јарко”, његови „луча и сјај”, с временом је изашла из оквира једне песничке збирке, отргла се из крила свог аутора и постала дело које је доживело своје испуњење и ван граница поезије. Тако је та песма постала синоним за даљине, оне које деле заљубљене, али и вољене.

„Сунце јарко” дотицало је и срца родољуба, који далеко од своје домовине пате и за својим вољенима и за својом поробљеном земљом. Заорила се из хиљаде грла српских рањеника на Солунском фронту, јер су је с тугом и чежњом певали борци док су лежали у болесничким постелама. Управо су њени завршни стихови пронашли пут до срца српских родољуба који су, као да се обраћају својој домовини, певали:

Сунце јарко, сутра кад се родиш
Каж’ јој да ми за њом срце вене,
Поздрави је кад год је походиш
Пољуби је, сунце, место мене!

Песму је први пут нотнo записао британски лекар и музичар др Лајонел Баден (1892–1965) на основу певања српских рањеника у болници Вертекоп на Битољском фронту. Записана је и у рукопису Serbian Songs-Српске песме Вертекоп, 1916/1918, (бр. 314: Поздрав драгој/ Сунце јарко), који се чува у Музиколошком институту у Београду. Збирка народних мелодија др Лајонела Бадена сведочи о томе да је музика истрајавала и у ратним временима.

Патриотизам српске Сапфо

Да је Јелена у свакој прилици поносно истицала своје родољубље најбоље говоре њена дела: „Песме Јелене Јов. Димитријевића“ (1894), „Писма из Ниша. О харемима“ (1897), „Ђул-Марикина приказња“ (1901), „Фати-султан, Сафи-ханум, Мејрем-ханум“ (1907), „Нове“ (1912) „Писма из Солуна“ (1918), „Писма из Индије“ (1928), „Писма из Мисира“ (1929), „Нови свет или у Америци годину дана“ (1934), „Une vision“ (1936), „Седам мора и три океана. Путем око света“ (1940). У њима је бар у неком пасусу или реченици алудирала на српство и православну веру, поносна због тога што припада српском народу.

Тако је у свом путопису „Писма из Индије“, у коме описује врло занимљив сусрет са чувеним индијским песником Рабиндранатом Тагором у његовом дому у Сантиникетану, кроз једно своје запажање, записала: „Зашто ме је примио? И како ме он то пусти, а ниједне речи пријатељске или поздрава средини у којој је пре кратког времена био, и из које сам ја. У души се осетих увређена, и понижена у своме националном самољубљу“.

Још једно дело говори о патриотизму Јелене Ј. Димитријевић. Наиме, у свом путопису из Америке (где је боравила годину дана) књижевница открива да јој је било понуђено да предаје српски језик на Универзитету Колумбија. Међутим, када је видела да су јој у Билтену факултета погрешно написали име и када је обавештена да ће јој хонорар износити срамних 125 долара за семестар, Јелена је то одбила, рекавши:

„О, не! Не чак ни из патриотизма! Из патриотизма сам радила некад у сиротој Македонији и сиротој Старој Србији без страха да западнем у беду, прво што сам била међу сиротима; друго што сам имала морални ослонац у патриоти – сапутнику, своме мужу. Али у богатој Америци међу богатима, и свирепија сама – било би ужасно“.

Да је до краја свог живота имала мисију да помаже свом роду, нарочито својим сународницама, сиротима,

али и онима у невољи, српска књижевница Јелена Ј. Димитријевић показала је и својом опоруком у којој стоји да је желела да сву своју имовину завешта Српској академији наука и уметности. У тој опорукци, која се и данас чува у САНУ, стоји да је њена последња жеља била да ренту од своје велелепне куће која се налази у Улици Француска бр. 29 у Београду намени школовању српских девојака, а да остатак подели српској сиротињи. Нажалост, САНУ је одбио да прихвати њен легат, што

никако не умањује њене часне и добротинитељске намере.

„Српска Сапфо“, „женски Стеван Сремац и Јован Илић“, „српски Мирза Шафи“, како су називали Јелену Ј. Димитријевић у тренутку када је ступила на српску културну и књижевну сцену, умрла је 1945. у 83. години. Сахрањена је на Новом гробљу у Београду, где мирно почива поред свог супруга, вечног сапутника и часног војника Јована Димитријевића. ■

Др Ана СТЈЕЉА

ЧЕТРНАЕСТИ „БЕОГРАДСКИ ФЕСТИВАЛ ИГРЕ“

Покрет као израз

Од 24. марта до 11. априла, у Београду и Новом Саду четрнаести пут биће одржан један од најважнијих међународних фестивала уметничке игре, на коме ће се публици представити петнаест компанија из десет земаља, са више од тридесет кореографских поставки

Манифестацији, која се одржава под слоганом „Велика игра“, претходи ревија филмова „Дани игре“ у Кинотеци, бројне радионице, мајсторски курсеви и изложбе, а посебан куриозитет је гостовање представе „Бродски/Баришњиков“ у режији Алвиса Хараманиса, 23, 24. и 25. априла, уз славног протагонисту Михаила Баришњикова.

Захваљујући Фестивалу Београд је постао важна станица у биографији уметника који креирају трендове и исписују историју плесне сцене, место где се откривају нове продукције и са подједнаком пажњом представљају познати и млади аутори. Смотра је придобила бројну публику, што није необично, с обзиром на то да је до сада представљено преко 300 радова познатих кореографа, а последњих година свако издање прати око 22.000 гледалаца и 120 акредитованих новинара из земље и иностранства.

На свечаном отварању, 25. марта, у новосадском Српском народном позоришту, први пут у региону наступиће Балет БЦ из Ванкувера, док ће се дан касније у Центру „Сава“ представити Шкотски плесни театар. Целовечерњи комад „Јама“ инспирисан је јапанским паганским ритуалима, а за ову трупу посебно га је креирао Дамијен Жале. У уторак 28. марта, у Београдском драмском позоришту, Јоанис Мандафунис, који је започео своју играчку, а затим и кореографску каријеру у трупи Вилијама Форсајта, извешће комад којим одаје почаст Осипу Мандељштаму, песнику руске авангарде који се борио за слободу говора у режиму тираније.

У среду 29. марта, у Центру „Сава“, холандска трупа Интроданс, која обележава 45 година постојања, изводи спектакуларни програм под насловом „TUTTI“, у коме учествују оба ансамбла те компаније, док ће дан касније у Београдском драмском позоришту трупа Кинетички колектив из Фераре, која је право освежење у области физичког театра, одиграти представу „10 минибалета“. Последњи мартовски дан обележиће нова продукција Хелене Валдман и њене берлинске трупе, инспирисана везом између националних граница и жудње за затвореним заједницама. Комад „Добри пасоши, лоши пасоши“ биће постављен у Атељеу 212.

У суботу 1. априла, у Мадленијануму, апсолутна звезда финске савремене плесне сцене Теро Саринен представља

свој комад „Преображено“ на оригиналну музику познатог композитора Есе-Пеке Салонена, искључиво за мушке играче, док ће наредна два дана програм бити приређен у Позоришту на Теразијама.

У Српском народном позоришту 4. априла први пут гостује њујоршка трупа Балет Хиспанико, која негује нови израз америчке савремене игре и доноси премијерне и култне комаде три кореографа – Анабел Лопез Очое, Рамона Оље и Педра Руиза. Исте вечери у Мадленијануму гостује Балет Хрватског народног казалишта, с новом продукцијом којом обележава 140 година постојања. Две хрватске кореографкиње, Маша Колар и Марјана Крајач, доносе сензационално виђење Равеловог „Болера“ и поему о непознатом, „тамном пејзажу“.

У Београдском драмском позоришту, 5. априла, кореографи Вилијам Форсајт и Матео Ферђон одговарају на занимљив изазов креирања за искусне и славне играче, који су од недавно чланови нове берлинске трупе Dance On, а два дана касније у Центру „Сава“ ванкуверска трупа Kidd Pivot изводи „Betroffenheit“, многи кажу једну од најневероватнијих позоришних поставки. Трупа Кафиг, 8. и 9. априла, у Позоришту на Теразијама доноси комад „Пиксел“, у коме играчи наступају у простору сачињеном од илузија на 3Д декору, док ће 10. априла у Атељеу 212 бити представљен „Chotto Dosh („Мала домовина“), рад британског уметника Акрама Кана. За крај, 11. априла, Југословенско драмско позориште биће место на које се враћа Шарон Ејал са својом трупом Л-Е-В из Тел Авива, и новим делом за које је инспирацију пронашла у тексту „ОКП“ Нила Хилборна. ■

В. ВЈЕШТИЋ

Михаил Баришњиков, балетска звезда и протагониста кулtnих филмова и серија, наступаће, 23, 24. и 25. априла, у Позоришту на Теразијама, у комаду инспирисаном поезијом нобеловца Бродског. Поставка чувеног литванског редитеља Алвиса Харманиса је позоришни комад који слави посебност и изузетност великих уметника, покушавајући да открије несагледиве моћи људског тела и интелекта.

ХАРИЗМАТИЧНИ ЧЕ

У герилским покретима било је доста бораца против Батистине власти, који су у борбу кренули из авантуризма или због неке користи, али Че Гевара био је један од малобројних који су учествовали из најчистијих побуда и из идеалистичких уверења. Тако је и изгубио живот, и овенчан је безвременом славом.

Ернесто Че Гевара, друга најзначајнија личност Кубанске револуције, срео се са Кастром у Мексику, где су се припадници групе „26. јули“ налазили у избеглиштву после неуспелог напада на касарну „Монкада“. Разочаран развојем догађаја у Гватемали, где је револуционарна влада са Јакобом Арбензом Гузманом на челу најпре национализовала експлоататорску компанију „Јунајтед фрут“ и почела да спроводи социјалну револуцију, а затим поклекла под снажном пропагандом и притиском државног секретара САД Џона Фостера Даласа, Че Гевара је заједно са перуанском револуционарком Хилдом Гдеа, својом првом женом, 1955. године избегао у Мексику. Хилда га је тада упознала са Фиделом и Раулом Кастром, кубанским емигрантима који су окупљали борце за наставак ослободилачке борбе на Куби под девизом: „Бићемо слободни или мученици!“. У својим

дневницима Сам Че је свој први сусрет са Кастром описао на следећи начин: „Упознао сам се са њим једне хладне мексиканске ноћи и сећам се да се наш први разговор водио о међународној политици. Неколико часова касније те исте ноћи – негде у зору – постао сам један од будућих учесника похода.“

Описујући тај историјски сусрет Фидел Кастро рекао је о Ернесту: „Че је спадао међу оне људе које одмах заволисте због њихове једноставности, карактера, природности, другарског опхођења, због њихове личности, оригиналности, па чак и пре него што откријете њихове остале особине и јединствене врлине.“ После смрти Че Геваре, Кастро је написао да када мисли на њега, не мисли на његове војничке врлине, јер ратовање је средство, а не циљ, тј. ратовање је оружје револуционара. А потом је појаснио тај свој став додавши да је „Че у области идеја, осећања и револуционарних врлина и интелигенције, поред његових војничких врлина, дао највећи допринос Кубанској револуцији“.

Међутим, како наводи Борислав Лалић у књизи *Че Гевара – животи, смрти, легенда*, „револуционарни жар“ Че Геваре забринуо је многе кубанске комунисте који нису подржавали Кастра и који су Коминтерни, у Москву, слали депеше у којима га описују као „авантуристу“, „трокцисту“ и „анархисту“.

У дневницима објављеним и на српском језику под називом *Успомене на Кубанску револуцију*, Ернесто Че Гевара описао је себе следећим речима: „Ја верујем у оружану борбу и доследан сам својим уверењима. Многи ће ме назвати авантуристом, а то и јесам, само друге врсте – један од оних који ризикује сопствену кожу да би доказао своја убеђења.“

Изазов Сједињеним Америчким Државама

Интересантно је да је своја писма саборцима широм света потписивао исто као и Црнорукци у Србији, са девизом: „Отаџбина или смрт. Победићемо!“. Његова храброст и наведени животни став управо су га и одвели у херојску смрт у Боливији, када је одлучио да напусти Кубу и Кастра, у покушају да и тамо подигне револуцију. Међутим, оно што нису схватили или, боље рећи, прихватили ни он, нити Кастро била је чињеница да је успех Кубанске револуције био стратешки изазов за САД – земљу која је настojала

ЈЕДНОСТАВНО ЧЕ

Ернесто Че Гевара де ла Серна рођен је 14. јуна 1928. године у аргентинском граду Розарију, као најстарије дете у породици. Од детињства је имао проблеме са астмом и током живота стално је био болешљив. Његов отац био је продавац врло цењеног чаја – мате, а мајка је била домаћица маркистички настројена, па је тако васпитала Чеа и осталу децу. Надимак је добио због поштапанице која прати аргентинске конверзације и због које су сви остали народи Латинске Америке све Аргентинце називали Че. Отац је желео да син Ернесто студира грађевинарство, али се он ипак определио за медицину, посебно за алергологију, јер је желео да упозна природу своје болести и да помогне што већем броју људи оболелих од астме. Никада се није интересовао превише за политику, али је знао надахнуто да прича о револуцијама и марксистичким идејама.

свим силама да погаси револуционарне комунистичке пожаре „у свом дворишту“. И то се у пракси и догодило. Све револуције у Латинској Америци, осим кубанске, биле су убрзо угушене.

Че Гевара је иза себе оставио дела „Герилски рат“, „Дневник из Боливије“ и „Успомене на Кубанску револуцију“. Синтетичући основна искуства из револуције, он је у књизи „Герилски рат“ описао доприносе у теорији и пракси револуционарне борбе, доказујући да: (1) народне снаге могу да победе у рату против регуларне армије; (2) не сме се чекати да се претходно испуне услови за подизање револуције, јер једно устаничко гнездо може створити потребне услове; (3) недовољно развијеним земљама Латинске Америке основни терен за оружану борбу је село.

Као лекар Че је имао много контаката са људима, а посебно са сељацима. Сагледавајући социјалне услове живота људи на селу, он и Кастро дошли су до истог закључка да је село најбоља средина за подизање револуције и за вођење оружане борбе. У књизи „Успомене на Кубанску револуцију“ пише: „Чим би биљка кафе почела да се расцветава носећи плод, сељакову наду, земљу тражио је нови сопственик. Могла је то бити страна компанија, домаћи отимач земље, или неки други шпекулант који користи сељакову презадуженост. Политичке главешине, главари локалне војске, радили су за компаније или за поседника, хапсили су или убијали сваког сељака који се бунио против тих самовољних аката.“

Сељаци најмасовнији део гериле

Сељаци су стога почели да буду свеснији неопходности да се промене њихови услови живота. Идеја о аграрној реформи постала је све јаснија, као и повезаност лидера са народом, па су социјализам и социјална револуција од теорије прелазили у праксу. Герилци са Че Геваром и Кастром на челу, заједно са

РЕВОЛУЦИЈА

сељацима међу којима су живели, стопили су се у једну целину. Герилци су постајали сељаштво, а сељаштво герила. Мада је пуно времена и средстава требало да се сељаци науче оружаном борби, после извесног времена у томе се и успело, а превасходно заслужни за тај успех били су Че Гевара и Фидел Кастро, јер су убрзали процес обуке одговарајућом мотивацијом. Земљу коју су освојили оружјем од велепоседника и страних монополиста разделили су сељацима и то је био практичан пример аграрне реформе на Куби коју су увели револуционари. Како сам Че Гевара у својим Успоменама на кубанску револуцију бележи: „Кастро је знао да Кубанцима понуди не само рушење Батисте, него и програм промена, перспективу независности и друштвених реформи”.

Ернесто Че Гевара и данас надахњује многе младе особе својим бунтовништвом и неизмерном храброшћу и искреним уверењима. У герилским покретима било је доста бораца против Батистине власти, који су у ту борбу кренули из авантуризма или због неке врсте користи, али Че Гевара је један од малобројних који су учествовали из најчистијих побуда и из идеалистичких уверења. Тако је и изгубио живот, што његовом лику и делу даје безвремену венац славе. Зато лик латиноамеричког комунисте, који је убијен у 36 години, прелази из реалности у легенду као персонификација младалачког и револуционарног жара, интелигенције, бунтовништва и идеализма.

Када је у јуну 1959. године Фидел Кастро, као нови-забрани председник владе, започео да идеале револуције претвара у праксу и да спроводи национализацију земље, реализација целовите социјалне реформе на Куби посебно је погодило интересе капиталиста из САД, који су уз помоћ политичара започели притисак на ту земљу, увodeћи економске санкције и гурајући Кубу у политички и економски изолационизам. У таквој ситуацији Куба добија економску и војну помоћ од ондашњег СССР, а нови економски, политички и дипломатски притисци САД на Кубу доводе до прекида дипломатских односа, у јануару 1961. године. Званичан повод за прекид дипломатских односа био је захтев Фидела Кастро да се драстично смањи особље америчке амбасаде, коју је окарактерисао као „шпијунску испоставу и део америчке завере да се уздрма комунистичка влада”.

За разлику од ранијих схватања по којима се под појмом револуција подразумевала мирна промена, обнова друштвених односа, као и духовна, а пре свега морална обнова, у савремено доба све чешће прихвата се став појединих теоретичара који кажу да када је на делу ненасилна промена у друштву, онда је то еволуција друштвених односа, реформа друштва и слично, док се о револуцији може говорити само ако постоји и примена силе, односно извођење директног насиља.

Међу ауторима који сматрају да је насиље неизбежни пратилац револуције при освајању власти су Карл Фридрих (Karl Fridrih), Агон Агопијан (Agor Agopian) и Николас Тимашев (Nicolas S. Timasheff). Док Фридрих у свом делу „Револуција” ту појаву дефинише као „изненадни и насилни пад постојећег политичког поретка”, Тимашев у делу „Рат и револуција” тврди да револуције нису ништа друго до „насилни конфликти”, а Агопијан, који је и лидер ASALA, покрета за ослобођење Јермена, у њој види „облик герилске борбе за национално ослобођење”.

Док за Фридриха револуција подразумева остварење некакве промене, па макар и на нивоу измене политичког поретка, за Тимашева није неопходно да се насилни конфликт оконча, нити да има за последицу било какву промену, па чак ни измену политичког врха да би могао бити квалификован као револуција. У том правцу, крупан корак даље чини Румел (R. J. Rummel), који револуцију дефинише на следећи начин: „Револуција је свака нелегална и принудна промена водеће владајуће елите, сваки одговарајући покушај или свака успешна или неуспешна побуна чији је циљ стицање независности од централне владе”.

У другој групи неопозитивистичких аутора, који насиље третирају као главно обележје сваке револуције, изражено је мишљење да је насиље најприсутније након освајања власти, дакле као последица револуционарних активности у етапи институционализације и консолидације нове власти. Видљива је склоност многих историчара, политиколога и социолога, пре свега на Западу, да под револуцијом подразумевају сваку насилну промену у врху политичке власти неке земље.

Након тога, априла 1961. године, Централна обавештајна служба САД (ЦИА) организује неуспелу интервенцију кубанских емиграната у Заливу свиња. Пораз интервенциониста довео је до хомогенизације кубанског друштва, тако да су покрет „26. јули“ и Народна социјалистичка партија, 26. јула 1961, уједињени у Уједињену партију социјалистичке револуције. Истовремено, руске нуклеарне ракете распоређују се на Куби и окренуте су ка територији САД. Било је то време тзв. хладног рата две суперсиле: САД и СССР-а. Све што се дешавало након тога припада новијој политичкој историји, која сведочи о неуспеху бројних политичких атентата на Кастро али и о успеху дужем од пола века спроведених друштвених реформи у тој земљи, након извођења револуције. Значајно је сагледати и најновија збивања на међународној политичкој сцени, поготово након што су прошле године САД и Куба потписале Споразум о поновном успостављању дипломатских односа у пуном обиму, што укључује поново узајамно отварање дипломатско-конзуларних представништава (амбасада).

САД и Куба

Још 1977. године дошло је до „делимичног отопљавања односа“ између две до тада непомирљиве земље, када су се њихове владе договориле да отворе тзв. интересне секције у главним градовима, Хавани и Вашингтону, али без амбасадора и под покровитељством швајцарске амбасаде у тим градовима. Након више деценија стагнације у билатералним односима САД и Кубе и спекулација о томе хоће ли се Куба отворити за увоз капитала и роба из западних земаља, а пре свега из САД, на другој рунди преговора званичника обе земље, одржаној у Вашингтону, 21. маја 2015, остало је отворено само питање детаља и могуће динамике реализације споразума о нормализацији односа две земље.

Успостављање дипломатских односа значило је превазилажење вишедеценијског непријатељства Кубе и САД, први пут након хладног рата, иако Куба и даље има врло ин-

тензивне привредне и политичке везе са Руском Федерацијом, као међународноправном следбеницом бившег СССР-а. Можда то и јесте разлог што се напредак ка успостављању пуних дипломатских односа САД и Кубе није одвијао брзином која се очекивала након договора два председника, Барака Обаме и Раула Кастро (брата Фидела Кастро), у децембру 2014. године на Куби. Међутим, превазилажењем бројних препрека на том путу, преговори су достигли много оптимистичнији и извеснији ниво, посебно после четири рунде разговора у Хавани и Вашингтону, који су окончани крајем 2015. године

Куба очекује да ће бити скинута и са званичне листе коју је успоставила Влада САД за „земље које спонзоришу и подржавају тероризам“. Како би се напредовало у дипломатском приближавању Хаване и Вашингтона, Раул Кастро је и званично затражио од САД да у потпуности укину санкције Куби. На самиту Заједнице латиноамеричких и карибских држава (CELAC) он је изјавио: „Главни проблем у односима двеју земаља још увек није решен. Треба да се укине економски, трговински и финансијски ембарго (САД), који је изазвао огромну финансијску и људску штету (Куби)“. Шеф дипломатије Костарике Маунел Гонзалес изјавио је пре почетка тог скупа да ће у финалној декларацији самита латиноамеричке земље поново осудити амерички ембарго уведен Куби 1962. године. Тим поводом Барак Обама затражио је од Конгреса да размотри укидање санкција Куби. Колико то питање има јасну социјалну позадину и колико је од значаја не само за Кубу, већ и за цео регион говори и податак да је борба против сиромаштва, које погађа 28% становништва од укупно 600 милиона Латиноамериканаца, на дневном реду самита Заједнице латиноамеричких и карибских држава. Тиме Куба, након 56 година од победе револуције, поново актуелизује питања антиимперијалистичке политике, социјалне правде и једнакости у ширим, међународним оквирима, а лепе Кубанке и весели Кубанци подсећају милионе туриста из целог света шта је то лепота живљења као у нека добра, стара времена ■

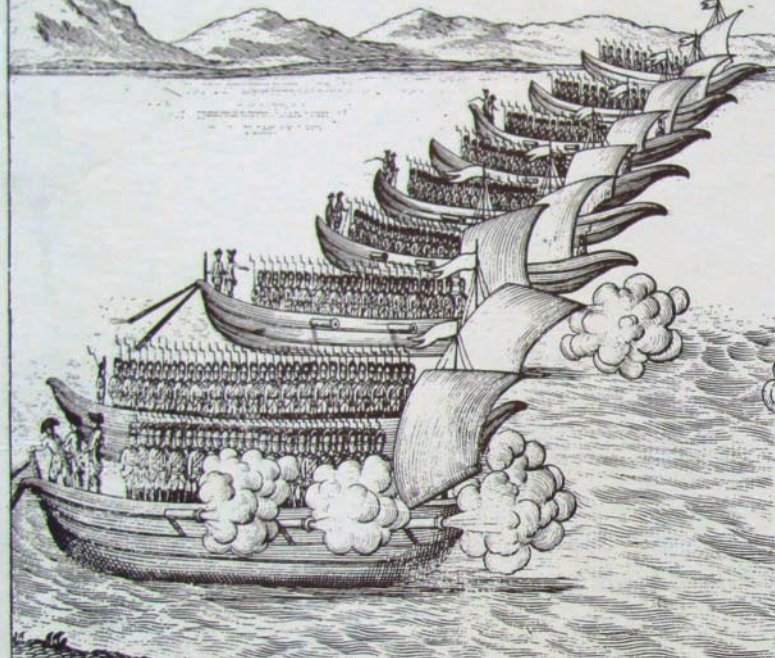
(Крај)

БИТКА КОД БЕОГРАДА 1456. ГОДИНЕ

Српски шајкаши су у средњем веку учествовали у многим биткама на Дунаву и допринели спречавању продора Турака ка средњој Европи. Највећи подвиг направили су у одбрани Београда 1456. године, када су испалом одлучили битку.

У другој половини 14. века шајкашка флотила је ратовала на доњем Дунаву, у Бугарској и Влашкој, ради сузбијања опасности од најезде Османлија, који су се приближавали централној Европи. Уједно је водила борбу с турском флотилом да би онемогућила пре-

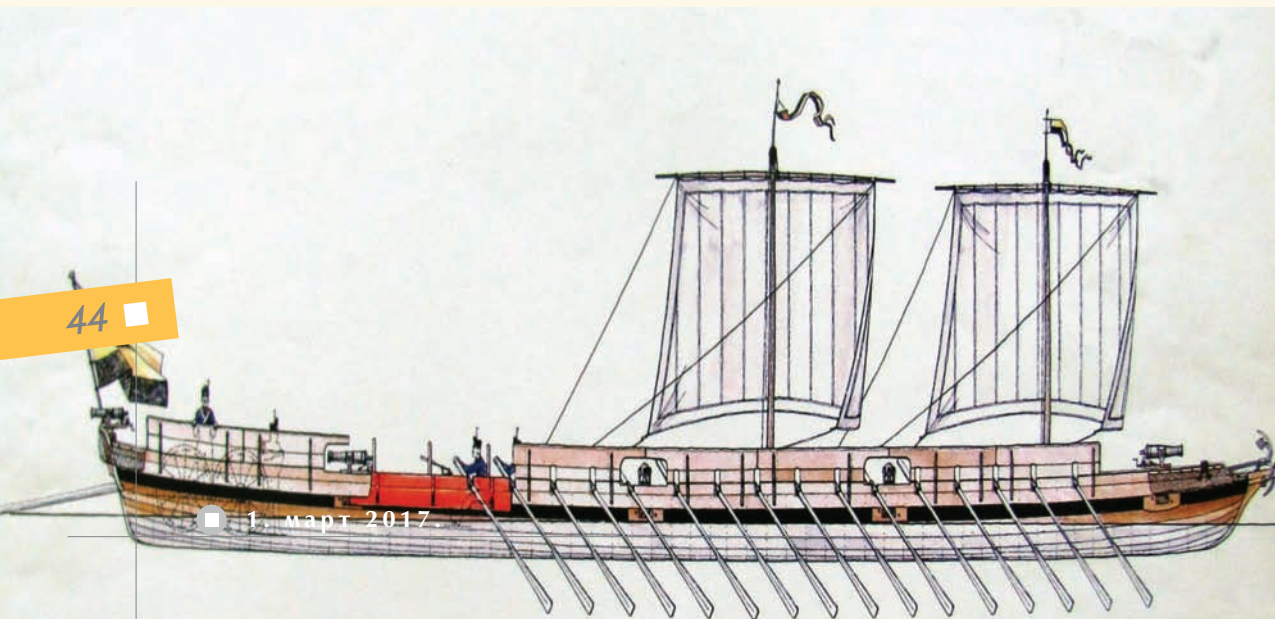
ПОДВИГ СРПСКИ

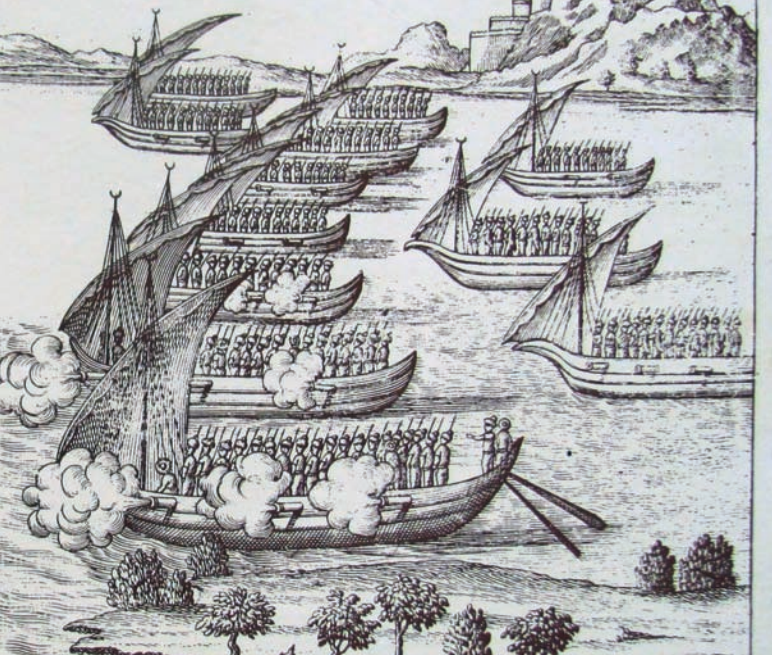
вожење војске дунавским путем. Србија је имала највеће штете од ратовања на Дунаву. Турци су заузимали један по један град, а да Угарска није ни покушала да ангажује своје бродове из Београда, пред којим су се убрзо појавили Турци.

Без шајкаша се није могло

Значајне успехе шајкашка флотила постигла је у првој половини 15. века, за време ратовања Јаноша Хуњадија (код нас познатијег као Сибињанин Јанко), и то у биткама с турском флотилом код Голупца 1428, у току опсаде Београда 1440, те 1442. године, када је спречила пловидбу турских бродова ради пребацивања 80.000 војника. Турска војска је због тога била присиљена да на поход крене преко Ердеља, где ју је потукао кнез Павле Бранковић.

Када се пошло у поход против Турака 1443. године, реком су пребацивани материјал, храна и разна опрема, а када је војска продрла у Србију, бродови су на Дунаву штитили одступницу. До сукоба с турском флотилом ипак није дошло. Успех угарско-српске војске био је материјализован враћањем Смедерева, Голупца и Браничева Ђурђу Бранковићу. Србија је поново избила на обале Дунава. Флотила је садејствовала с војском Хуњадија на Морави и

ИХ ШАЈКАША

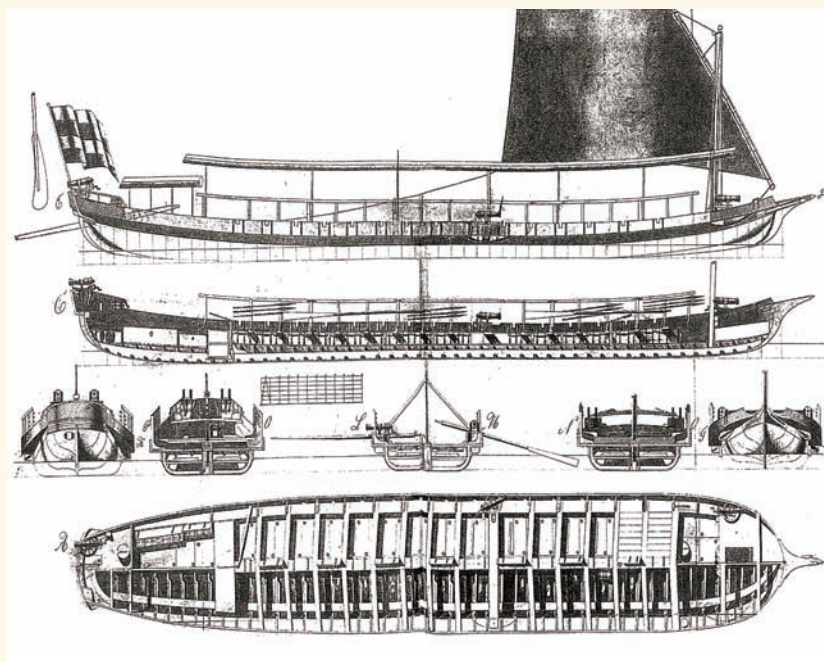
Нишави, када је водио борбе око Ниша, Софије и Пловдива. Сем тога, она је превозила војску Моравом, па је до Сталаћа пребачено 34.000 војника, које је на путу према Косову касније поразила турска војска.

У новом рату против Турака, без учешћа Србије, Угарска је доживела пораз код Варне, а план да хришћански бродови уплове у Дунав и пруже помоћ угарској војсци није успео. Након тога на Дунаву је владало затишје до 1448, када су Турци покушали да заузму Смедерево, а затим и Београд. Међутим, били су приморани да се повуку.

Флотила је знатно помогла великој победи Хуњадијеве војске 1453. године, када је код Смедерева дочекао и поразио, па затим прогонио војску Мехмеда Другог све до Видина. Највећи успех у својој историји постигла је 14. јула 1456. под зидинама Београда. Тада је уништила целокупну турску флотилу од 200 бродова, која је опседала Београд са севера. Уништење турске флотиле било је одлучујуће за исход битке на копну, пошто је опсада са севера била разбијена и отворен је пролаз хришћанској војсци, која је из Сланкамена пристигла у помоћ браниоцима Београда. Победа код Београда била је један од највећих догађаја 15. века, пошто је за пуних 65 година онемогућила Турцима прелазак преко Саве и Дунава и тако спасила велики део Европе од турског поробљавања.

Распоред снага

Припремајући се за опсаду Београда, Турци су месецима градили бродове на Морави, а у Угарску су стизале вести о њиховим припремама. Очекивао се напад на Смедерево и Београд, па је краљ наредио да се бране сви прелази на Дунаву, а у Европи је проглашен крсташки рат. Формирани су одреди добровољаца који су преко Будима

стизали у Апатин и Петроварадин, а одакле у Земун. Јанош Хуњади је код Ковина скупљао војску с намером да препречи пут турским бродовима ка Београду. За то је већ било касно јер су Турци 3. јула стигли до Ковина.

Турци су прво напали Смедерево, али нису успели да освоје град и дејства су усмерена ка Београду. Већ почетком јула град је опкољен с копна, а бродови су овладали Дунавом и Савом. Опкољеном граду више није било могуће помоћи, осим пробијања обруча на реци.

У току опсаде Београда, 14. јула 1456, у помоћ одбрани Београда, из Сланкамена је упућена војска од 60.000 добровољаца под командом Хуњадија. У њему се окупила и крсташка флота, коју су Хуњади и Ђурађ Бранковић прикупили из суседних области. Посаде су углавном чинили становници приобалних насеља. Један део војске с храном и оружјем укрцан је на око 200 дунавских шајки и неколико већих пловних објеката. Истовремено с војском, велики број добровољаца кретао се пешке једном и другом обалом Дунава.

Сукоб две флотиле

У то време Београд су са свих страна опколиле турске шајке. Турска флотила је својим галијама потпуно затварала Дунав узводно од Београда, да би онемогућила упућивање појачања браниоцима Београда воденим путем и прелазак Хуњадијеве војске преко Дунава и Саве. Да би затварање било што ефикасније, сви турски бродови били су усидрени и међусобно повезани ланцима. Шајкашка флотила, која се из Сланкамена спуштала низводним током и била у предности због коришћења речне струје, напала је брзим и лаким шајкама непокретне усидрене турске бродове.

Шајке које су вешто маневрисале око турских бродова повремено је подржавала копнена војска с обале. Неки бродови били су натоварени песком да би им се повећала ударна моћ. Били су то мали и лако покретљиви бродови за разлику од турских великих лађа. Већ у првом налету успели су да поремете поредак султанових бродова. За време битке шајкаши су чаклама привлачили турске бродове, ускакали у њих, ломили весла, палили их, те заробљавали посаде. Највећи Хуњадијев брод, који је превозио муницију, био је погођен, и захваћен пожаром одлетео је у ваздух.

Чим би се једна турска галија издвојила из ланца, на њу би јурнули хришћански бродови. У међувремену, и то у најодсуд-

нијем часу, када су се турски бродови ослободили сидара и ланаца, 45 српских шајки, које су испловиле из Београда, напале су турску флотилу с леђа. Угарски историчар и војни стручњак Карло Киш о тој бици каже: „До победе на Дунаву дошло је дејством београдских шајкаша. Они управљаху својом флотом пред очима непријатеља, напуштаху заштиту својих градских топова, не обазирјући се на непријатељске обалне батерије, које су сипале унакрсну ватру, и јуначки пролазе поред њих, не страхујући од много замашније турске флоте, која је убојним редом и снагом реке пловила низ воду, не помишљајући на опасност што се налази на средини Дунава, између турских батерија и њихове флотиле. За све то јуначки шајкаши нису марили, те врше свој задатак у нападу у најжешћој борби. Највећа им беше заслуга што су тактичким, брзим и вештим обртом с бока обухватили турску флотилу, када је она потисла краљеву флотилу, и тиме заслужили славу која се не може довољно описати, нити хвалити”.

Одлучна победа

На тај начин опкољена и уклештена турска флотила у петочасовној борби претрпела је потпун пораз. Од 200 турских лађа у београдско пристаниште умукло је свега 36, и то оштећених. Њих су Турци, после одустајања од опсаде Београда, по наредби султана сами запалили и уништили (22. јула) да не би пали у руке Хуњадијевој војсци. Био је то психолошки подстицај браниоцима града, па напори турске копнене војске да пораз на реци надомести победом на копну нису уродили плодом. Поражени и осрамоћени, Турци су се повукли и више од пола века нису покушавали да заузму Београд.

Нажалост, победа код Београда није потпуно искоришћена и разбијени Турци нису гоњени, јер Хуњади није имао довољно војника. Према неким изворима, рачуна се да је у тој бици на Дунаву погинуло 5.000 турских војника, да је потопљено седам и заробљено десет бродова, а према другим, страдало је сто турских бродова и заробљено двадесет. У тај број нису урачунати бродови које су Турци сами запалили после напуштања одбране Београда. Хуњади је изгубио 12 бродова.

Приликом опсаде Београда султан Мехмед Други направио је велику тактичку грешку. Уместо да једним делом својих снага пређе Саву и отуда спречи пристизање помоћи браниоцима, он је са севера опколио град само бродовима. То искуство послужило је 1521. Сулејману Величанственом да приликом треће опсаде Београда освоји град. ■

Бошко АНТИЋ

ДЕВИНСКИ СПОРАЗУМ

Преговори са представницима савезничке војне управе у Италији почели су 13. јуна 1945. у Главном штабу 13. британског корпуса, у дворцу у Девину. У име југословенске стране преговарали су начелник Штаба Југословенске армије генерал Арсо Јовановић, генерали Коча Поповић, Срећко Манола и Јакоб Авшич, као и помоћник министра спољних послова генерал Владимир Велебит. Преговорима је из Постојне и Љубљане координирао Едвард Кардељ. Главни преговарач с друге стране био је генерал Вилиам Морган, начелник Штаба савезничког команданта на Средоземљу.

На почетку преговора најспорнији је био проблем статуса југословенских оружаних снага. За југословенску страну два најважнија питања била су омогућавање наставка рада постојећих југословенских народних одбора на терену и повећање броја војника Југословенске армије, на шта је указао Јосип Броз у инструкцијама које је 15. јуна упутио Едварду Кардељу и Арси Јовановићу. Истог дана Југословени су савезничкој делегацији уручили предлог за организовање цивилне администрације на територији Јулијске крајине под савезничком управом.

У предлогу су формулисана четири основна принципа. Најпре, подручје Јулијске крајине представља ослобођену територију на којој ће савезничка војна управа сарађивати с цивилном администрацијом. Затим, тражена је равноправност свих грађана без обзира на национално порекло. Последња два принципа била су садржана у захтевима за давање гаранције да италијанска влада неће имати утицаја на цивилну администрацију на простору Крајине, као и да ће народноослободилачки одбори бити признати као једини посредници преко којих би савезничка

Југословенска влада је током маја и јуна 1945. године у преговорима са представницима британске и америчке владе настојала да постигне најбоље решење када је реч о одређивању границе с Италијом на подручју Јулијске крајине. У сложеним међународним околностима, приликом формулисања споразума између савезничког врховног команданта на Средоземљу фелдмаршала Харолда Александера и врховног команданта Југословенске армије маршала Јосипа Броза Тита, значајну помоћ пружила је војна делегација.

војна управа руководила цивилном администрацијом.

Југословенски предлог био је да се предвиђени број од две хиљаде војника повећа на шест хиљада и распореди у најважнијим центрима: Трсту, Пули, Тржичу, Горици, као и у мањим местима западно од Соче. Генерал Морган је сутрадан, 16. јуна, у промеморији коју је упутио генералу Јовановићу, навео да савезнички врховни командант у том тренутку није могао да призна било коју другу власт на територији Јулијске крајине, без гаранција да је она ефикасна и да ће бити лојална. Током преговора, 19. јуна договорено је потписивање Споразума о демаркационој линији, а постигнута је и усмена сагласност о признавању југословенских органа власти на терену.

У споразуму који је потписан 20. јуна 1945. прецизирана је линија разграничења између савезничке и југословенске окупационе зоне, утврђено место за смештај југословенског одреда од две хиљаде људи, као и начин савезничког запоседања Пуле, те омогућен слободан прелазак из једне у другу зону и организација железничког и поморског саобраћаја између њих.

Јулијска крајина постала је окупирано подручје, подељено на југословенску зону „Б” и англоамеричку „А”. Коначно решење статуса те територије требало је да буде донето на будућој мировној конференцији. Споразум је одређивао међусобне односе југословенске и савезничке окупационе војне управе и био је на снази

до почетка примене Уговора о миру с Италијом 15. септембра 1947. године. Југословенска влада није остварила своје територијалне претензије, али је пацификацијом кризе омогућено да на мировној конференцији настави дипломатску борбу за дефинисање северозападних граница земље. ■

Др М. МИЛКИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ ВОЈНА АКАДЕМИЈА

РАСПИСУЈЕ

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор у звање наставника у образовно-научном пољу техничко-технолошких наука

1. избор једног наставника за ужу научну област Ваздухопловно машинство у звање доцента;
2. избор једног наставника за ужу научну област Механика у звање доцента и
3. избор једног наставника за ужу научну област Бродомашинство у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

1. да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира,
2. да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи,
3. да је кандидат професионално војно лице за избор у звање наставника на редном броју 2 и 3 и војни службеник за избор у звање наставника на редном броју 1.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

1. да испуњава услове за избор у звање доцента из члана 16. и члана 17. Правилника о стицању звања наставника на Универзитету одбране („Службени војни лист”, број 21/16),
2. кандидати за избор у звање доцента одржаће приступно предавање пред комисијом за приступна предавања дана 7. 3. 2017. године. Приступно предавање траје најдуже 20 минута, као прва тачка дневног реда. Тему бира кандидат, с тим да она мора да буде из уже научне области за коју конкурише за избор у звање доцента.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу:

1. документацију према Упутству за припрему конкурсне документације и израду извештаја за избор у звање наставника (Одлука Сената број 7/56 од 20. октобра 2016. године), које је објављено на интернет страници Универзитета (Војне академије), попуњен одговарајући образац Извештаја комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника (CD),
2. уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у

4. обављању послова у високошколској установи, сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу у оквиру студијских програма Војне академије.

Правилник о начину, поступку и ближим условима стицања звања наставника и Упутство за припрему конкурсне документације и израду извештаја комисије за избор у звање наставника налази се на интернет страници Војне академије.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подnose се на адресу: **Војна академија Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са знаком „конкурс за избор у звање наставника”.**

У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација неће се враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања.

ВАЖНА НАПОМЕНА

Кандидати који буду изабрани у звања наставника неће бити постављани на формацијска места наставника у Војној академији, већ ће права и обавезе наставника остваривати са формацијског места на ком су већ постављени, а у складу са чланом 73. став 4–6 Закона о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 76/2005, 100/2007-аут. тум., 97/2008, 44/2010, 93/2012, 89/2013, 99/2014, 45/2015-аут. тум. и 68/2015). ■

РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за традицију, стандард и ветеране

ИНФОРМАЦИЈА

о пословној сарадњи са „Галерија подова” д.о.о.

Уговор о пословној сарадњи између Министарства одбране и „Галерија подова” д.о.о. потписан је 31. јануар 2017. године. На основу уговора о пословној сарадњи са „Галеријом подова” д.о.о. запослени у Министарству одбране и Војсци Србије имају могућност да куповину цело-

купног асортимана из понуде наведеног предузећа реализују под следећим условима:

– куповину целокупног малопродајног асортимана „Галерије подова“ д.о.о. путем административне забране на максимално 12 једнаких месечних рата, без камате;

– за запослене у Министарству одбране и Војсци Србије доделом картица лојалности „Галерија подова“ д.о.о. омогућиће попуст у висини од 5% у односу на важећи малопродајни ценовник за све производе за које се може одобрити попуст у складу са важећом пословном политиком „Галерије подова“, за готовинска као и за плаћања путем административне забране; картицу лојалности „Inspiration card“ може добити свако запослено лице у Министарству одбране и Војсци Србије које приликом прве куповине након почетка примене овог уговора:

- а) да на увид војну легитимацију или потврду о запослењу у Министарству одбране и важећу личну карту;
- б) попуни и потпише приступницу за добијање картице лојалности.

Попуст ће се одобравати на прву и сваку наредну куповину, с тим да је крајњи корисник ради остваривања права на попуст дужан да приликом сваке наредне куповине пружи на увид и евидентирање продавцу картицу лојал-

ности. Попуст се не одобрава на производе који се продају са другим продајним подстицајима у виду умањења цене (акција, попусти на каси), као ни приликом куповине производа означених воблерима „HIT ponuda“, куповине рестлова и куповине услуга.

Попуст се не одобрава крајњим корисницима којима се одобрава попуст као члановима неког другог програма лојалности чији је учесник „Галерија подова“ д.о.о.

Попуст се сабира са вредносним попустима по пословној политици „Галерија подова“ д.о.о.

Целокупну понуду „Галерија подова“ д.о.о. запослени у Министарству одбране и Војсци Србије могу погледати на званичној интернет презентацији Министарства одбране, у пољу Стандард – Коришћење услуга путем административних забрана, где ће се налазити линк ка интернет презентацији „Галерија подова“ д.о.о. и где могу преузети образац административне забране за плаћање уговорених услуга.

Такође, понуда асортимана „Галерија подова“ д.о.о. може се погледати на интернет адреси www.galerijapodova.com, а директним контактом са службом маркетинга могу се добити детаљније информације о могућностима и условима коришћења услуга, путем телефона на број 0800 345 345. ■

РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за традицију, стандард и ветеране

ИНФОРМАЦИЈА

о пословној сарадњи са Ауто-мото савезом Србије

Уговор о пословној сарадњи између Министарства одбране и Ауто-мото савеза Србије потписан је 10. фебруара 2017. године. На основу наведеног уговора запослени у Министарству одбране и Војсци Србије имају могућност да користе попуст на чланство у Ауто-мото савезу Србије, односно куповину „Супер чланске карте“ по 20% нижој цени у односу на важећи ценовник.

Поступак учлањења у Ауто-мото савез Србије за „Супер чланску карту“

Поред личног учлањавања на адреси Ауто-мото савеза Србије, Рузвелтова 18, у Београду, припадници Министарства одбране и Војске Србије могу се учланити и слањем Е-mail дописа на адресу:

Наведени Е-mail допис допис треба да садржи:

1. скенирану или фотографисану предњу и задњу страну војне легитимације или идентификационе картице припадника Министарства одбране и Војске Србије;

2. тачну адресу становања (адреса на коју ће бити испоручен члански материјал);

3. број мобилног телефона;

4. податке о возилу (марка и тип, регистрациона ознака, година производње аутомобила и боја, пример: Фиат 500Л, БГ123-РД, 2011, црна).

Након пријема Е-mailа са наведеним подацима Ауто-мото савез Србије будућем члану доставља инструкције за плаћањем, са урачунатим уговореним попустом за припаднике Министарства одбране и Војске Србије.

По евидентирању уплате, члански материјал шаље се поштом на достављену адресу.

Целокупну понуду Ауто-мото савеза Србије запослени у Министарству одбране и Војсци Србије могу погледати на званичној интернет презентацији Министарства одбране, у пољу Стандард – Коришћење услуга путем административних забрана, где ће се налазити линк ка интернет презентацији Ауто-мото савеза Србије.

Такође, целокупна понуда услуга Ауто-мото савеза Србије може се погледати на интернет адреси www.amss.org.rs, а о конкретним условима и погодностима коришћења „Супер чланске карте“ корисници ће бити непосредно информисани приликом преузимања картице и припадајућег информативног материјала у свим пословницама Ауто-мото савеза Србије на територији Републике Србије. ■

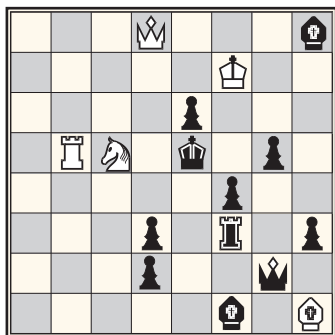

ИЗАБРАНИ ПРОБЛЕМИ ЗАГОНЕТКЕ АКСЕЛА АКЕРБЛОМА

Велики шведски шаховски композитор Аксел Акерблом (1904–1980) објавио је од 1920. године око 5.000 проблема и студија, освојивши 350 награда, од чега 100 првих. Доносимо његов тропотез и тропотез минијатуру, а решење ћемо објавити у наредном броју.

Проблем број 1. – Мат у 3 потеза

1. Конкурс FIDE (1957/58), 1. награда
Аксел Акерблом (Шведска)

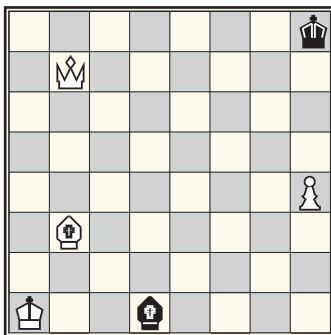
Позиција на дијаграму:

Бели: Kf7, Dd8, Tb5, Lh1, Sc5
(5 фигура)

Црни: Ke5, Dg2, Tf3, Lf1, Lh8,
пешаци: d2, d3, e6, f4, g5, h3
(11 фигура)

Проблем број 2. – Мат у 3 потеза

"Tidskrift for Sak", 1949.
Аксел Акерблом (Шведска)

Позиција на дијаграму:

Бели: Ka1, Db7, Lb3, пешак h4
(4 фигуре)

Црни: Kh8, Ld1 (2 фигуре)

У колонама и редовима, водоравно и усправно, у празна поља упишите једноцифрене бројеве од 1 до 9 који недостају. Сваки број има своје место, не сме да се понови исти број ни у усправној колони ни у водоравном реду, нити у квадрату 3x3.

У
К
О
Д
С

8			5	7	6	4	
7	4			2	5		9
	1		7	3		9	
		8			4		
	2		6	9		5	
6		9	2			8	3
8	4	9	3				5

Решење коњићевих скокова: Ако правда не помогне, кривда неће помоћи; Историја није ништа друго до слика злочина и несреће.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЋОКИЋ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
	20							21								22
23			24							25						
26					27						28					
29						30							31			
32								33							34	
35		36							37							
38				39						40						
41						42						43				
44							45							46		
	47							48								
49			50							51						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: Светозар, Минесота, миг, р, Наталија, Ибаданка, р, ено, присенак, тера роса, талар, задимити, акизам, еполета, Вратарац, моба, Његомирка, рабинати, ат, ст, карирати, укоренити, кона, анаколут, Милинич, исатин, помирења, слана, утршити, асимилат, Тир, с, Аријанит, Јаворача, к, тав, Марадона, Андрилка.

ВОДОРАВНО:

17. Рекламног каталог, 18. Човек склон песимизму, 19. Копрена, 20. Она која живи у стану, 21. Пољопривредна возила, 23. Индустија мотора и трактора (скр.), 24. Земља црвеница, 25. Који је у облику спирале, 26. Славни музичар са Јамајке, Боб, 27. Фудбалски клуб из Бергама, 28. Украсни цртежи на књизи, 29. Свитање, 30. Припадница панк покрета, 31. Молска лествица чија је тоника тон „е“, 32. Извршити пласман (робе), 33. Трагедија Вилијама Шекспира, 34. Везник у допусним реченицама: макар, 35. Рударски институт (скр.), 36. Израз у покеру (мн.), 37. Кредитно писмо, 38. Име композитора филмске музике Мориконеа, 39. Улизица, 40. Тајна божја служба (лат.), 41. Празник (2. марта) наше здравствене установе и центра за постдипломско школовање медицинског кадра, 42. Оперски певач, тенор, 43. Фактура, 44. Црвеноплава ара, 45. Стојанкова имењакиња, 46. Индустија машина и опреме (скр.), 47. Нескладан корак, 48. Наша новинарка, Бранка, 49. Земљишне мере, 50. Мали таласи, 51. Акронимске скраћенице.

УСПРАВНО:

1. Примане и предавање дужности, 2. Копна окружена водом, 3. Старији (скр.), 4. Фламандски сликар, Јоахим (преметнуто ПРИТАНИ), 5. Ено (покр.), 6. Староримски цар, 7. Провинција у Тајланду (преметнуто ТАРТ), 8. Име глумице Питагоре, 9. Станкин имењак, 10. Иницијали сликара Рјепина, 11. Чешки државник, Томаш, 12. Издавачко књижевско предузеће (скр.), 13. Славни ТВ водитељ, 14. Торијевац, 15. Име поларног истраживача Баренца, 16. Италијанска певачица, 18. Становнице Крапине, 19. Рањена женска особа, 20. Узгајивач маслина, 21. Припадник санкилотизма (у Француској у 18. веку), 22. Зnamenитост Брисела, 24. Становница Ластова, 25. Најпознатији београдски трг, 27. Чилеанка из Арике, 28. Пусто село у општини Нишка Бања, 30. Главурда, 31. Љутито (муз.), 33. Који се односи на зону, 34. Место код Какња (БиХ), 36. Језеро у Финској, Енаре, 37. Народ са Кавказа, 39. Маса од истоплене сланине, 40. Притока Дунава, 42. Погодак у фудбалу, 43. Кола за спавање и ручавање (скр.), 45. Кеџ, 46. Ауто-ознака Инђије. ■

PRODAJA STANOVA U VIŠNJIČKOJ BANJI

Moderan stambeno-poslovni kompleks sa pogledom na Dunav i panoramu grada

- Stanovi svih struktura ●
od 28 m² do 160 m²
- Lokali od 40 m² do 89 m² ●
- Garažna mesta ●

Useljenje: oktobar 2017. ●

ENERGOPROJEKT

Prodaja:

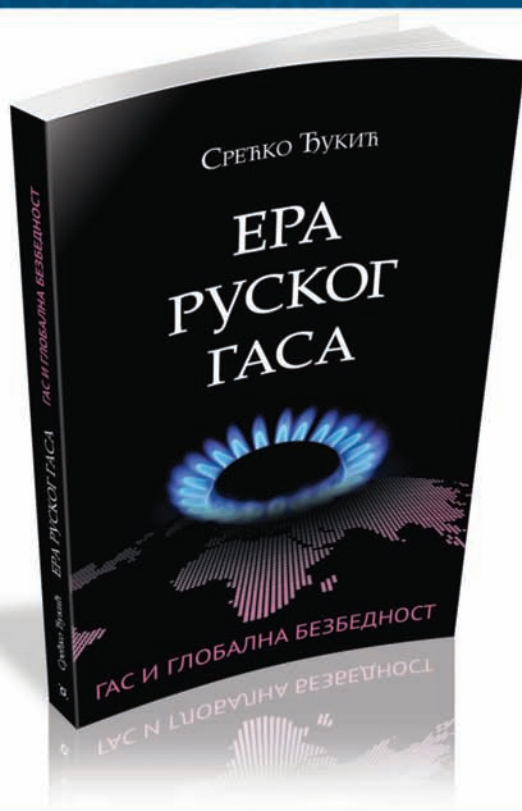
Poslovna zgrada Energo projekt
Bulevar Mihaila Pupina 12, Novi Beograd
Tel. +381 11 220 3444
prodaja@energo projekt.rs
www.energo projektsunnyville.rs

Obezbeđeno
projektno finansiranje,
Banka partner:

НОВО

ЕРА РУСКОГ ГАСА – Гас и глобална безбедност

Срећко Ћукић
Броширано, ф.
15×24, 272 стр.
шифра: 111357
цена: 990,00
са попустом: 693,00

Књига је преглед међународних односа од периода хладноратовског детанта, до последње трансформације светског политичког система ка мултиполарној структури, сагледан из угла енергетске безбедности. При томе аутор се не ограничава само на дескрипцију (до)садашњих односа између кључних актера у међународној арени, већ се врло храбро и аргументовано упушта и у прогнозирање будућих дешавања. Књига др Срећка Ћукића писана је јасним, разумљивим језиком, а у појединим деловима препознају се елементи приповедања (описи прављења гасовода у Сибиру) или трилера (убиство директора италијанске компаније ЕНИ), што је чини још занимљивијом за читање.

ОДБРАНА

Специјални прилог 164

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

ИНФОРМАТОР

САРАДЊА СА ПРИВРЕДНИМ СУБЈЕКТИМА С ЦИЉЕМ ПОБОЉШАЊА СТАНДАРДА ЗАПОСЛЕНИХ У МО И ВС

Београд, 1. март 2017. године

Поштовани читаоци,

Имајући у виду традиционалне вредности које представљају темеље нашег друштва, нарочито у области друштвено корисног рада, Министарство одбране и одређени привредни, трговински и туристички субјекти у Републици Србији препознали су заједнички интерес у развијању пословне сарадње у сегментима који су предмет њиховог пословања.

С циљем сагледавања могућности, модалитета и начина за остваривање пословне сарадње, Министарство одбране упутило је писмо о намерама, којим је указано на обострани интерес у развијању сарадње, која би обухватила:

- социјални аспект, у смислу директног утицаја на побољшање животног стандарда запослених у Министарству одбране и Војсци Србије,
- пословни аспект, који би се огледао у масовнијем коришћењу производа, роба и услуга домаћих произвођача и добављача од запослених у Министарству одбране и Војсци Србије под повољнијим условима продаје, односно набавке на домаћем тржишту.

Модалитети и начини сарадње са наведеним субјектима уређени су одговарајућим оквирним споразумом, односно уговором о пословној сарадњи ради стварања услова да сви запослени у Министарству одбране и Војсци Србије, давањем на увид Војне легитимације, несметано користе уговорене повољности.

Управа за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране досада је реализовала склапање уговора о пословној сарадњи са 15 (петнаест) привредних, трговинских и туристичких субјеката, о чему су организационим јединицама Министарства одбране и Војске Србије редовно достављане информације и постављена обавештења на званичном сајту Министарства одбране (поље СТАНДАРД – Коришћење услуга путем административне забране), са спољним линковима ка привредним субјектима, постављена обавештења на интернет сајту Управе за традицију, стандард и ветеране (поље СТАНДАРД – Коришћење услуга путем административне забране) и објављиване вести у магазину „Одбрана“.

С циљем обавештавања и квалитетног информисања запослених у Министарству одбране и Војсци Србије, као и промовисања наведене сарадње, израдили смо Информатор о сарадњи Министарства одбране са привредним, трговинским и туристичким субјектима, који су доставили свој промотивни материјал.

У наредним издањима информатора биће обухваћени и остали привредни, трговински и туристички субјекти са којима се буду склопили уговори о пословној сарадњи. Намера нам је да на овај начин основни подаци о понуди производа, роба и услуга привредних, трговинских и туристичких субјеката са којима је остварена сарадња буду лако доступни сваком заинтересованом читаоцу, односно кориснику.

С поштовањем,

В. Д. ПОМОЋНИКА МИНИСТРА
ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
Милош Јанковић

САДРЖАЈ

Уводна реч в. д. помоћника министра за људске ресурсе	2
Big blue – промотивни материјал.....	4
Kontiki travel – промотивни материјал	6
Специјална болница за рехабилитацију „Јунаковић” – промотивни материјал	8
Специјална болница за неспецифичне плућне болести „Сокобања” – промотивни материјал	10
Институт за лечење и рехабилитацију „Нишка бања” – промотивни материјал	12
Smartphone shop – промотивни материјал	14
BC Group – промотивни материјал.....	16
Завод за уџбенике – промотивни материјал.....	18
Laguna и Delfi – промотивни материјал	20
Службени гласник – промотивни материјал	22
ДИС – промотивни материјал.....	24
Галерија подова – промотивни материјал.....	26
АМСС – промотивни материјал	28
Начин коришћења бескаматног кредитирања путем коришћења административне забране	30

Big Blue

www.bigblue.rs

ГРЧКА лето 2017. Call Centar 011 41 41 411

Српски клубови у Грчкој, аниматори на српском језику,
ГРАТИС смештај за двоје деце, сопствени превоз, аутобусом или авионом

Апартмани

Никифорос 1

Никифорос 2

Пагидас

Акритас

НИКИФОРОС 1, Ханиоти - поласци од 22.05, 10 ноћења, најам апартмана.	од 49€
НИКИФОРОС 2, Ханиоти - поласци од 22.05, 10 ноћења, најам апартмана.	од 49€
ПАГИДАС, Ханиоти - поласци од 22.05, 10 ноћења, најам апартмана.	од 59€
АКРИТАС, Пефкохори - поласци од 22.05, 10 ноћења, најам апартмана.	од 69€

Хотели

Митсис Галини

Дион Палас

Олимпион Беј

Гранд Блеу

МИТСИС ГАЛИНИ 5*, Камена Вурла - поласци од 02.06, 10 ноћења, пун пансион,	од 349€
ДИОН ПАЛАС 4*, Литохоро - поласци од 24.05, 8 ноћења, ол инклузив,	од 299€
ОЛИМПИАН БЕЈ 4*, Лептокарија - поласци од 24.05, 8 ноћења, ол инклузив,	од 239€
ХАНИОТИ МЕЛАТРОН 4*, Ханиоти - поласци од 01.06, 10 ноћења, полупансион,	од 299€
ГРАНД БЛЕУ 3*, Евиа - поласци од 02.06, 10 ноћења, полупансион,	од 299€
ТРИПИТИ 3*, Тасос - поласци од 02.06, 10 ноћења, полупансион,	од 229€
СИОКАС 2*, Неи Пори - поласци од 27.05, 10 ноћења, полупансион,	од 199€
ЈАКИНТОС апартхотел, Паралија - поласци од 27.05, 10 ноћења, полупансион,	од 189€

Индивидуални поласци

Лили Ен Вилићи

Пелагос

Елеа Вилићи

Атена Палас

ИНДИВИДУЛАНИ ПОЛАСЦИ – издвајамо из понуде

КАЛИПСО ХОТЕЛ 2*, БЕЛАЂО БЛУ 2*, АЛ МАРЕ 3*, ТРОПИКАЛ 3*, ЛИЛИ ЕН ВИЛИЋ 3*, ПЕЛАГОС 3*
СОЊА ВИЛИЋ 3*, ЕЛЕА ВИЛИЋ 3*, КОВИУ ХОЛИДЕЈ ВИЛИЋ 3*, ЕВИАНА БИЧ 3*, АТЕНА ПАЛАС 5*

ДИРЕКТНИ ЧАРТЕР ЛЕТОВИ

од 299€

КРФ

поласци од 14.06, 10 ноћи
са урачунатим
авио-превозом

од 299€

ЛЕФКАДА

поласци од 18.06, 10 ноћи
са урачунатим
авио-превозом

од 249€

КЕФАЛОНИЈА

поласци од 10.06, 10 ноћи
са урачунатим
авио-превозом

од 399€

ЗАКИНТОС

поласци од 10.06, 10 ноћи
са урачунатим
авио-превозом

од 269€

СКИЈАТОС

поласци од 17.06, 10 ноћи
са урачунатим
авио-превозом

од 199€

СКОПЕЛОС

поласци од 15.06, 10 ноћи
са урачунатим
авио-превозом

од 329€

САМОС

поласци од 13.06, 10 ноћи
са урачунатим
авио-превозом

од 259€

РОДОС

поласци од 12.06, 10 ноћи
са урачунатим
авио-превозом

од 279€

КРИТ

поласци од 14.06, 10 ноћи
са урачунатим
авио-превозом

од 299€

ПЕЛОПОНЕЗ - Лутраки

поласци од 22.06, 10 ноћи
са урачунатим
авио-превозом

од 329€

ГЛИФАДА

поласци од 22.06, 10 ноћи
са урачунатим
авио-превозом

СОЛУН

поласци од 12.06,
организован авио-превоз
и групни трансфер
до хотела на Халкидикију
и Олимпиској регији.

АВИО-КАРТЕ ЗА ЦЕО СВЕТ

Лето 2017.

Турска, Шпанија, Сицилија, Египат, Малта, , Кипар ...

*Европске метрополе - Крстарења
Далеке дестинације - Веллнесс и спа
Индивидуална путовања*

За запослене у Министарству одбране и Војсци Србије,
авансно плаћање 30% од укупне цене аранжмана,
остатак у 12 једнаких рата путем административне забране.

Ваша адреса за добар одмор!

Kontiki Travel

www.kontiki.rs

Call Centar 011 2098 000

ГРЧКА лето 2017.

ЕКСКЛУЗИВНИ КонТики клубови у Грчкој, аниматори на српском језику, ГРАТИС смештај за двоје деце, сопствени превоз, аутобусом или авионом

Апартмани

Никифорос 1

Никифорос 2

Пагидас

Акритас

НИКИФОРОС 1, Ханиоти - поласци од 22.05, 10 ноћења, најам апартмана
НИКИФОРОС 2, Ханиоти - поласци од 22.05, 10 ноћења, најам апартмана
ПАГИДАС, Ханиоти - поласци од 22.05, 10 ноћења, најам апартмана
АКРИТАС, Пефкохори - поласци од 22.05, 10 ноћења, најам апартмана

цена по особи од 49€
 цена по особи од 49€
 цена по особи од 59€
 цена по особи од 69€

Хотели

Митсис Галини

Дион Палас

Олимпијан Беј

Гранд Блеу

МИТСИС ГАЛИНИ 5*, Камена Вурла - поласци од 02.06, 10 ноћења, пун пансион,
ДИОН ПАЛАС 4*, Литохоро - поласци од 24.05, 8 ноћења, ол инклузив,
ОЛИМПИАН БЕЈ 4*, Лептокарија - поласци од 24.05, 8 ноћења, ол инклузив,
ХАНИОТИ МЕЛАТРОН 4*, Ханиоти - поласци од 01.06, 10 ноћења, полупансион,
ГРАНД БЛЕУ 3*, Евиа - поласци од 02.06, 10 ноћења, полупансион,
ТРИПИТИ 3*, Тасос - поласци од 02.06, 10 ноћења, полупансион,
СИОКАС 2*, Неи Пори - поласци од 27.05, 10 ноћења, полупансион,
ЈАКИНТОС апарthотел, Паралија - поласци од 27.05, 10 ноћења, полупансион,

цена по особи од 349€
 цена по особи од 299€
 цена по особи од 239€
 цена по особи од 299€
 цена по особи од 299€
 цена по особи од 229€
 цена по особи од 199€
 цена по особи од 189€

Индивидуални поласци

Лили Ен Вилиџ

Пелагос

Елеа Вилиџ

Атена Палас

ИНДИВИДУЛАНИ ПОЛАСЦИ – издвајамо из понуде

КАЛИПСО ХОТЕЛ 2*, БЕЛАЂО БЛУ 2*, АЛ МАРЕ 3*, ТРОПИКАЛ 3*, ЛИЛИ ЕН ВИЛИЏ 3*, ПЕЛАГОС 3*
СОЊА ВИЛИЏ 3*, ЕЛЕА ВИЛИЏ 3*, КОВИУ ХОЛИДЕЈ ВИЛИЏ 3*, ЕВИАНА БИЧ 3*, АТЕНА ПАЛАС 5*

ДИРЕКТНИ ЧАРТЕР ЛЕТОВИ

Крф

Лефкада

Кефалонија

Закинтос

КРФ - поласци од 14.06, 10 ноћења са урачунатим авио-превозом

ЛЕФКАДА - поласци од 18.06, 10 ноћења са урачунатим авио-превозом

КЕФАЛОНИЈА - поласци од 10.06, 10 ноћења са урачунатим авио-превозом

ЗАКИНТОС - поласци од 10.06, 10 ноћења са урачунатим авио-превозом

цена по особи од **299€**

цена по особи од **299€**

цена по особи од **249€**

цена по особи од **399€**

Скијатос

Скопелос

Самос

Родос

СКИЈАТОС - поласци од 17.6, 10 ноћења са урачунатим авио-превозом

СКОПЕЛОС - поласци од 15.6, 10 ноћења са урачунатим авио-превозом

САМОС - поласци од 13.06, 10 ноћења са урачунатим авио-превозом

РОДОС - поласци од 12.06, 10 ноћења са урачунатим авио-превозом

цена по особи од **269€**

цене по особи од **199€**

цена по особи од **329€**

цена по особи од **259€**

Крит

Лутраки

Глифада

Солун

КРИТ - поласци од 14.06, 10 ноћења са урачунатим авио-превозом

ПЕЛОПОНЕЗ - Лутраки – поласци од 22.06, 10 ноћења са урачунатим авио-превозом

ГЛИФАДА - поласци од 22.06, 10 ноћења са урачунатим авио-превозом

СОЛУН - поласци од 21.06, организован авио-превоз и групни трансфер до хотела на Халкидикију и Олимпиској регији.

цена по особи од **279€**

цена по особи од **299€**

цена по особи од **299€**

Више од 100 летњих дестинација:

Турска, Шпанија, Сицилија, Кипар,
Малта, Египат...

Интерконтиненталне туре • Европске туре и метрополе
Крстарења • Индивидуална путовања • Аутобуске туре
Далека путовања • Велнес и спа • Сајмови и конгреси
Авио-карте за цео свет

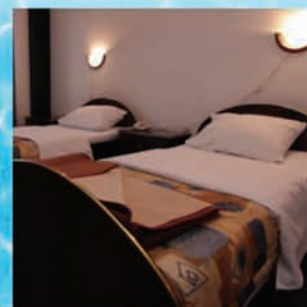
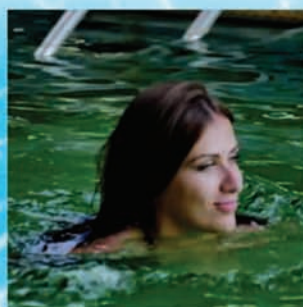
За запослене у Министарству одбране и Војсци Србије, авансно плаћање 30% од укупне цене аранжмана, остатак у 12 једнаких рата путем административне забране.

СПЕЦИЈАЛНА БОЛНИЦА ЗА РЕХАБИЛИТАЦИЈУ „ЈУНАКОВИЋ” АПАТИН

Специјална болница за рехабилитацију „Јунаковић” Апатин, налази се на северозападу Србије у Бачкој, удаљена 3км од Апатина. Окружена прелепом храстовом шумом нуди истински рај за уживање у природи и благодетима лековите воде. По свом квалитету спада у исти ред са водама чувених светских бања у Карловим Варима, Харкању, Липику, а температура термалне воде на извору достиже 50 С. Смештајни део располаже са укупно 270 лежачева, великим рестораном и две сале за одржавање семинара. Све собе су двокреветне са купатилом и терасом.

Медицинске терапије, под надзором стручног особља, обухватају успешно лечење свих врста реуматизма, дегенеративни и запаљиви реуматизам, деформације кичменог стуба и екстремитета, обољења костију и зглобова, стања после повреда, постоперативна стања костију и зглобова, лечење спортских повреда, лечење периферног и централног моторног неурона, анормалије нервног система, климакс тегоба и стерилитета.

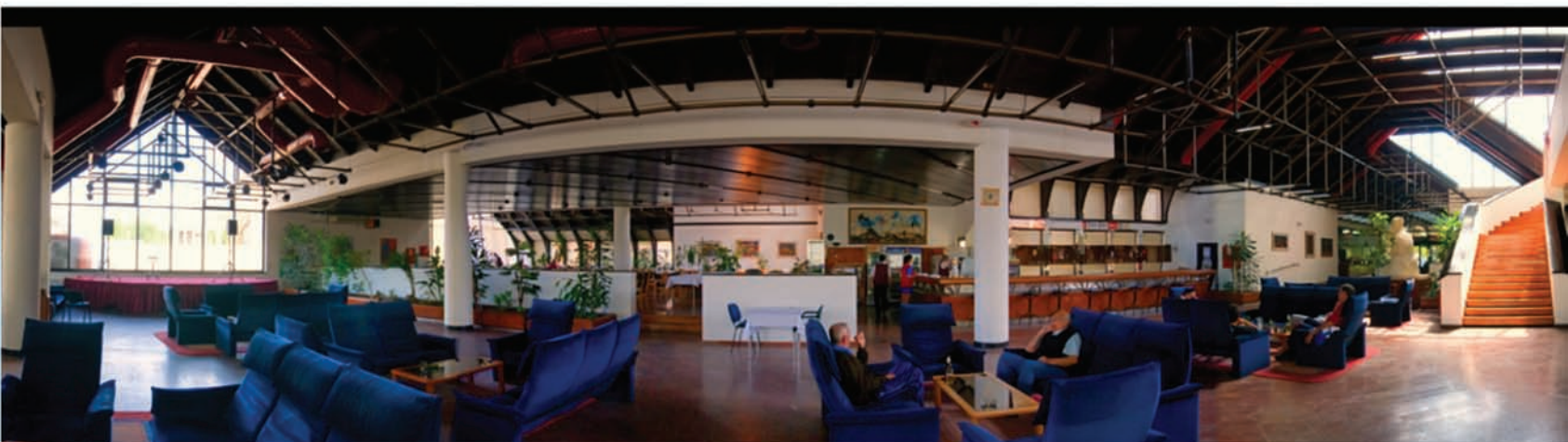
Banja Junaković

За време боравка у Специјалној болници „Јунаковић Апатин гостима су на располагању затворени базен са геотермалном водом температуре око 35 С, подводна масажа, финска сауна, тепиларијум, модерна осмостазна куглана, 4 отворена тениска терена, терен за одбојку на песку, а за мало мирнији одмор ту су „Стаза здравља“ кроз Парк шуму „Јунаковић“, пецање на оближњој бари и могућност обиласка околних знаменитости као што је Специјални резерват природе „Горње Подунавље“

У летњем периоду посетиоци могу да уживају у комплексу од седам отворених базена (5 базена је у функцији, за остале је неопходна реконструкција), са воденим тобоганом, скакаоницом и масажерима. из те богате велнес понуде, издвајамо различите врсте масажа, негу лица и тела, посебно популарне „гипсане бермуде“, третман тела алгама и марокански велнес програм на бази аргановог уља

За запослене у Министарству одбране и Бојсци Републике Србије обезбедили смо посебне погодности које обухватају поблашћене цене смештаја, плаћање боравка на 12 месечних рата (за боравак у трајању од 7 дана и дуже) и 10% попушта на велнес услуге (масаже, третмане лица и тела) и бесплатно коришћење тениских терена, стоног тениса и куглане.

Vaš deo Bananskog mora!

СПЕЦИЈАЛНА БОЛНИЦА ЗА НЕСПЕЦИФИЧНЕ ПЛУЋНЕ БОЛЕСТИ "СОКОБАЊА"

Специјална болница за неспецифичне плућне болести "Сокобања" бави се дијагностиком, лечењем и рехабилитацијом пацијената који болују од бронхијалне астме, хроничне опструктивне болести плућа (ХОБП), хроничног бронхитиса, бронхијектазија, цистичне фиброзе и алергијских болести респираторног система.

Поред тога, бави се и дијагностиком и лечењем пацијената који болују од кардиоваскуларних болести (хипертензије, срчане слабости, коронарне болести).

Лековите воде Сокобање дате су на коришћење Специјалној болници "Сокобања" и по препоруци лекара користе се за лечење и рехабилитацију реуматолошких, дегенеративних и ортопедских обољења (хипертермална вода у купатилу "Парк", турском купатилу "Амам" и Новом заводу), као и неуромишићних болести и у циљу отклањања последица стреса (хипотермална вода у купатилу "Бањица").

У оквиру болесничког дана и посебних велнес програма ове услуге су доступне пацијентима болнице и гостима Сокобање.

Уживајте у амбијенту у којем је уживала и Зона Замфирова, у аутентичном турском купатилу "Амам" (у мушком или женском базену), или у оригиналној кади у којој је својевремено уживао Књаз Милош.

Удахните пуним плућима чист ваздух богат озоном који настаје у ружи ветрова са Озрена и магичног Ртња.

За припаднике Министарства одбране и Војске Србије и чланове њихових породица одобрен је попуст од 10% на цене из важећег ценовника који је истакнут на сајту болнице www.soko-banja.rs, као и плаћање на 10 месечних рата путем административне забране.

Информације и заказивање на бројеве:

Маркетинг	+ 381 18 830 367
"Нови завод"	+ 381 18 830 124
	+ 381 18 380 144
Факс	+ 381 18 830 072

Војводе Мишића 48
18230 Сокобања
Србија

www.soko-banja.rs
e-mail: sokobolnica@mts.rs

Добродошли у Специјалну болницу "Сокобања"

INSTITUT ZA LEČENJE I REHABILITACIJU NIŠKA BANJA

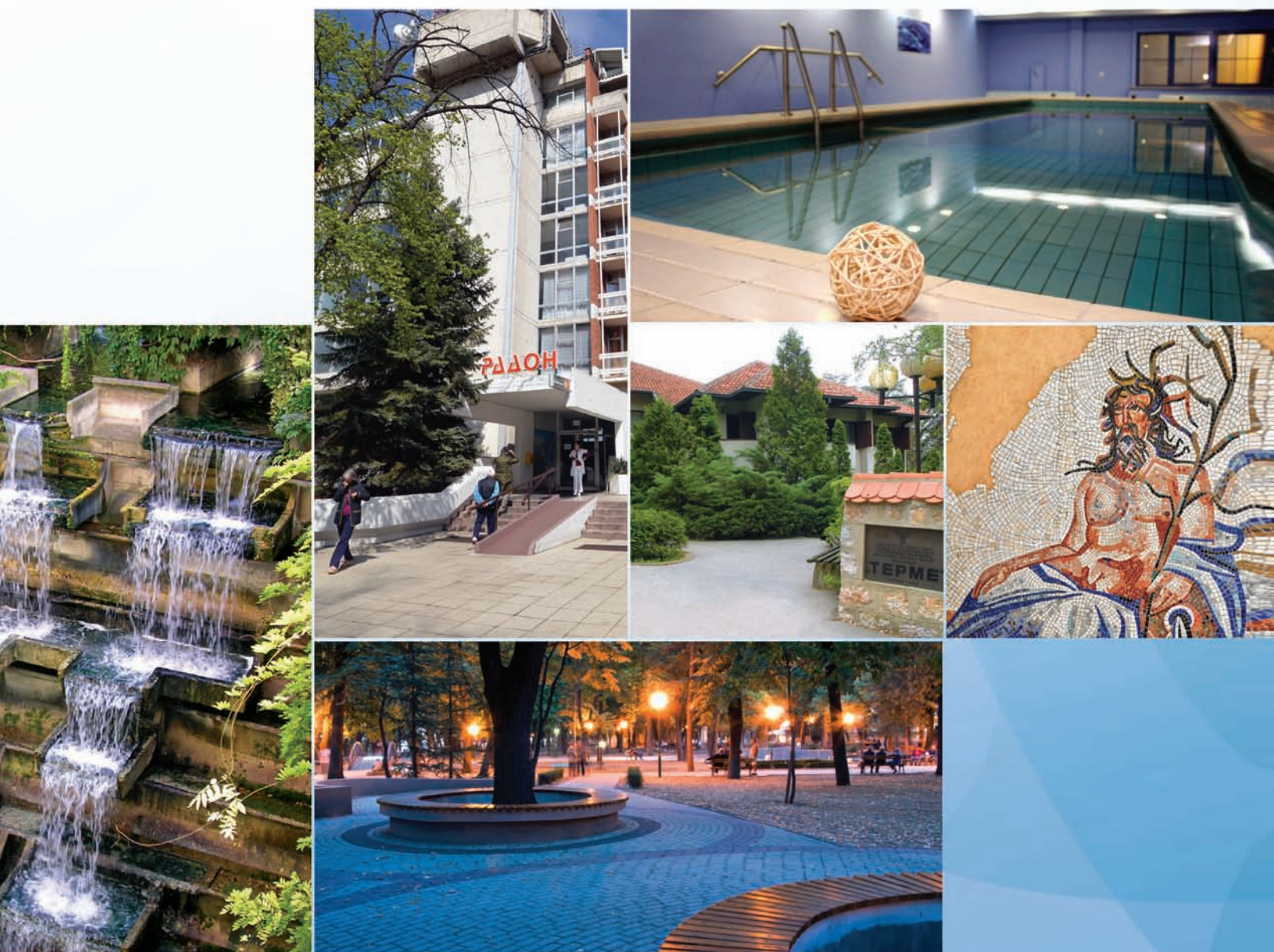
Нишка Бања позната је од давнина по благотворним утицајма своје термалне воде. Лековити учинак бањске воде открили су и почели да примењују стари Римљани већ у 2. веку нове ере. У топлој води Нишке Бање, почетком 4. века, уживао је и славни цар Константин Велики, један од најистакнутијих владара античког света и оснивача Константинопоља.

Институт „Нишка Бања“ пружа могућност комплетне неинвазивне дијагностике, лечења и рехабилитације у области кардиологије, реуматологије и ортопедије. Очувајте своје здравље кроз здравствене пакете које Вам нуди Институт „Нишка Бања“:

- Бањски медицински дан
- Делукс медицински дан
- Кардиолошки и реуматолошки пакети испитивања
- Менаџерски чек АП програм

Оно што повезује некадашње и данашње велнес и спа третмане је тврдња да лепота долази изнутра, односно, да лепоте нема без здравља.

Свесни чињенице да хиљадугодишња повезаност човека са природом и њеним лековитим факторима у данашње доба, због брзог и стресног начина живота,

SENSE
WELLNESS & SPA

поново долази до изражаја, у нашем центру можете добити програм осмишљен само за вас, од стране искусних физиотерапеута, који окрепљује и опушта тело и мисли.

Приуштите себи непоновљиве тренутке опуштања и релаксације у велнес и спа центру „Сенс“ Института “Нишка Бања”.

- Антицелулит, Антистрес и Краљевски велнес пакети
- Сенс слим велнес програм (Програм редукције телесне тежине)
- Хепи викенд пакет

Посебне погодности за запослене у Министарству одбране и Војсци Србије и чланове њихових породица

- Попуст 10% на све услуге које су у пакету са услугом смештаја. Попуст не важи у периоду редовног зимског попушта од 01. новембра 2016. до 31. марта 2017.
- Плаћање се може вршити у 6 једнаких месечних рата без камате

INSTITUT
ZA LEČENJE I REHABILITACIJU
NIŠKA BANJA

Српских јунака 2
18205 Нишка Бања,
Србија
Маркетинг: +381 18 502-211

Резервације: +381 18 502-010
+381 18 502-020
marketing.sluzba@radonnb.co.rs
www.radonnb.co.rs

SMART
SHOP

СПЕЦИЈАЛНА ПОНУДА ЗА СВЕ ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

КУПОВИНА НА 12 РАТА

КУВАЛО MIO
STAR BAMBOO

12X **129**

БЛЕНДЕР
PHILIPS HR2052/00

12X **409**

МАШИНА ЗА ВЕШ
VOX WM552

12X **2.259**

ФРИЖИДЕР
GORENJE R 3091 AW

12X **2.079**

УСИСИВАЧ
PHILIPS FC8451/01

12X **999**

ПЕГЛА PHILIPS
GC1026/30

12X **369**

ТАБЛЕТ LENOVO
IDEATAB TB3-710F

12X **1.109**

ТЕЛЕВИЗОР ELIN
DLED 32D7 DVBTC

12X **1.979**

ТАБЛЕТ
TESLA L7 3G

12X **1.359**

ДЕСКТОП РАЧУНАР
SMART BASIC

12X **2.159**

ДЕЧИЈИ РАДИО
TECHLINE
СУНТЕР 505

12X **99**

ЕЛЕКТРИЧНА ЛАНЧАНА
ТЕСТЕРА EINHELL
GH-EC 1835

12X **1.009**

www.smartshop.rs
www.smartdirect.rs

КОРИСНИЧКИ СЕРВИС 060 511 1 511
РАДНО ВРЕМЕ 066 511 1 511
РАДНИМ ДАНИМА 09:00 - 17:00 069 511 1 511

БЕОГРАД ОФИС ПАРК
ЋОРЋА СТАНОЈЕВИЋА 12
НОВИ БЕОГРАД

SMARTPHONE
SHOP

SMART

SHOP

СПЕЦИЈАЛНА ПОНУДА

ЗА СВЕ ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

КУПОВИНА НА 12 РАТА

12X 3.379

ТЕЛЕФОН HUAWEI P9 LITE

12X 1.689

ТЕЛЕФОН SAMSUNG GALAXY J1

12X 1.319

ТЕЛЕФОН TESLA 3.1 LITE

12X 2.539

ТЕЛЕФОН VIKO FEVER

12X 1.979

ТЕЛЕВИЗОР ELIN LED 32D7 DVBTС

12X 2.169

ТЕЛЕВИЗОР VOX LED 32YA100

12X 1.869

ТЕЛЕВИЗОР TESLA LED 24S306BH

12X 3.419

ТЕЛЕВИЗОР LG 32LH500D

12X 319

УГАОНА БРУСИЛИЦА EINHELL TC-AG 115

12X 359

УДАРНА БУШИЛИЦА EINHELL TC-ID 650 E

12X 739

БУШИЛИЦА ОДВИЈАЧ MAKITA 6413

12X 509

СЕТ РУЧНОГ АЛАТА У ПЛАСТИЧНОМ КОФЕРУ KWB 40/1

www.smartshop.rs
www.smartdirect.rs

КОРИСНИЧКИ СЕРВИС
 РАДНО ВРЕМЕ
 РАДНИМ ДАНИМА 09:00 - 17:00

060 511 1 511
 066 511 1 511
 069 511 1 511

БЕОГРАД ОФИС ПАРК
 ЋОРЂА СТАНОЈЕВИЋА 12
 НОВИ БЕОГРАД

SMARTPHONE
 SHOP

bcgroup

No.1 Web shop u Srbiji

„BC group computers” д.о.о. за запослене у Министарству одбране и Војсци Србије, омогућава повлашћене услове продаје по следећим условима:

- куповину потрошачке електронике бренда Vox electronics, чији су власници бренда и генерални дистрибутери ERG д.о.о.;
- плаћање путем чекова или административне забране на максимално 12 једнаких месечних рата по условима из понуде;
- готовинским плаћањем уз попуст од 8% од понуђене цене.

12

RATA ČEKOVIMA
BEZ KAMATE

48

RATA
WEB KREDIT

24

ZA
SATA
NA VAŠOJ ADRESI

Bc Group Computers doo
Durmitorska 3, 11000, Beograd

RADNO VREME
Radnim danima od 9 - 19 h
Subotom: od 10 - 15 h

TELEFON: 011 41.42.720
41.42.721
41.42.722
41.42.723
41.42.726
41.42.727
41.42.728

FAX: 011 41.42.740
MOBILNI: 064 97.61.782

bgroup.rs
bgroup-online.com
prodaja@bgroup.rs

**GARANTUJEMO VAM
NAJBOLJU CENU!**

BRENDovi

* Попуст се обрачунава на приказане цене и односи се на комплетну вануџбеничку литературу.

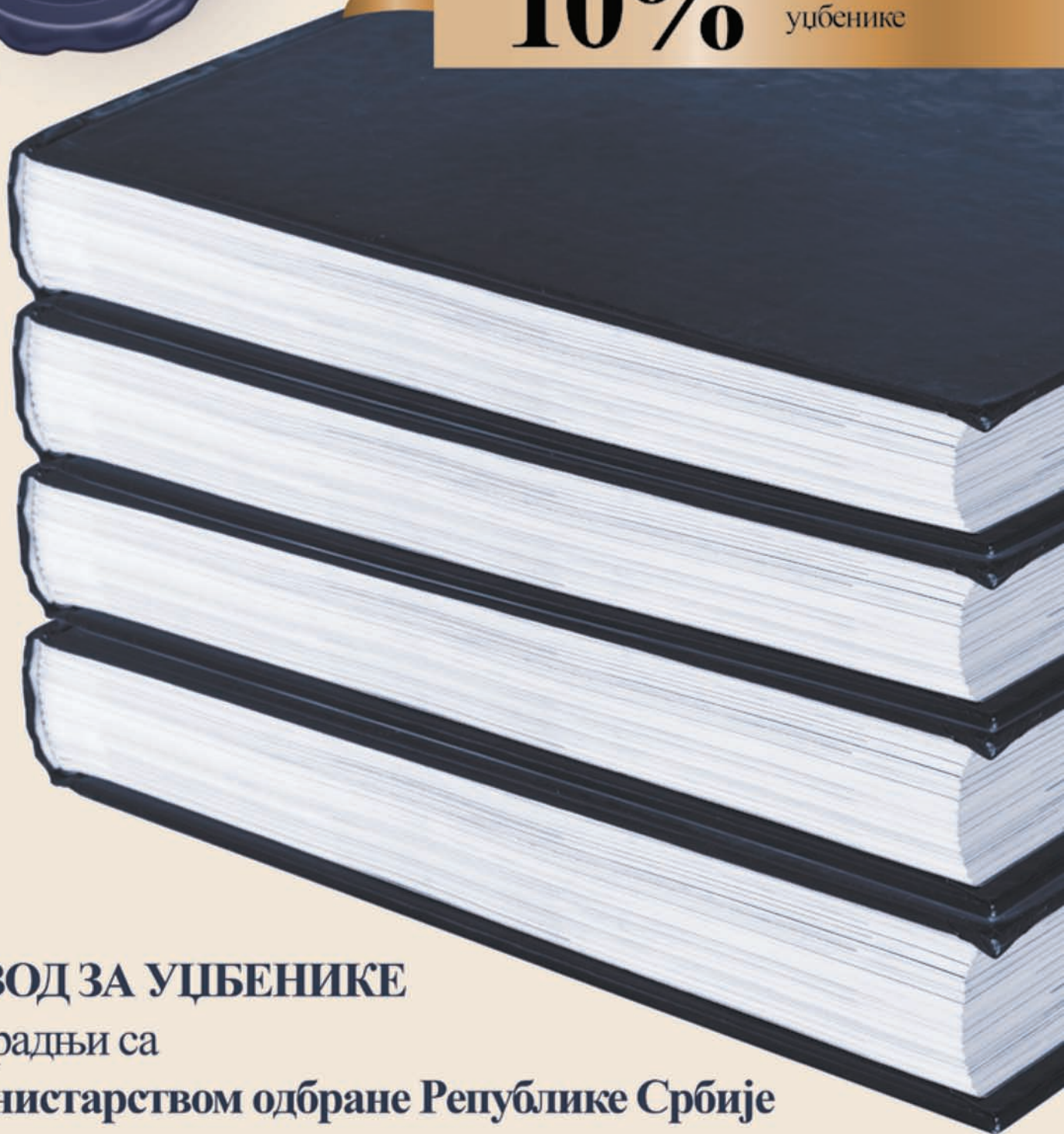

30%

попуста на
вануџбеничку
литературу

10%

попуста на
уџбенике

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ

у сарадњи са

Министарством одбране Републике Србије

**ЗАВОД
ЗА УЏБЕНИКЕ**

БИБЛИОТЕКА ΙΑΣΩΝ

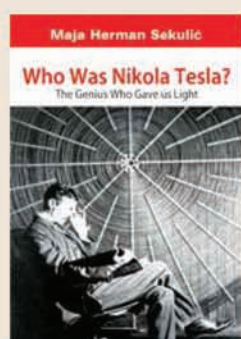
КРАЉ ПЕТАР I
КАРАЂОРЂЕВИЋ
(3 тома)

КРАЉ АЛЕКСАНДАР I
КАРАЂОРЂЕВИЋ
(3 тома)

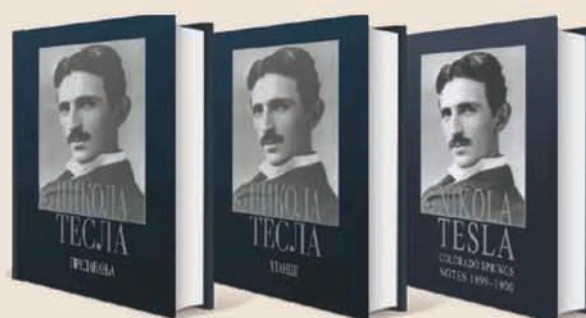

ИСТОРИЈА СРБА
И ХВАТСКОЈ И
СЛАВОНИЈИ
(1848-1914)
Василије Крстић

WHO IS NIKOLA TESLA?
THE GENIUS WHO GAVE US LIGHT
Маја Херман Секулић

ИЗАБРАНА ДЕЛА НИКОЛЕ ТЕСЛЕ

ПРЕДАВАЊА
Никола Тесла

ЧЛАНЦИ
Никола Тесла

COLORADO SPRINGS
NOTES 1899-1900

САБРАНА ДЕЛА БРАНКА ЋОПИЋА

ЖИВОТ У МАГЛИ
БАШТА СЉЕЗОВЕ БОЈЕ
НЕСМИРЕНИ РАТНИК
ОСМА ОФАНЗИВА
МАГАРЕЋЕ ГОДИНЕ

ИЗАБРАНА ДЕЛА ДУШАНА КОВАЧЕВИЋА

ДРАМЕ # 1
ДРАМЕ # 2
ДРАМЕ # 3
ДРАМЕ # 4
ДРАМЕ # 5

Наше књижаре:

БЕОГРАД: Обилићев венац 5; Косовска 45;
Палмотићева 1а; Милорада Јовановића 11

НОВИ САД: Матице Српске 21; Сремска 7

НИШ: Трг Краља Александра 3

СМЕДЕРЕВО: Његошева 2

КОСОВСКА МИТРОВИЦА: Владе Ћетковића 1

Инфо центар:

011 3051 999

www.zavod.co.rs

Laguna

DELFI

KNJIŽARE

Запосленима у Министарству одбране Републике Србије издавачка кућа Лагуна и књижарски ланац Делфи обезбеђују бесплатно учлањење у Лагунин клуб читалаца, као и специјалне погодности приликом куповине путем административне забране са одложеним плаћањем до 12 месечних рата, с минималним износом рате од 500 динара.

Више информација о Лагуниним издањима и књижарама Делфи потражите на www.delfi.rs и www.laguna.rs.

Понуда важи само у Делфи књижарама, водећем књижарском ланцу који обухвата 38 књижара на целој територији Србије. Потражите нас у Београду, Јагодини, Крагујевцу, Краљеву, Нишу, Новом Саду, Панчеву, Пожаревцу, Сремској Митровици, Суботици, Ваљеву, Вршцу, Чачку, Крушевцу, Ужицу, Горњем Милановцу и Зрењанину.

Чланови Лагуниног клуба читалаца могу искористити **попуст на Лагунина издања до 35%**

Попуст на све књиге других издавача **5%**

Приликом куповине **3 или више књига попуст 10%**

Попуст на све артикле **гифт програма 5%**

На свој рођендан чланови Клуба могу остварити **попуст 40%** приликом куповине највише 3 Лагуinine књиге

На таласима Радио Лагуне очекују вас све информације о новитетима у Лагуни, бројна изненађења и награде. Слушајте нас! Радио Лагуна 93,7 MHz!
www.radiolaguna.rs

ЗА СВА ЛИЦА ЗАПОСЛЕНА У
МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ
И ВОЈСЦИ СРБИЈЕ

до **12 РАТА**

**СЛУЖБЕНИ
ГЛАСНИК**

ми градимо културу

БЕОГРАД

- Кнеза Милоша 16, 011/26-42-872
- Булевар краља Александра 85, 011/30-88-174
- Макензијева 26, 011/30-85-355
- Бранкова 16, 011/30-31-415
- Војводе Степе 68, 011/30-95-174
- Булевар деспота Стефана 1а, 011/30-31-903
- Булевар Михајла Пупина 14, 011/30-17-878
- Цара Душана 7, 011/30-31-410
- Косовска 6, 011/33-49-421
- Јове Илића 165, 011/39-88-100
- Македонска 25, 011/30-60-212
- Пожешка 138а, 011/35-74-434
- Главна 18, Земун 011/31-60-040
- Аеродром Никола Тесла, 011/22-86-424

НОВИ САД • Јеврејска 13, 021/66-22-609

КРАГУЈЕВАЦ • Николе Пашића 9, 034/35-56-58

УЖИЦЕ • Димитрија Туцовића 167, 031/50-03-07

ЧАЧАК • Жупана Страцимира 33, 032/34-82-04

КРУШЕВАЦ • Мирка Томића 37, 037/35-01-601

КИКИНДА • Генерала Драпишина 2, 230/43-62-87

СУБОТИЦА • Бранислава Нушића 5, локал 7, 024/671-130

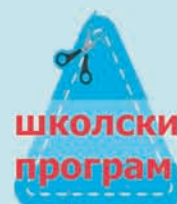
ВРШАЦ • Трг Саве Ковачевића 12, 013/839-036

НОВИ ПАЗАР • 28. новембар 21, 020/31-25-35

КРАЉЕВО • Омладинска 9, 036/321-602

НИШ • Војда Карађорђа 14, 018/52-26-22

КОСОВСКА МИТРОВИЦА • Књаза Милоша д 4/6, 028/421-621

WWW.SLUZBENIGLASNIK.COM

приликом куповине обавезно
понети оверену потврду о запослењу
и личну карту

ИНФО ТИМ 011/3060-312
011/3060-578
011/3537-476

Уколико желите да својим купцима и клијентима поклоните вредност која траје, ЈП Службени гласник, један од највећих издавача у Србији и добитних многих престижних признања за своју издавачку делатност, у прилици је да Вам понуди празничне пакете књига по специјалним ценама

Package Name	Quantity	Original Price (RSD)	Special Price (RSD)
ПОСЛОВНИ РЕЧНИЦИ	у две књиге	2.390,00	1.430,00
ЛЕКСИКОНИ НАЦИОНАЛНИХ ПАРКОВА	у четири књиге	11.280,00	5.400,00
БЕОГРАД	у две књиге	2.756,00	1.250,00
ПРАВОСЛАВЉЕ	у две књиге	2.640,00	1.540,00
ПОРОДИЧНО ПРАВО	у две књиге	2.695,00	1.650,00
ВЕЛИКИ РАТ	у три књиге	5.390,00	2.750,00
ПЛАНИНЕ У СРБИЈИ	у две књиге	8.910,00	5.000,00
ОРДЕЊЕ	у две књиге	7.480,00	3.740,00
КОМЕНТАРИ	у две књиге	6.680,00	3.850,00
ЗАКОНИ	у три књиге	2.948,00	2.000,00

Позивамо Вас да нас контактирате за све додатне информације.

као и да закажете састанак и презентацију наше понуде, на телефоне: 011/30-60-578, 30-60-580 и 30-60 - 589.

Ваш ЈП Службени гласник

ЈП СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК - ПРИЈАТЕЉ КОЈИ ВАС ВРЕДНУЈЕ

Поред љубазног особља које вишегодишњим искуством може одговорити на све Ваше потребе и питања, спремили смо за Вас и специјалне пакете у нашим малопродајним објектима

КЊИГЕ СЛУЖБЕНОГ ГЛАСНИКА И ДРУГИХ ИЗДАВАЧА

ПОКЛОН ПРОГРАМ

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

ПИСАЋИ ПРОГРАМ

КАНЦЕЛАРИЈСКИ ПРОГРАМ

ДЕЧИЈЕ КЊИГЕ

ИНФО ТИМ 011/3060-312
011/3060-577
011/3060-576

КУПУЈТЕ ДРУГАЧИЈЕ

УЧИНИТЕ НА СВОЈ НАЧИН

**ЗА СВА ЛИЦА ЗАПОСЛЕНА У
МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ И ВОЈСЦИ СРБИЈЕ**

ДВА ПУТА МЕСЕЧНО

**СВАКОГ
7, 8, 9. и 23, 24, 25.
У МЕСЕЦУ**

У СВИМ ДИС МАРКЕТИМА

**ОБАВЕЗНО ПОНЕТИ НА УВИД ВОЈНУ ЛЕГИТИМАЦИЈУ
ИЛИ ОВЕРЕНУ ПОТВРДУ О ЗАПОСЛЕЊУ
И ЛИЧНУ КАРТУ.**

*Попуст се не односи на свеже месо, свежу рибу, свеже воће и поврће, сунцокретово уље, шећер, брашно, хлеб тип 500 – 500 г, Кока кола производе, цигарете, новине, допуне за мобилне телефоне, као и артикле који су већ на снижењу.

ОПЕРАЦИЯ КУПЮГ БЮДЖЕТА

PARKET

LAMINAT

VINIL

TEPISI

TEPISONI

PARKET | LAMINAT | VINIL | TEPISI | TEPISONI

Prodaja putem administrativne
zabrane do 12 rata bez kamate

**12
RATA**

Postanite deo našeg programa lojalnosti i
ostvarite popust od 5% na svaku kupovinu

PROFESIONALNA UGRADNJA

DOSTAVA NA KUĆNU ADRESU

KUPOVINA PREKO INTERNETA

Vaša inspiracija za promenu **GALERIJA
PODOVA**

Inspiration Card

kartica lojalnosti

Vaša inspiracija za promenu

JASTUCI ZA SPAVANJE

PEŠKIRI

POSTELJINA

PREKRIVAČI

ZAVESE I DRAPERIJE

DEKORACIJA | KUĆNI TEKSTIL | PRATEĆI PROGRAM

BEOGRAD: Bul. Kralja Aleksandra 109 – 111, 011/380 6630; Cara Dušana 51, 011/328 2212; Požeška 156 – RK Ateks, 011/755 3338; Vojvode Stepe 318, 011/397 1961; Autoput 18, TC Zmaj, 011/260 0059; **NOVI BEOGRAD:** Pariske komune 24, 011/319 0875; Omladinskih brigada 100, 011/3180 782; **NOVI SAD:** Hajduk Veljkova 11, 021/520 860; Sentandrejski put 11 – BIG Shopping centar, 021/270 1058; **NIŠ:** Vojvode Mišića 34 – kod Crvenog pevcu, 018/527 556; Dimitrija Tucovića 29, 018/563 801; 12. februara 91, 018/457 6060; **KRAGUJEVAC:** Kneza Miloša 12 – Trg Mala vaga, 034/315 711; Dr Dragoslava Srejovića 31 – Lepa Brena, 034/331 738; **ARANDELOVAC:** Kneza Mihajla 34, 034/720 099; **BAČKA PALANKA:** Industrijska zona bb, 021/754 190; **BEČEJ:** Glavna 17, 021/691 2569; **BOR:** Nikole Pašića 35, 030/432 692; **ČAČAK:** Kneza Miloša 100, 032/335 385; **JAGODINA:** Ribarski put bb, 035/253 881; **INDIJA:** Novosadska 12-16, 022/ 565 953; **KIKINDA:** Đure Jakšića 57, 0230/21 102; **KRALJEVO:** Dimitrija Tucovića 27, 036/320 520; **KRUŠEVAC:** Ratomira Hercega bb, 037/345 5130; **LESKOVAC:** 28. marta bb, 016/265 510; **LOZNICA:** Trg Vuka Karadžića – RK Jadar, 015/891 705; **MLADENOVAC:** Kralja Petra I 334, 011/8235 203; **PANČEVO:** Miloša Obrenovića 12 – AVIV Park, 013/365 060; **PIROT:** Lava Tolstoja 15, 010/346 732; **POŽAREVAC:** Moše Pijade 32, 012/526 735; **SMEDEREVO:** Šalinačka bb, 026/4623-967; **SREMSKA MITROVICA:** Promenada 9b, 022/625 952; **SUBOTICA:** Višegradska 1, 024/542 831; **ŠABAC:** Despota Stefana Lazarevića bb, 015/355 465; **TEMERIN:** Novosadska 434, 021/843 802; **UŽICE:** Kurlagina 10, 031/523 212; **VALJEVO:** Knez Mihajlova 77, 014/231 569; **VRANJE:** Trg Bratstva i jedinstva 13/4, 017/742 3517; **VRŠAC:** Podvršanska 17, 013/834 611; **ZAJEČAR:** Kursulina 10, 019/443 014; **PODGORICA:** Vojisavljevića 72 – Zabjelo, 020/643 365; **TIVAT:** Donja Lastva – kod male pošte, 032/684 098; **BAR:** JNA 4, 030/312 240

The logo consists of the letters 'AMSS' in a bold, blue, sans-serif font, enclosed within a yellow square with a blue border. The background of the entire advertisement features a yellow and blue AMSS service van with '1987' on its side, parked on a road at night with its headlights on. A person in a high-visibility yellow vest is visible on the right side of the van.

AMSS

АУТО-МОТО САВЕЗ СРБИЈЕ

www.amss.org.rs

ПОМОЋ НА ПУТУ

БЕСПЛАТНА ПОПРАВКА НА ПУТУ И ШЛЕПОВАЊЕ у земљи и Европи!

Шлеповање возила у случају квара (до 140 км)

Шлеповање возила у случају саобраћајне незгоде (неограничена километража у Србији и Европи)

4 поправке возила на путу (по 40км) у Србији

Поправка возила на путу или превоз до најближег сервиса у континенталном делу Европе

20 % попушта на шлеповање по истеку километара обухваћених пакетом

Рефундација трошкова хотелског смештаја и превоза у случају саобраћајне незгоде

Кредит за поправку, шлеповање или превоз породице по гаранцији

Информишите се о свим услугама проширеног чланског пакета - www.amss.org.rs

УЧЛАНИТЕ СЕ: АМСС, ДИРЕКЦИЈА, РУЗВЕЛТОВА 18, БЕОГРАД

ЗА СВЕ ЗАПОСЛЕНЕ У МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ И ВОЈСЦИ СРБИЈЕ **20% ПОПУСТА!**

~~2000 РСД~~
1600
РСД

За остваривање јединствене цене од 1600 РСД на увид потребно понети војну легитимацију, или оверену потврду о запослењу, и личну карту.

ПОМОЋ НА ПУТУ И ИНФО

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
Управа за традицију, стандард и ветеране

ИНФОРМАЦИЈА **о начину коришћења повољности датих у** **Информатору**

Уколико уговор о пословној сарадњи склопљен између Министарства одбране и привредног, трговинског или туристичког субјекта предвиђа могућност плаћања путем административне забране, потребно је да крајњи корисник, запослени у Министарству одбране и Војсци Србије, у надлежној организационој јединици попуни и овери два обрасца административне забране и приликом куповине достави их продавцу. Образац административне забране за плаћање код привредних, туристичких и трговинских субјеката са којима је таква повољност уговорена може се преузети са званичне интернет презентације Министарства одбране (www.mod.gov.rs – поље СТАНДАРД – Коришћење услуга путем административне забране) и са интернет сајта Управе за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране (www.utsv.sljr.mo – поље СТАНДАРД – Коришћење услуга путем административне забране). Такође, да би се приликом плаћања услуга оствариле повољности предвиђене уговорима о пословној сарадњи потребно је да запослени – корисник услуге достави на увид војну легитимацију или оверену потврду о запошлењу.

Уколико запосленом, као крајњем кориснику услуге, престане радни однос у Министарству одбране и Војсци Србије организациона јединица Министарства одбране и Војске Србије, у чијем саставу се наведено лице налазило, дужна је да о томе писаним путем обавести даваоца услуга у ком случају давалац услуга непосредно са крајњим корисником уређује обавезу измирења преосталог дуговања.

Давалац услуга у обавези је да крајњег корисника – запосленог на одређено време, који услуге користи путем административне забране, на рате, обавести да последња рата по административној забрани доспева у месецу који претходи месецу престанка радног односа на одређено време.

Прва рата по административној забрани доспева у наредном месецу у односу на месец у коме је оверена од надлежне организационе јединице Министарства одбране и Војске Србије.

Изузетно, прва рата по административној забрани доспева у месецу у коме је оверена од надлежне организационе јединице Министарства одбране и Војске Србије, под условом да тако оверена административна забрана буде примљена у Рачуноводственом центру Сектора за буџет и финансије Министарства одбране најкасније до **10.** у месецу у коме је и оверена, а оверен и попуњен образац административне забрана доставља давалац услуге.

Уплату рате по административној забрани Рачуноводствени центар Сектора за буџет и финансије Министарства одбране врши на жиро-рачун даваоца услуга на дан исплате другог дела плате за запослене у Министарству одбране и Војсци Србије (коначни обрачун).

Детаљније информације о могућностима и условима коришћења свих повољности обухваћених уговорима запослени у Министарству одбране и Војсци Србије могу добити путем следећих контаката:

- Kontiki travel&service d.o.o. (27. марта 12, Београд), 011/20 98 000, vlada@kontiki.rs;
- Big blue Group d.o.o. (Македонска 4, Београд), 011/41 41 411, vlada@bigblue.rs;
- Специјална болница за рехабилитацију „Јунаковић“, (Пригревачка бб, Апатин), 025/772-311 или преко централе 025/772-477, marketing@banja-junakovic.rs;
- Службени гласник Републике Србије (Јована Ристића 1, Београд), 011/30 60-312, 011/3060-576, 011/3060-575 и 011/3060-390, mtirkajla@slglasnik.com;
- Специјална болница за неспецифичне плућне болести „Сокобања“ (Војводе Мишића 48, Сокобања), 018/830-367, sokobolnica@mts.rs;
- Институт за лечење и рехабилитацију „Нишка бања“ (Српских јунака 2, Нишка Бања), 018/502-211, marketing.sluzba@radonnb.co.rs;
- „Smartphone shop“ d.o.o. (Ђорђа Станојевића 12, Нови Београд), 011/7151-515 и 066/5500-510, da@smartphone.rs;
- „Делфи књижаре“ д.о.о (Краља Петра 25, Београд), 011/7155-055 и 060/5678-956 и „Лагунин“ клуб читалаца 011/7151-062 и 065/5248-666, aleksandar.petrovic@laguna.rs;
- DIS call centar (седиште Булевар Ослобођења 1б, Крњево), 0800 101 101, milan.ivanovic@dis.rs;
- BS group computers d.o.o (Дурмиторска бр. 3, Београд), Центар за информације 0800-111-011, uros.lazovic@voxelectronics.com;
- ЈП „Завод за уџбенике“ (Обилићев венац 5, Београд), 011/3051-900 и 064/807-2383, ana.vranes@zavod.co.rs;
- „Галерија подова“ д.о.о (седиште Индустријска зона бб, Бачка Паланка), 0800 345 345, natasa.vuckovic@galerijapodova.com;
- Ауто-мото савез Србије (Рузвелтова 18, Београд), 069/870-2634, tamaramihajlovic@amss.org.rs.

BigBlue
www.bigblue.rs

Kontiki Travel

www.kontiki.rs

Marka
za ceo svet

Call Centar 011 2098 000

www.banja-junakovic.rs

INSTITUT
ZA LEČENJE I REHABILITACIJU
NIŠKA BANJA

bcgroup

Laguna

СЛУЖБЕНИ
ГЛАСНИК

**ЗАВОД
ЗА УЧБЕНИКЕ**

АМСС

**GALERIJA
PODOVA**

SMART

S H O P